

Nógrádi Kovács György

Gáspár abbé, a szamaras pap

Nógrádi Kovács György

Gáspár abbé, a szamaras pap

Regény

**Kép,
Borik Anna rajza**

**Kiadta,
a Robinson Könyvműhely.
Szécsény**

**ISBN
978-963-88502-1-8**

**Készült,
az Ipoly-Print Nyomdaüzemében.
Szécsény, Somogyi Béla u. 10**

1

Az út szélén régimódi, fakerekes, vasráfos, szamaras kordé haladt. Az aljára terített pokrócon, tagbaszakadt, napszitta, kék munkaruhás férfi, ki mondta volna meg: a falu plébánosa ült.

Gáspár abbé - mindenki így nevezte -, szokása szerint s prózain, a folyamatban lévő ügyes-bajos dolgain törte a fejét. Eközben, mint öregasszonyok a rózsafüzér mormolása közben, gondolatai, le-lecsapódó verébhaddként, hol erre, hol arra kalandoztak, mindaddig, míg földhöz kötődő gondolatainak egyvelege, lassan-lassan megszokott breviáriumának s néhány kedvelt zsoltár sorainak magasztos egyvelegeibe nem vesztek, amin túl, csak ezekre összpontosította gondolatainak pillangó csápjait.

Lénye átalakult. Szíve mélyéből fakadó ájtatosságának messzire kisugárzó, sokszínű fényei magasan ívelő szivárvánnyá változtak. Az előbbi ember lelkileg angyalokhoz hasonlón, most a magasból szemlélte az őt körülvevő, napról napra változó, megújuló világot.

Lent, az előbbi madárcsicsergés, szöcskeciripelés, tücsökzene... egyetlen csengő hanggá olvadt össze. S csilingelt, mint úrfelmutatáskor a ministráns fiú kezében a csengettyű. Hívei másvilági hangon, tele torokkal zengtek: tantum ergo sacramentum...

Gáspár abbé, igazi nevén Kozó Gáspár, a hetvenötödik évét tapos-ta. Még gimnazistaként belépett a Szent Ágoston rendbe, ahol ezerkilencszáznegyvennégyben pappá szentelték... Az időközben zajló, súlyos történelmi események, messze Franciaországba száműzték, ahol a reá mért zordon sorsa - kálváriájának egyik stációjaként - a lazarista rendbe sodorta...

Jó tíz év eltelte után tért haza. Mivel itthoni rendjét időközben erőszakosan feloszlatták, rövidke hányattatás után saját szülőfalujában kötött ki.

Azóta, a falu plébánosaként szolgálja a reá bízott nyáját.

Még az első években - ki találta ki, senki sem tudja már - francia világi papok mintájára abbénak nevezték el. Nem tiltakozott ellene, ezért rajta maradt...

Az úton - feliasztva magasröptű elmélkedéseiből -, látómezejének homályos tükrében, vele szemben bandukoló alak tűnt fel a kanyarban. Egyetlen pillanatig sem tanakodott: ki az, miért gyalogol e fiatal és a legújabb divat szerint öltözött férfi. Miért is morfondírozna, amikor úgysem találja ki? Majd megismeri, ha közelebb érnek egymáshoz! Ha nem, megmondja ki, vagy titok marad, mint annyi más e földön, mert ugye ő nem kérdezi meg. Köszön neki, és továbbmegy...

Krauter Tamás - ismerte fel valamivel később az öregemberek távollátó szemével lesve -, az újdonsült világ bajnok! -, ámuldozott őszinte derűvel, újabb, de most már másabb, sokkal inkább földhöz ragadtabb gondolatokra ösztökélve testileg-lelkileg önmagát.

- Jó napot, abbé úr!- köszöntötte messziről, mire a pap akaratlanul félrehúzta a száját: Persze, persze... - savanyodott el kissé előbbi jóízű mosolya is - azelőtt, dicsértessékkal köszöntél, ami ugye egy világ bajnoknak, jóvágású, modern, nagyvilági fiatalembernek manapság nem dukál.

- Neked is. Te...? - tárta szét a kezét a kíváncsiskodó embereket utánzón.

- Kifogyott a benzin a kocsimból. Egy ideig vártam, hátha erre jön egy autó, sikerül néhány deci benzint szereznem.

Körbementatott.

- Sehol senki, holott ez az út elég forgalmas... volt valamikor.

- Én pedig ugye... - húzta a szót pajkosan nevetve Gáspár abbé, miközben előrehajolt, megsimogatta a szamarát, mintegy közölve vele, hogy álljon meg.

A szófogadó csacsi megállt.

- Ha nem sértelek meg, s nem tartod visszataszítónak, rangon alulinak... Ugorj fel! Közel a falu, hamarosan beérünk.

Miután az felugrott a kordéra, a szamár biztatás nélkül elindult. Gáspár abbé mentegetődzőn húzta össze a nyakát, rángatta a fejét.

- Nem éppen Rolls-Royce, mint a te...

- Mitsubishi van - igazította ki az. A kordé oldalára kuporodott, két kezével kapaszkodott, hogy a szűk hely miatt le ne essék.

Gáspár abbé öregesen feltápáskodott, s vele szemben a kordé másik oldalán foglalt helyet.

- Gratulálok. Igazán szép sikereket értél el a világbajnokságon. Büszke voltam rád - áradozott kedvesen. - Végre bejött, amire kiskorodtól vágytál.

Röntgenszerűn beléje fúrta átható, mosolygós tekintetét.

- Én kereszteltelek meg. Oktattalak néhány évig hit- és erkölcsstanra - magyarázta meg előbbi meghitt szavait.

- Tanított franciául, angolul ötödik általánostól a gimnázium befejezéséig.

- Sokat elbeszélgettünk. Azt hittem jól ismerlek.

- Igen - szakította meg a pap gondolatát -, én mindig a csúcsra vágytam, mert közepszerű mindenki lehet.

- Most mégis - mókásan mosolygott a fiatalember szavainak refrénjeként Gáspár abbé - szamaras kordén vonulsz be a faluba, holott díszkapuval várnak.

- Ez igaz? - nevetett fel az kissé öntelten.

- Jelképesen mondtam, ugyanis az egész falu veled van tele, mióta édesanyád révén megtudták, hogy hazajössz. A fiatalok lázban égnek. Rólad áradoznak, ami ugye felér egy díszkapuval.

Tamás arca elkomorult. Büszkeségének előbbi friss, piros rózsa-szírmái hervadtan potyogtak le a porba.

- A fiamat szeretném látni, találkozni vele...

- Évek óta nem láttad. Most egyszerre... - fonta körbe a pap gondolatainak szíjostorával, amitől az menthetetlenül összeborzongott.

- Történt, ami történt, én nagyon szeretem a fiamat. - Az öreg papra meresztette komolyan érdeklődő, de kissé elfanyalodott tekintetét. - Mondja abbé: rossz ember vagyok én? Úgy ismert meg engem? Beismerem, megváltoztam, de itt bent - a mellére szorította a bal tenyerét - alapjában a régi maradtam.

- A jó mag, ismered ezt az igét, Isten országának fia, a konkoly, a gonosz fia. Ki a konkoly, ki a búza? Fent dől el, addig minden látzat, ahol lesznek olyanok is, akikről sohasem gondoltam volna, hogy ott találkozom velük, és lesznek, akiket én végig odasoroltam, és nem találok ott őket. Viszont a helyet, amint az előkelő szállodákban szokás, hogy biztosan szállást kapjunk, előre, már itt a földön le kell foglalnunk, fiam!

- Kisgyermekkoromtól keresem Istent, eddig nem jelentkezett - fanyalodott el az, előbbi szavaitól eltérően, Gáspár abbé nem kis megütökzésére.

- Ha tényleg keresed - válaszolta társától eltérően, derűsen -, Seneca szerint: minden jó ember szívében megleled. Ezt vallom én is. Jelentkezni pedig csak az szokott, akit hívnak...

- Ezek szerint - szakította félbe kissé udvariatlanul Tamás - én nem vagyok jó?

- Amint szívünkben Isten - replikázott felélénkületen a pap -, úgy a fejünkben az ördög ver... verhet tanyát, ha egy pirinyónyt is engedünk a csábításának. Te, fiam - kis szünetet tartott, többször körülfogta tekintetével Tamást, akinek arcán könnyen megfejtethető, riadt árnyékok suhantak át - elhagyta egy szép... Szép? Ragyogó teremtetést, és a saját édes gyermekedet. Összeálltál egy másik nővel, ami ugye most divat. Régebben a szovjet embereket, manapság Amerikát, en bloc nyugatot majmolják, ahonnét nem csak a jó, minden rossz, főleg a mi eredeti életvitelünkkel ellentétes erkölcstelenség származik...

A szót húzta. Azon törte a fejét, hogy mondja-e tovább vagy ne. Ha folytatja, a megfelelő szavakkal tegye, ne sértse meg Tamást.

- Összeálltam - vágott közbe az - egy semmivel sem szebb, semmi-vel sem különb, de híres nővel. Mert én, abbé állandóan hírnévre törekedtem. Fel-fel az égig! Fruzsina manöken, országszerte híres fotómodell jobban beleillett ebbe a képbe, mint a tőle szebb, de visszahúzódozó, túlságosan, mondhatni a végig szerény Tamara. Én, én - mentegetődzött szenvedélyesen, ellentmondva előbbi szavainak - vele a földet és nem az eget céloztam meg.

- C. S. - rövidítés, nem ismerem mit jelent - Lewis mondta: Vedd célba az eget, és ráadásul megkapod a földet. Vedd célba a földet, s mindkettőt el fogod veszíteni. Azért idéztem Lewist, mert nemcsak egyetértek vele, most s itt nem tudok bölcsebbet kitalálni.

Tamás bűnbánón lesütötte a szemét.

- Én, nemcsak a nagymenőt láttam Fruzsinaiban, akivel együtt villoghatok... - Zavartan, kissé szégyenlősen húzogatta a szája szélét, gyúrte össze a férfiasan megkapó arcát. - Szerelmes voltam bele. -

Rántott egyet a vállán. - Bár az is lehet, hogy csak kedveltem. Beleillett a fellegekbe törő terveimbe.

- Amely teljesült. Világhírű lettél, de... - szegezte rá figyelmeztetőn a szemét - tudod-e, hány kereszt van, vagy már az sem, csupán egy fűvel benőtt dombocska jelzi a régi temetőnkben, hogy valaki, akiről jelenleg már azt sem tudjuk, ki nyugszik alatta, holott híres, nevezetes ember is lehetett, akit, amíg élt, tiszteltek, ajnároztak, dicsőítettek, megsüvegeltek... Most libák legelnek fölöttük a fűben.

- Az én nevem örökre belekerül a sporttörténelem valamelyik lexikonába.

- Ahol idővel az, mint mindenki, menthetetlenül elveszti eredeti fényét. Feledés emészti meg. Lényed..., mindegy a neved, hogy világhírű sportolót, vagy... egy régi versenylovat, bocsánat a kifejezésért, a rossz hasonlatért, észbe tartanak-e? Nem, semmitmondóvá szürkül, annak a fényében, aki megdönti az általad elért rekordokat. A Talmud szerint: jól kezdeni jó, de jól végezni jobb. - Rámosolygott. - Ugye érted?

Váratlanul előrehajolt. Elnézést kérőn, derűsen mosolyogva a társa vállára rakta a kezét.

- Díszkapuval vártak a faluban...

- Jelképesen.

- Helyette, miket verek a fejedhez? Nézd el nekem, fiam! Látod - nevetett fel csendesen -, én ugyanaz a régi, egyszerű, szamaras pap vagyok.

Tamás az öregember lényéből kisugárzó hipnotikus sugarak hatására váratlanul ellágyult. Bensejét delejes érzelmek feszítették, darabokra törve régebbi nagyravágyását, felnagyítva bűnét, amelyet a családja ellen vétett. Legszívesebben megszorította volna az abbé kezét, hogy ez által, gyónásszerűn bocsánatért esedezzen mindazoktól, aki ellen akarva-akaratlan vétett.

Gáspár abbé, ezekben a pillanatokban, miközben levette kezét Tamás válláról, és újra a kordé oldalába kapaszkodott, nyitott könyvként olvasott a fiatalember szívében. Tekintetével mélyrehatón újból át- és átvilágította. Szívében diafilmszerűn, különböző szentírási citátumok rajzolódtak: Aki szereti életét - olvasta le -, elveszti azt. Aki

elveszti életét, megtalálja azt. Szent Lukács evangélista szavait Szent János evangélista mondása követte: Ahogyan én szeretlek titeket, ti is úgy szeressétek egymást! Idegenek. Hát akkor a házastársak? Majd Szent Pál apostolnak az Efezusbeliekhez írt levelének egy kis része tűnt fel a képen, amelyet ismerve Tamarát, ő biztosan betart majd: Legyetek egymáshoz jóságosak, irgalmasak, bocsássatok meg egymásnak, ahogyan Isten is megbocsátott az Úr Jézus Krisztusban...

Tamás ezeket a képzeletbeli diafilmeket saját, érzékeny vevőkészülékén láthatatlanul is átvette. Mélyen a szívébe szántottak. Alig bírta elviselni. Tantaluszi kínokat érzett.

Szemét behunyta, fejét a különös pap felé emelte.

- Mit javasol, abbé? - jajdult fel azzal egy időben.

- Ha rossz magot hintünk el, amint te is, mi kelhet ki belőle? Ha ki kelnek, rombolnak...

- Jó, jó, de...

- Gyomláld ki a szívedből azt, és nyilváníts bűnbánatot! - bólogtatt sokatmondóan, mire a fiatalember elnémult. - Olykor bölcsebben tesszük, ha hallgatunk, mintha beszélénk, máskor egyenesen nem szabad hallgatnunk, bocsánatot kell kérnünk! - Felemelte a szavát. - Mint most neked! Te tudod, kitől.

- Talán bocsánatot kérek Tamarától. Nem tudhatom előre, hogyan alakul. De... maga abbé, miért ennyire jó hozzám?

- Ha közületek valakinek száz juha van..., tudod, ki mondta, és elvesz belőlük egy, nem hagyja-e ott a kilencvenkilencet, s nem megy-e az elveszett egy után?

- Pláne, ha az - csípett bele az öreg papba, jelenlegi lényéből fakadón kesernyésen - helybe jön, és tanácsot kér, mint most én.

Elengedte a kordé oldalát. Két kezét a térdére rakta, és mintha a váltakozó tájat nézné, szemét a távolba fúrta.

- Ember vagyok. Én is csak egy szimpla ember vagyok, tele vágyakkal. Ha egyszer ilyennek teremtett az Isten, nem tehetek ellene.

- Valakit, mindegy kit - nevetett fel jóságosan -, in flagranti ért a férj. Kiugrott az ablakon. Egyetlen alsónadrágban, kocogás szerűn, megtévesztve mindenkit, azt hazudta a feleségének, hogy ellopták a ruháját. Elhitte, elvégre a férje minden este kocogott. Igen ám, de a

felszarvazott férj összeszedte a náluk „felejtett” ruhadarabokat, és bosszúból elvitte a bűnös férj lakására... Nem én vagyok a bűnös, mentegetődzött a férj a felesége előtt. Isten, aki ilyennek teremtette a férfiakat...!

Elfanyalodottan is bölcsnek tűnő mosoly futott át az arcán.

- Dehogy Isten, dehogy! Az ördög, aki újból és újból megkísérti az embereket. Elsőként Évát: Egyél, egyél! Tépd le nyugodtan az almát! Miért tartóztatnád meg magadat? Semmilyen büntetésed nem lesz, sőt olyan leszel, mint az Isten! - Előbbi felemelt hangját kissé lejjebb eresztette. - Két személy lakozik bennünk: A jó és a gonosz. Melyik, mikor kerül felül, kizárólag rajtunk múlik. Másként nem lenne szabad akaratunk.

- Nagy már a fiam? Egészséges? - kérdezett közbe Tamás. Nem illetlenségből terelte másra a szót, leküzdhetetlen apai kíváncsisága kerekedett felül.

- Nagy, egészséges, szép és igen okos gyerek.

Tekintetét felszegte.

- Óvodába jár. Nagycsoportos. Hittanos, és angolt is tanul. Egyik óra után, karácsony előtt történt, hozzám somfordált: Abbé! Írj nekem, mármint helyette, levelet a Jézuskának! Szívesen, de se tollam, se papírom megfelelő... nincs itt. Mondd el! Otthon majd leírom és... Ne írd le, mert titok. Nem szabad anyunak megtudnia. Mondd el a Jézuskának a templomodban! Rendben van, hallgatlak! Különféle ajándékokra gondoltam: játékokra, édességre, miegymásra...

Merőn nézte egy ideig a fiatal társát.

- Tudod, mit suttogott nekem?

Szeme bepárásodott. Arcán ellágyultak az előbbi, oly markáns vonások.

- Hozza vissza apukámat, hogy... Nem folytatta. Átkarolt a két kis karjával, és hangosan felzokogott: - Mert mindenkinek van apukája, csak nekem nincs - szipogta.

Tamás nem csak a szája szélét, az öklét is összeszorította, másként felordít, vagy ő is elbőgi magát, amit nem akart. Lelkében zord vihar dúlt. Önmarcangolásként kezdődött, óriási viharrá fokozódott. Olyan

magasra verte fel a port, hogy mindenét beborította: eltemette, fizikailag összeroppantotta, s megfojtotta.

Hosszú pillanatok teltek el így. Szíve majd kiszakadt a bánatától. A csacsi vágatni kezdett. Ő, mit sem törődve vele, leugrott a kordéról, és rossz lelkiismeretétől űzve, pánikszerűn elmenekült a helyszínről.

Nem az úton, a világbajnok, hátul a kertek alján lopózott be a faluba.

A nap megduzzadt. Egyre nehezebben bírt elnehezdedett súlyával, mind közelebb és közelebb süllyedt a látóhatár aljához. Még néhány perc és lebukik. Sugarai apró zsaránkokká töredezték. A környező dombok enyhe kontúrú szegélyei élesen elkülönültek a vöröslő napfénnel övezett hegyoldal lefesthetetlen színű csillogásától.

Gáspár abbénak mindezek láttán Horatius szavai jutottak eszébe: Nem csak a gazdagoké a világ sok fénye, csodája. Két kezét háladón az ég felé tárta: Legyen hála érte!

Ezután Tamásra gondolt: Vajon kikel-e szívében a mag, amelyet imént elvetett? Biztosan. De búza lesz-e, vagy konkoly?

* * *

Gáspár abbé, magas kora ellenére, igen jó egészségnek, erőnek örvendett. Kaszált.

Óriási rendeket vágott a magasra nőtt lucernatáblában. Bármelyik fiatal megirigyelhette volna. Már, aki kaszálni tudott. Mert manapság egyre kevesebb fiatal fog a kezébe kaszát. Legtöbben már nem is értenek hozzá. A füvet fűnyíró géppel, a lucernát, s mást, traktorra szerelt kaszálógéppel, esetleg kis univerzális szerkentyűvel vágják le, amit Robinak neveznek.

Valamikor kertészkedett a parókiához tartozó területen. Jelenleg kizárólag lucernát termel ott, a csacsinak. A lucernát - háromszor-négyszer kaszálta le egyetlen évben - meg-megforgatva a napon megszáritotta, majd egyetlen kazalba rakosgatta télire, mert nyáron a csacsi a fagyok beálltaig, a kis istálló körüli füves részen legelt, s hált. A nyári zöld, illetve a téli száraz takarmány mellé, olykor-olykor abrakot is kapott.

Valaki belépett a nyitott kapun.

- Jó napot, abbé! - hivataloskodott messziről a kisbíró, mert egyébként, „civilként” ő is dicsértességgel köszönt, mire az abbé abba hagyta a kaszálást. Kaszáját nyelénél fogva a földre támasztotta, és az övéen lógó tokmányához - egyszerű szarvasmarha-szarvból készült tartóhoz - nyúlt, hogy elővegye a fenőkövét.

A kisbíró megsimogatta az eléje lépdelő szamar fejét. A nyakára paskolt, és a kaszája megfenéséhez készülődő paphoz sietett, aki eközben meggondolva magát, fenőkövét visszarakta a tokmányába. Egy marék lucernát vett fel, hogy mialatt a kisbíró melléje ér, letörölhesse vele a kaszájára tapadó nedves földdel keveredett leveleket, szármaradványokat...

- Isten hozott! - fogadta törölgetés közben az odaérkező kisbíró, akiről először azt hitte, hogy segíteni jött, mert bármit tett, mindenben akadt önkéntes segítőtársa. Sokszor négyen-öten is érkeztek: ki segíteni, ki csak beszélgetni.

- Németh Simontól jövök - kezdte a kisbíró néhány zavarát leplező köhögése, vakaródzása után, amellyel nem csupán a zavarát, egyben hivatalos mivoltát is kifejezte. - Haldoklik. Feltétlenül beszélni szeretne az abbé úrral. - Senki sem urazta, csak ő, hivatalos közeg mivoltában.

Bamba arcára fekete fellegek gyűltek, hangja a reá erőltetett gyásztól, mutált.

- Beszélni, mondtam, holott már a suttogás is nehezebbre esik.

Gáspár abbé földre dobta a szennyes lucernát, kaszája élet indulásra készen, felfelé fordítva, a vállára vette.

- Tegnap gyónt, áldozott, és elláttam a betegek szentségével is -, mert Gáspár abbé az utolsó kenet helyett mindig a betegek szentségét emlegette. - Ám, ha hív, megyek.

Mutatóujját az érte érkező, most mellette ácsorgó, gyászos képet vágó kisbíróra szegezte.

- Elrendeltetett, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután pedig az ítélet következik.

- Így van - helyeselt az buzgón. Tekintetét, bűnbánatát kifejezőn, a földre hullatta. - Mi mégis csak lőtünk-futunk. Reggeltől estig a pénz után futkosunk, már-már harácsolunk...

- Holott - torkolta le felemelt hangjával a pap -, már Szent Pál apostol is ezt írta Timoteusnak: Minden rossznak gyökere a pénz szerelme, amely után sóvárogva egyesek eltévelyedtek a hittől, és sok fájdalmat okoznak önmaguknak.

Mind a ketten tudták, hogy Németh Simonra gondolnak, akit köztudottan fukarnak, pénzéhes embernek tartottak a faluban, aki manapság is csak egy forintot dobott a perselybe.

Gáspár abbé, mintegy hangot adva a lelkükben gyülemplő vastag gondolatözönnek, amely áradva terjedt, ömlött szét a testükben, bölcsen a társára mosolygott.

- Sokan emlegetik Krisztus nevét, de nem élnek Krisztusban. Tisztátalan a kezük, a nyelvük, az ajkuk, a szívük, a gondolatuk... - Németh Simon nagyon gyakran lerészegedett. Olykor kötekedett, az utcát végigkáromkodta, s nemegyszer lopáson kapták a határban s máshol. Ugyanakkor minden vasárnap részt vett a délutáni szentmiséken. - Mégis igénylik a templomot. Megpróbálnak imádkozni, de nincs öröm a szívükben, nem szeretik embertársaikat, nem ismerik a lélek gyümölcseit.

Elindult, eközben folytatta:

- Habakuk próféta így kiáltott fel: Jaj annak, aki rakásra gyűjtögeti, ami nem az övé, de meddig? - Visszanézett az utána ballagó társára. - Eddig. Mert amint meztelenül jöttünk a világra, úgy is távozzunk el.

Gáspár abbé nem öltözött át. Úgy, amint volt, munkaruhában, éppen csak leveregette róla a fűvet s a port, ballagott ki a kapun a kisbíróval együtt. Ott, elválva attól, ment végig a falun. Csak vasárnaponként öltött magára reverendát. Gyónatni, áldoztatni is egyszerű munkaruhában ment ki a házakhoz: a betegekhez, az öregekhez. Karíngét és a stóláját a kapun belül vette fel, akasztotta a nyakába. Megszokták, senki sem szólt meg érte a faluban.

Németh Simon mozdulatlanul feküdt az ágyában. Eltorzult arcán nagyon meglátszott, hogy egyetlen foga sincs. Szeme mélyen beesett a maga vájta gödrébe. Orra átlátszón megnyúlt. Sárga bőre szorosan kidomborította koponyájának minden egyes vonulatát, varratát. Valóságos múmiává aszalódott a feje, s valamennyi látható testrésze. Mind a kétszázhat csontja meglátszott volna, ha kitakarják. A levegőt

kapkodva szedte, erről lehetett megtudni, hogy még él. Régebbi hosszú alakja, a meg-megújuló fájdalmától, a vékony takarón át, törpévé töpörödött. Vékony ujjain irdatlan bütykök dudorodtak, remegtek görcsösen. Kopasz fején, néhány nagy kiterjedésű szemölcs tette változatossá tarságának siket egyhangúságát, amely két nagy, átlátzó, bőrvékony fülben végződött.

Gáspár abbé összekulcsolta a kezét. Fejét mélyen lehajtotta:

- Uram! - imádkozott csendesen. - Aki azt mondtad Ézsaiás próféta által: Vénségeitekig ugyanaz maradok, ősz korotokig én hordozlak! Én alkottalak, én viszlek, én hordozlak, én mentelek meg... Könyörülj meg Simon szolgálodon, az itt fekvő beteg testvéremen. Enyhítsd a fájdalmát, amíg él! Ha pedig meghal, add át testét a földnek, amelyből teremtetted, lelkét vedd magadhoz, mert te könyörületes vagy. A te országodban sok hely van. Biztosíts Simon testvérünknek is... egy zugot.

Nem pontosan ezt akarta mondani. Azért gondolt erre, mert Németh Simon a vasárnap esti szentmiséken a templom egyik sarkának legeldugottabb zugában húzta meg magát.

Nem folytathatta, mert a nagybeteg váratlanul felnyitotta a szemét.

- Tegnap - suttogta alig érthetően, amiért is a papnak közelebb kellett hajolnia, hogy megértse - meggyóntam, megáldoztam...

Szemében könny buggyant. Nagyon keveset tudott kipréselni özszeomló életének egyre jobban kiszáradó patak mélyéből, ráadásul a szeme egyébként is mélyen feküdt, nem folyhatott le, a helyén maradt, s gyöngyözött.

- Méltatlanul vettem magamhoz az Úrjézus testét. Halálos bűnt követtem el, ugyanis nem gyóntam meg valamennyi bűnömet.

Gáspár abbé nagyon megdöbbsent. Németh Simon úgy nézett ki jelenleg a szemében, mint egy fenevad: nagytestű, bős és bűdös, hangja mégis egy kisgyermekhez hasonlított: makogott, nyüszített, sírt.

- Mondd most el! - sürgette kissé később attól félve, hogy meghal, és menthetetlenül elkárhozik.

- Ezerkilencszáznegyvennégy decemberében történt - nyögte számot vetve mindennel, belenyugvón, szomorú emlékei hullámainak

hátán hánykolódva - a feleségem... ma szült, holnapután bejöttek az oroszok...

Csontvázhoz hasonlatos kezét felemelte, és visszahullatta. Paplanán, zord sorsának szimbólumaként, enyhe hullámok redőződtek.

- Hányan? Nem tudom. Több részeg katona átgázolt, a friss, gyermekágyas asszonyon. Nekem mindent végig kellett nézmem. Hallottam a jajgatását, a könyörgését: segítsen, mentsem meg! Láttam az iszonyatos vergődését, kínját, és az emberi bőrbe bújtatott állatok eltorzult vigyorát... Semmit sem tehettem, mert lefogtak, és összevisz-sza vertek. - Nyögött, hörgött. - Miután eltakarodtak, le akartam törölni róla a vért, a mocskot, mert szörnyen nézett ki. Ő összerakta a két kezét, és zokogva kért: lőjem agyon, őt és Misikét, a csecsemőnket. Nem élhet tovább ezzel a szégyennel, s megnyomorítottan. Az összes belső része fáj, vérzik, lelkileg teljesen összetört, sohasem gyógyul meg...

Németh Simon, akit Gáspár abbé hosszú évtizedeken át nem ismert meg igazán, újabb és újabb falakat épített, vont maga köré, ezekben a pillanatokban formálható gyurmává változott a szemében, noha jól tudta: ez a hasonlat itt, egy invaribilis beteg ember fölött nem a legki-fejezőbb. Mindenesetre az eddigi vastag üvegablak betört, ő az így keletkezett résen mélyen a lelkébe látott.

- Te, testvérem - sürgette reá törő izgalmatól mutálón - lelőtted őket?

- Elsőként őt, a friss gyermekágyast, akit az elállatiasodott részeg orosz katonák megerőszakoltak, utána vérben fetrengve, megnyomorítottan otthagytak nekem, aztán a csendesen alvó csecsemőnket, a fiamat. Az egyetlen gyermekemet.

Lezárt szemgolyója, mint mélyen fekvő vízakna zárfedele felnyílt, s a bemocskoskodott vízszerűn csillogó fénye, újra a megrendült papra buzogott.

- Magammal is végezni akartam, de... látja, még mindig élek. Nem tudtam megtenni, akkor... később, soha...

Könnyei, mint berozsdásodott zsiliből a szennyves víz, bugyogni kezdtek, kiömlöttek, s végigfutkároztak arcmaradványainak kiálló csontdudorain. Teste, zsörtölődő dízelmotorokat utánzón, össze-össze-

rázkódott. Sokáig függött fölötte a fájdalom, mire rázuhant, maga alá hengergette, szomorúfűz ágaival teljesen betakargatta.

Gáspár abbé azt hitte, nem szólal meg többé. Tévedett, mert az nemsokára folytatta:

- Szörnyű bűnöm vezekléseként, ólomsúlyként hordtam magamban iszonyatos bűnömet, éltem le, akaratomon kívül hosszúra nyúlt életemet. Nem azért ittam, mivel szerettem a bort, hogy elkábítson. Nem azért loptam, mert rá voltam szorulva. Nem azért hazudoztam, káromkodtam, használtam ocsmány szavakat, merthogy a történekeért egyedül Istent okoltam. Őt is, megvallom, hogy ne tartsanak jónak... Én, ugyanis mindent az oroszokra kentem: Ők lötték le a feleségemet és a fiamat, hangoztattam. Engem lefogtak, és vertek, ez az egy igaz is... Hogy szertelen, bűnös életvitelemért leköpdössenek, megvessenek, úgy utáljanak, mint a dögöt. Még csak véletlenül sem véljenek jónak.

Torkából dohos pinceszagként mély, sóhajszerű jaj csapott ki.

- Ha kezdetben meg is tagadtam Istent, végeredményben s valójában végig elismertem a létét, sőt magam módján szerettem Őt.

- Igazán szeretni csak úgy lehet, ha életünket annak szenteljük, akit szeretünk. Ezzel szemben a testvérem...

- Én nem úgy éltem, tudom - súgta közbe.

Alig látható, vizes szemgolyóit a papra meresztette.

- Imádkozzon értem, Gáspár abbé! Maga nagyon jó ember. Szent.

- Egyedül Isten jó, s szent, testvérem. Mi csak halvány utánzatai vagyunk.

- Nem! - állította meg. - Maga tényleg jó ember, abbé! Imádkozzon a lelkem üdvéért, oldozzon fel szörnyű bűnömből.

- Amint eddig, ezután is imádkozni fogok érted, s mindenkiért...

- Nemsokára meghalok - lehelte közbe. - Kérem, ne a feleségem és a gyermekem mellé temessenek!

- Miért? - buggyant ki a kérdés, pusztá kíváncsiságból Gáspár abbé szájából.

- A gyilkos és az áldozatai... Nem, ne!

- Testvérem! - rakta össze esedezően két kezét a pap. Bánd meg a bűnödöt, hogy tisztán állhass a...

Nem folytatta, mert a beteg meghalt. Előbbi összezsugorodott teste megnyúlt, néhányat vonaglott, száját fulladozón kitátotta, feje egyetlen hörgés után oldalra billent. Ott is maradt.

Gáspár abbé lefogta a szemét. Rövid imát mormolt, majd: részére elvégeztetett sóhajtással felnézett, mint-ha a most elröppenő lelke után lesne, hogy üzenetet küldjön annak, aki előtt nemsokára meg kell jelennie.

Csendesen megfordult, és kiment.

Több helyiségbe is benyitott. Sehol, senki. Később fedezte fel a halott egyetlen testvérét, aki a most érkező doktornő elé ment, kaput nyitni.

Néhány szót váltott velük: közölte a tényt, mire a halott testvére, az elhízott nő, öregségét meghazudtolón, jajgatva, a fejét szorongatva, erősen mesterkéltnek tűnő, színészi alakítással -, mert ugye így illik falun -, kacsázón előrefutott, be a házba.

Gáspár abbé elköszönt a doktornőtől, és az önkormányzat székháza felé vette az irányt, ugyanis meghívást kapott a vízbevezetéssel kapcsolatos ügyek megbeszélésére..., amihez neki ugyan nem sok köze lehet - vélte -, legfeljebb annyi, mint egyéb állampolgárnak, de ha egyszer hívták, miért utasítaná vissza? Illetlenség lenne, amit ő mindig elkerült.

Az önkormányzat hosszú folyosóján egyetlen személy sem várakozott. A fal mellett széket látott. Leült. Be is nyithatna, elvégre hívták, de olyan jólesett most a frissen átélt borzalmak után a csendes elmélyülés, az idegcsillapítóként is alkalmazható szent meditálás, a néma imádság, és a szíve legmélyéről fel-felröppenő imádkozó lelkületéből fakadó fohász...

Nem sokáig ülhetett ott, mert valaki megszólította.

- Az értekezletre jött, abbé? Dicsértessék... - Ágota volt, az egyik fiatal alkalmazott. - Elmarad. Tessék befáradni a polgármester úrhoz!

- Ha elmarad - húzta a szót a fiatal nő köszönésének fogadása után -, minek menjek be?

- Biztosan örülni fog. Menjen csak!

- Köszönöm, kedves.

Felállt. Kopogtatott, és bement.

Ketten ültek a tágas irodában: a polgármester és a helyi általános iskola új igazgatója.

- Tessék, tessék, Gáspár abbé! - szívélyeskedtek szinte egyszerre. A polgármester felállt, s elébe ment. Két kezét savanykás mosoly kíséretében előrenyújtotta. - Isten hozta. Sajnos elmarad az értekezlet - fújta egy szuszra. - A résztvevők több mint a fele bejelentette, ki ezért, ki azért, távol marad. Holnapra halasztottuk. Szíves elnézését kérem!

- Megértem én - nyugtatta meg a restelkedő, védekező pózt öltő polgármestert -, de ha már itt vagyok, csak megkérdezem...

- Géza bácsi, igaz? - találta ki a gondolatát a polgármester. - Ma délelőtt bevitték végre a szociális otthonba.

- Istennek hála, önöknek köszönet érte - örvendezett a pap. - Megérdemelte szegény. Nagyon sokat szenvedett az egyedüllétől.

- Foglaljon helyet! - kérte a polgármester az egyik fotelra mutatva, amelyet nemrégén vettek.

- Nem akarok zavarni, meg ugye a ruhám, s ez a szép új fotel... - restelkedett. - Kaszáltam...

- Nem, nem, nem! - vágott közbe az. - Hivatalosan befejeztük. Már csak beszélgetünk.

- Tessék leülni! - kérte az iskola igazgatója is, nehézkesen feléje fordulva a süppedő fotelében.

Gáspár abbé kissé vonakodva, óvatosan telepedett a fotel szélére, mintha arra vigyázna, hogy minél kisebb helyet piszkítson össze.

- Plébános úr..., bocsánat - pirult el az igazgató -, Gáspár abbé! Csak egy éve vagyok igazgató, lakom újra a...

- Saját szülőfaludban, ahol egyetlen napig sem taníthattál régebben - vágott bele a polgármester.

- Tudom - bólogatott Gáspár abbé. - Kulák volt az édesapja, a mi kedves Pásztor Bálint testvérünk.

- A régi igazgatónk - folytatta a polgármester, mintha a többiek nem tudták volna - nyugdíjba vonult. Beköltözött a városba. A tanterület klikkekre bomlott. Végül úgy döntött az önkormányzatunk, hogy közülük senki sem lehet igazgató. Emlékszik, abbé? Mennyit cikkeztek ellenünk az újságok, még a televízióban is meghurcoltak...

- Savanyún mosolyogva legyintett. - Olyan személyt kerestünk, aki egyik klikkhez sem tartozott, és nem is idegen.

- Így esett rám a választás - vette át a szót az iskola igazgatója. - De, visszatérve az eredeti mondanivalóhoz, régen csodálom önt. Ha valaki, az abbé igazán népszerű ember a faluban és távolabb, ahol sokat helyettesít: misézik, temet, prédikál a búcsúkon...

- Így igaz - buzgólkodott a polgármester, leplezve csalódását, önön büszkeségében megsértve, mivel nem őt nevezte az igazgató a legnépszerűbbnek.

- Na-na-ná! - hárította el szelíden Gáspár abbé. - A népszerűség, mint minden jó, ha ezt egyáltalán jónak nevezhetjük, mulandó. Egyszer fel az égig, máskor, zsupsz, bele a sárba! Nem egy olyan embert, vezetőt ismertünk, akit hosszú évekig felmagasztaltak, később kegyetlenül beletapostak a feledés mocsarába.

Gáspár abbé nem szerette, ha dicsérték, egyáltalán, ha személyével foglalkoztak. Énje az Ágoston-rendbe lépésekor megszűnt létezni. Egyszerű szolgaként végezte Istentől rászabott teendőit. Személyisége kiterített halottként pihent a virágokkal övezett, láthatatlan ravatalon... Zavartan mosolygott. Kezének sületlen mozdulataival tiltakozott, miközben a fejét érényesen lehajtotta. Végül felállt.

- Ne menjen még el! - marasztalta az iskola igazgatója. A polgármester összeomlottan, öndicsősége romjain ülve hallgatta. - Ön, abbé, rengeteget dolgozik.

- Egyáltalán nem többet, mint más halandó. Nem erőlködöm erőmon felül, amit Isten adott.

- Hogyan bírja?

- Isten segítségével.

Előbbi helyére ült. Legyezőszerűn szétnyitott ujjait a fotel kartámlájára helyezte.

- Reggel hatkor kelek. Ez-az..., rövidke elmélkedés, készülődés a reggeli szentmisére... Általában egy órát vesz igénybe. Hat órakor a megszokott szentmise következik. Utána beszélgetés ezzel-azzal..., nyolc óra. Délelőtt, hetenként kétszer hit- és erkölctan az iskolában illetve az óvodában...

- Remélem, nincs probléma, panasz ellenünk? - kérdezett közbe az iskolaigazgató, olyan hangon, mint aki előre tudja a kedvező választ.

- Krisztus Urunk születése után - kezdte a válaszát terjengősen - a 285. esztendőben Diocletianus császár Le Valaisbe rendelte a római légiókat, hogy a magát nyíltan keresztényeknek valló Thebai Légiót saját imádatára kényszerítse. Nem sikerült. Lemészárolták őket... S a kereszténység... - széttárta a két kezét -, azt is, mást is átvészelt. Se Diocletianusnak, se a múlt évtizedeknek, világszerte, sok-sok ezer vértanú holttestén átgázolva sem sikerült megsemmisítenie bennünket. Én a legsötétebb években nem éltem itthon. Ám később sem volt sokkal rózsásabb a helyzetünk, mégsem panaszkodhatok, noha hány-szor, de hány-szor betartottak, hogy - nevetett - szépen fejezzem ki magamat. Jelenleg, válaszolva a kérdésedre, semmi, de semmi panaszunk nem lehet, főleg a gyerekekre s nevelőikre. Köszönet érte!

Mélyen elgondolkozva folytatta:

- Betegeket, öregeket látogatok, intézem a plébánia hivatalos ügyeit. Hetente kilátogatok a tanyákra...

- Télen-nyáron - egészítette ki a polgármester.

- A többi szabad időmet a faluházban: a suszterájban, illetve az asztalosműhelyben töltöm el.

- Én, ha a saját falumban nem is taníthattam, szerencsémre máshol sikerült elhelyezkednem. - Fészkelődött az igazgató. Fanyar, kissé nosztalgiára hajló mosolyában, mozdulataiban bőven előlegezte a nemsokára kitörő hízelgését. - Három-négy településen tanítottam, mert ugye a „pártbácsi” keze mindenhová utánam nyúlt, elért. No de ilyet, hogy egy pap suszter és asztalos is legyen, egy megglehetős prűdizmussal telecsepegtetett egyházi bürokrácia keretében...

- Ami azt illeti - torkolta le Gáspár abbé, tőle szokatlanul - eleget támadtak miatta az akkori vezetők, itt a saját falumban, merthogy olcsó népszerűsége törekszem, hülyítem a népet, propagandát csinállok az egyháznak... Fentről, a mi berkeinkből: jó s szép, no de egy pap! - Az igazgatóra mutatott. - Noha az előbb említett prűdséget és a bürokráciát tagadom. A mi egyházunk...

- Egy nagy műveltségű teológus doktor - vágott közbe illetlenül a polgármester, az igazgatóhoz fordulva, nem törődve az abbé szelíd tiltakozásával.

- Nem tudtam, hogy Gáspár abbé doktorált - ámuldozott az igazgató, mialatt kíváncsian a paphoz fordult. - Miért nem használja a doktori címet?

- A boltokban manapság mást sem tesznek, mint áraznak. Pötty... pötty ragasztgatják a címkéket a gépükkel. Legközelebb, az én mellemre is pöttyintettek egyet. - Ütötte el válaszáat az, humorosan.

- Értem - mosolygott az igazgató. - Előbb csak a hittant...

- Hit és erkölctant.

- ... említette, noha angolt és németet is tanít nálunk, rendes óra-rendbe soroltan.

- Kezdetben in gratis, mostanában tisztes óradíjat kap érte az egyházközségem.

- Hány nyelven beszél? - érdeklődött tovább az iskolaigazgató.

- Franciául anyanyelvi szinten. Angolul, németül perfekt. Olaszul csak-csak...

- Mégis - álmélkodott az igazgató -, mennyire egyszerűen, puritánul él!

- Erre egy Verseghy idézettel válaszolok: „Nézd a búzakalászt, büszkén emelkedik az égnek, még üres, és ha megért, földre konyítja fejét. Kérkedik éretlen kincsével az oskolagyerek, míg a teljes eszű bölcs megalázza magát.”

Az iskola igazgatójára mosolygott.

- Ami pedig az előbbi kérdését illeti: papsusztér, papasztalos - emelte ki -, a szükség vitt rá. Theodore Roosevelt, amerikai elnök ezt mondta: ha egy embert csak szellemileg oktatsz, erkölcsileg hanyagolod, veszedelmet hozol a társadalomra. Hogyan kerül a cipő az asztalra? - nevetett fel jóízűen. - A szellemi oktatást az iskolában mindenki megkapja, az erkölcsit úgyszintén, aki akarja. A templomban is oktatom a hit- és erkölctant. Ám, az erkölcs, legalábbis szerintem, ennél tágabb fogalom. Erősen befolyásolja az emberek mindennapi közérzetét. Ha jó a közérzetük, nem hagyják el a falujukat: építkeznek, szaporodnak. Ahhoz pedig, hogy ne vándoroljanak el,

iparosok is kellenek, a szolgáltatás színvonala érje el a szükségeset. Itt se suszter, se asztalos nem volt. Apám egyszerű, falusi suszterként kereste meg a kenyerét, tartotta el ötödmagát. Tudott franciául, ugyanis vándormunkásként több évig élt kint Franciaországban. Sváb nagyapámat, környékszert ismerték. Asztalos volt, s micsoda bútorokat készített! A környék összes kastélyának bútorzatát ő javította, egészítette ki új darabokkal, sőt különféle stílbútor-garnitúrákat készített. Apámtól a cipészséget és a francia nyelvet, nagyapámtól az asztalosmesterséget s a német nyelv alapjait sajátítottam el. Nem úgy kezdődött, hogy - mutatta - kiírtam: - cipésműhely, asztalosműhely. Láttam, ennek is, annak is rossz a cipője: ferde, letaposott a sarka... Panaszkodtak: Olyan sincs, aki megjavítana, mondjuk egy ablakszárnyat, felszereljen egy biztonsági zárat, kicserélje a törött rúgót a zárban, szúnyoghálókeretet készítsen, ajtót, ablakot passzítsen... Értettem hozzá, és ugye én, az Ágoston-rend tagja, papjaként nemcsak tanultam, puritánul éltem, alkalmazkodtam az első keresztények mintájára kialakított közösséghez. Vállaltam a teljes szegénységet, az aszkézis életmódot, a nyitottságot, fizikai munkát is végeztem, kell végezni manapság is! Tehát, ma, világi pap létemre is igen nagy örömmel viselem ezeket az Ágoston-rendi vonásokat, jegyeket. Örömmel és szeretettel tartom a régi fogadalmamat... Először csak egynek-egynek, majd mind több embernek segítettem. Végül...?

Szerényen, kissé szégyenlősen, hogy ennyit beszélt magáról, szétárta a két kezét, ajkán pajkos mosoly vibrált, s elhallgatott.

- Te - fordult a polgármester az igazgatóhoz -, ha látnád, mennyien összejönnek a faluházban. Nap s nap után, minden este telt ház van. Padok, székek, mint a moziban.

- Mint az imaórákon - helyesbített az abbé. - Felelevenítettük a régi szokásokat, mert a falusi emberek, hol gyűltek össze régen? A suszternél, a borbélynál és a kovácsműhelyben.

- Meg a kocsmában.

- Sajnos oda ma is sokan ellátogatnak. Hiába küzdünk ellene. Imádkozunk, beszélgetünk, énekelünk. Nemcsak egyházi énekeket, népdalokat is. Olykor televíziót nézünk, nyelvórákat tartunk. Ott gyakorol a zenekar, próbál a kórus, természetesen Máder István, a kánto-

runk vezetésével. És dolgozunk, mert nem csak néző és hallgató akad, segítőtárs is, hála Istennek.

- Vasárnap? - kérdezett közbe az igazgató.

- Az a nap az Istené. - Felemelte a jobb kezét. - Hat napon át dolgozzál, de a hetediket szenteld meg! Délelőtt két ízben, itt-ott szentmisét mondok, délután litánia, meg ilyen-olyan összejövétel, megbeszélés...

- Nálunk - tette hozzá a polgármester - nem csak cserkészek vannak, újjáéledt a harmadrend, a KALOT, a Jézus szíve társaság.

- A vizitációs asszonyok? - érdeklődött az igazgató. - Sokat hallok rólok. Mi több, az én anyukám is az. S mennyire szívesen, lelkesen végzi...!

- A francia vizitációs apácák, nővérek mintájára alapítottam meg a világi vizitációt. Betegeket látogatnak, ápolnak, öregeket gondoznak.

- Valamennyiüket bevontuk a szociális hálózatunkba - dicsekedett a polgármester. - Múlt évtől némi fizetést is kapnak.

- Amit ők az utolsó fillérig befizetnek egy alapba, melyből a szegények támogatását fedezzük: Ajándékokat viszünk a kórházakba, kifizetjük, vagy hozzájárulást adunk belőle a kisnyugdíjasok villanyszámlájához, tüzelőbeszerzéséhez...

Gáspár abbé felállt.

- Bocsánatot kérek, dolgom van, elmegyek! - jelentette be szerényen, elnézést kérően elköszönve tőlük.

Angol órája lesz. Ezt megelőzőn a templomba siet, hogy Németh Simon lelki üdvéért imádkozzék, akinek tragikus története: felesége, fia meggyilkolása, egész beszélgetésük során rányomta bélyegét a lelkére, a kedélyállapotára: borzasztó, borzasztó! - facsarta a szívét egy-egy titokban feleresztett sóhaj, amely könnyű légballonként, rövidke fohász képében, mind feljebb emelkedett az égbe, hogy hű imaként könyörögjön a mennyei kapu előtt várakozó, bűnös ember bebocsátásáért.

A falura észrevétlenül telepedett le az alkonyat, amely mélykék, át-látszó lepellel takarta be a térséget. Az eső utáni - majdnem egész délután, szemerkélt az eső - nyirkosság feltjait még őrző föld fokról fokra kihúlt, furcsa illattal permetezte be a levegőt. Még egy óra és teljes fénnel ragyognak a csillagok, a fák áttetszőkké válnak az este megszokott párájában.

Krauter Tamás mélyen elgondolkozón ballagott az úton. Két teljes nap telt el, amióta hazaérkezett. Eredeti célja ellenére, nagyon nehezen szánta rá magát erre a látogatásra, noha teljes szívéből kívánta, várta már a találkozást a fiával és a feleségével.

Nagyon szégyellte magát - önmaga és mások előtt -, amiért az eltelt két napban egyszer sem látogatta meg a kisfiát, ennek előtte megcsalta szép és hűséges asszonyát - mert, hiába lett szerelmes Fruzsina-ba - hihetetlen kettőségben tengve -, Tamarát végig szerette.

Losonczy Tamarát, későbbi feleségét, kislánykorától ismerte. Ebben a faluban születtek, egy és ugyanazon óvodába, iskolába, gimnáziumba jártak, igaz ő három évvel - ennyivel volt öregebb Tamaránál - mindenben megelőzte a lányt. Valójában a gimnáziumban „fedezték fel” egymást, kezdett el igazán udvarolni Tamarának. Bimbódozó szerelmük, mégis csak egyetemistaként nyílt ki igazán, borult pompásan illatozó virágba.

Tamara, elsőéves bölcsészhallgató, ő negyedéves orvos - fogorvosnak készült -, s igen sikeres élsportoló, több neves országos és nemzetközi verseny első helyezettje, bajnoka volt. Egyesületétől szép, összkomfortos lakást kapott, ahová Tamarával együtt költözött be. Rá egy évre házasodtak össze.

Emlékei színes buborékként szökkentek fel, pattantak el, tépték újra és újra szét a szívét, szorongatták a lelkét, borították el az agyát.

Tamara már az első évben áldott állapotba került, s hamarosan megszülte gyermekét. Az ő fiát, akinek érkezését fellegekben járó örömmel fogadta. Az apaézés testileg-lelkileg, mindenét átjárta. Mindezt Tamarának köszönve: babusgatta, dédelgette, szabályosan a karjaiban hordozta... Hónapokig tervezgettek, szabadidejükben, bohón viháncolva járták át s át a várost. Szórakoztak, vásároltak, egyenként szerezték be születendő gyermekük kelengyéjét.

Ő, miután mind feljebb és feljebb tornászta magát a hírnév és a siker sokfokú, színes létráján, ami a kisgyermekük születése utáni időre esett, önhibáján kívül, egyre többet tartózkodott a családjától távol. Sporttáborokban készült fel a külföldi versenyekre. Itthon a vidéket járta. Több napig tartó sportrendezvényeken vett részt. Fruzsínát, az országosan ismert, csodált, szépségversenyeken sikerrel szereplő manöken, az újságok címlapján gyakran szereplő fotómodellt is, az egyik ilyen rendezvényen, annak házi-asszonyaként ismerte meg. Hiába volt országosan ismert manöken, híres fotómodell, egyetlen percig sem tartotta szebbnek Tamaránál, viszont erotikus mozgása, társaságbeli jártassága, sminkje, kihívó és ízléses öltözké... messze felülmúlta. Ahogyan föléje nyújtózkodott, arcán az a kihívó mosoly, amint a nyakába akasztotta az aranyérmét, s arcon csókolta..., kétségtelenül elárulta - hódító, női természetében rejlő, kisugárzó kacérságával -, hogy tetszik neki. Több arca volt: nevető, aggódó, gyanakvó, szenvedő. Neki főleg a szertelensége tetszett, amellyel bárkit levett a lábáról. Őt is.

Tamara, miután tudomást szerzett a viszonyukról, nem rendezett jelentet, nem csapott botrányt, még csak szemrehányást sem tett neki, egyszerűen összepakolt, és gyermekével együtt hazaköltözött a szüleihez. Az egyetemet levelező tagozaton folytatta, végezte el. A helyi általános iskolában tanított, s tanít...

Fel-felrebbenő emlékei közé különféle epizódok keveredtek: röpököttek, zümmögtek, váltak szennyvizekre telepedő békalencsékké. Eltelt élete kiterített térképként csüngött az agya falán. Ő, egy-egy pontra bökött, amelyek eleven emlékekké éledve megszorongatták a torkát, összefacsarták a szívét, mély sóhajtozásra készítették.

Fruzsina, aki végig szertelen szerelmet mímelő kislánkyént csüngött a nyakán, csillogott-villogott az oldalán..., több mint egy éve csalta, a nélkül, olyannyira ügyesen, mindent leplezőn, hogy ő rájött, a legkisebb jelét észlelte volna.

Az egyik ruhabemutató után - mert Fruzsina sok bemutatójára elcsalta, hogy playboyként kezelve eldicsekedhessen vele - derült fény a lány rút félrelépéseire, amikor is egy nő, Fruzsina dúsgazdag vállalkozó szeretőjének a felesége, sohasem felejthető, botrányos jelene-

tet rendezett: Amazonként dühöngve, szabályosan megtépte Fruzsina haját... Verekedésüknek, mert ő olyan lelkiállapotba került, hogy képtelennek bizonyult a beavatkozásra, a helyszínen tartózkodó rendezők vetettek véget. Miután otthon számon kérte, félrehúzta erotikusan dús ajkát, amely máskor mindig felkeltette a vágyát, hogy megcsókolja: már a jó öreg Voltaire is megmondta: - vágta a fejéhez egykedvűn - az asszony olyan, mint a szélkakas. Csak akkor állapodik meg, amikor berozsdásodik. Ha elfelejtetted volna szép, fiatal s országosan ismert nő vagyok. Most kell megalapoznom a jövőmet, kihasználni a szerencsémét. Amelynek érdekében - verdeste továbbra is kihívóan, pimaszul a fejéhez, ő megátalkodottan leste - férjhez megyek. Egy német milliomos vesz el. Öreg és csúnya, de rengeteg pénze, tetemes vagyona van. Ha nem hal meg addig, néhány év múlva, otthagynom.

A tükörhöz lépett, a frizurájával bajlódott.

- Nem üres kézzel lépek le tőle, elhiheted - vetette hátra fésülködése közben.

Tehát nem az a férfi veszi el, akivel mellette viszonyt folytatott. Eszerint, Fruzsínának több szeretője volt. Ő, a balga, a felszarvazott szerető -, mennyi, de mennyi pénzt költött rá - semmit sem vett észre ennek előtte!

Valahányszor, így most is, megcsóválta a fejét, ha rágondolt, testét mélységes szégyen, a férfiúi hiúságukban megcsúfolt emberek rút megalázása öntötte el.

Közvetlenül Tamara házának kapuja előtt járt, mire színes léggömbként himbálódzó, Fruzsínához kötődő emlékei elszakadva spárgájuktól, magasan felrepültek, egyenként szétpukkantak, semmivé váltak.

Csengetésére Tamara jött ki a kapuhoz.

- Te? - ámuldozott rossz színésznőként, a kapu kinyitása után, ugyanis tudta, hogy Tamás itthon van, és előbb-utóbb felkeresi őket is.

Nem tartott sokáig. Az előbbi, rosszul játszó színész, hirtelen elhagyott, megalázott, csupasz nővé vedlett.

- Második napja koszlatsz a faluban, néhány méterre a fiadtól...

- Nem voltatok itthon - védekezett Tamás visszavonulásából támadásra készen.

- Rövid fél napig voltunk távol, de te...! - támadta tovább flegmán, cinizmusra hajlón. - Mit számít az a fél nap, amikor te, több mint öt éve nem láttad a fiadat.

- Négy éve.

- Milyen apa vagy te? - szapulta tovább, mit sem adva előbbi közbeszólására.

- Semmilyen, elismerem, de ha lehetne ne itt a kapuban veszekedjünk, vedd ezt-azt a szememre!

- Tudom, miért jöttél este - szurkálta belé további fullánkjaival az aszszony -, hogy ne lássanak meg. Mert, ugye, te sokat adsz a látszatra, a hírnevedre.

Kitárta a kaput, majd anélkül, hogy megvárta volna Tamást, hátat fordított neki, és előresietett.

Tamás az előszobában hirtelen megtorpant. Azon törte a fejét, hogy bemenjen-e a szobába, vagy forduljon vissza. Mert, milyen lesz a folytatás, ha Tamara máris ennyire szokatlanul harciasnak, ellenségesnek bizonyul. Csipetnyi kedve sincs a veszekedéshez, főleg a fia jelenlétében, akihez minél közelebb került, annál jobban vonzódott.

Csak a fia miatt nem fordult vissza. Másként...!

- Gyere be! - szólt ki Tamara, mire ő leküzdve megaláztatását, belépett.

- Bocsáss meg! - alakult át az iménti farkas szelíd báránnyá. - Kissé kiborultam. Elmúlt. Foglalj helyet! Kávét vagy italt kérsz? Bárcsak egyfajta likőrrel, esetleg borral kínálhatlak meg, mert más nincs itthon.

- Kösz. Semmit sem kérek. A fiam? - tért rá Tamás azonnal jövedele céljára.

- Alszik.

- Nem tudtam, hogy ennyire korán lefektetted - hebegte zavartan.

- Egész nap futkosott, játszott, és egyébként is korán lefekszik, viszont a hangodra hamarosan felébred. Beszélj továbbra is hangosan, elvégre találkozni akarsz vele. No...! Foglalj már helyet!

Tamás leült. Kis csomagját a fotel mellé rakta a szőnyegre. A fejét törte, hogy mit mondjon. Készült rá, most mégis, mint lámpalázás diáknak, semmi sem jutott eszébe. Bocsánatot kér, jó, de miként kezdje el?

- Tudod, hogyan érzem magam? - nyögött fel végül is. - Milyen a lelkem? Mint a most feltárt, katinyi tömegsíroké...

- Ahová Sztálin parancsára a legyilkolt lengyel tisztakat temették el az oroszok? Amelynek feltárását nemrégén láttuk a televízióban? - kuncogott erőltetett borzadályal. - Mégis, hogyan, miről jutott eszedbe?

- Förtelmesen undorodom magamtól, valahogy úgy, mint akkor, attól a látványtól, ott a televízióban.

Tamara egyetlen pillanatra sem rejtette el megütközését. Szép, nagy, felrobbant üvegszilánkként csillogó szembogarát puszkagolyóként, átütőn Tamás fejére célozta.

- Nem magyaráznád meg? - kérte rebegésszerűn.

Tamás zavartan nyalogatta a szája szélét. Mély hullámvölgybe zuhant. Kétségbeesése és az önmaga iránt érzett haragja temette be, úgy, hogy reménye azért egy-egy pillanatra kiemelkedjék a hullámvölgyből. Fejét vér borította el, alig tudta visszatartani magát attól, hogy a felesége vállára boruljon, megbocsátásáért rimáncodjék. Nagy önerejébe telt, hogy túltegye magát előbbi felindulásán, megszólaljon, akkor is hebegve beszélt:

- Plautus szerint..., mert nem találok rá saját szót: Bölcs igazán az lesz, ki a más kárán tud okulni.

- Ezek után tényleg nem értelek. Mit akarsz valójában mondani?

Tamás tanácstalanul harapdálta az ajkát. Húzta össze a nyakát, mert igazi énje tényleg nem értette, miért idézte Plautust, itt és ebben az összefüggésben. Viszont kettéhasadt lényének másik fele újra felviláglantotta egy pillanatra iménti lámpását: mert miután megcsalta Tamarát, és összeállt Fruzsínával, előre tudnia kellett volna, amit kezdettől sejtett, ráadásul egyik barátja nyíltan meg is jósolta neki, hogy Fruzsina ugyanúgy megcsalja majd, hűtlené válik hozzá, amint ő a feleségéhez.

Tamara az asztalnak dőlt. Tamás feltűnően nézte. Minél tovább mustrálgatta, annál inkább elámult: ez a nő sokkal szebb, mint annak előtte volt. Gondolatai ünnepélyesekké váltak, szíve majd kiszakadt az örömtől, miközben akaratlanul összehasonlította Fruzsínával. Öt nulla Tamara javára! Fruzsina karja, mint a karó: egyforma vastag fent a vállánál és lent a csuklójánál. Szeme, ha leszedte műszempilláit, meg sem közelítette Tamara óriási, zöld szemének csillogását. Smink, csak smink! Teljes arcát festék, krém, púder, máz fedte. Tamara, asszonyosan telt testének formái ugyan nem annyira kecsesek, mozgása nem mesterségesen sikkos, nem annyira begyakoroltan érzékies, kifinomult, de hát ő nem tanulta a mozgás művészetét, testének eladási mikéntjét, mint Fruzsina. Mégis más. Neki - legalábbis ezekben a pillanatokban - nagyon tetszett: megkapó, kellemes, olyan, amilyenre vágyott.

Fruzsina előre megtervezett, gondosan kidolgozott plakát: műalkotás. Tamara természetes, mint akiről azt a műalkotást mintázták, vagy a maga természetes módján illatozó kerti virág.

- Nagyon szép vagy. Ugye, tudod, hogy szép nő vagy? - tört fel kebléből, kitörő vulkánként, mindent elemésztőn a nyers hódolat.

Felesége női ösztöne, mint támadások előtt régen a kürtös, riadót fújt. Mert történt, ami történt, még mindig szerette Tamást. Most, és itt kell visszahódítania. Régen érzett gyönyör, vad érzés fogta el. A levegő után kapkodott. Gyönyörűsége s vadul erkölcstelennek érezte magát. Minden gondolata kiszökött a fejéből. Ezekben a pillanatokban csak a férje érdekelt.

- Miután hazaköltöztem - kezdte előbbi gondolatai jegyében, eleresztve füle mellett férje iránti, iménti hódolatát, a fotelba ült. Lábát otthonosan, engedékenységeinek nyílt jeleként, maga alá húzta - borzasztóan sokat szenvedtem. Te... te, akit annyira szerettem, aki mindig azt hazudta nekem, hogy szintén szeretsz, megcsaltál... egy, ha nem is közönséges, ismerem a fajtáját, gyönyörű ringyóval, akit bárki megkaphat, köztereken viruló rózsaként leszakíthat, ha sok pénze van. Hogyan, miként tehetted ezt? - tettem fel önmagamnak a kérdést - amelyet Tamás úgy vélt, hogy neki címezett.

- A halálos baktérium - kezdte válaszaként, csendesen védekezően - egy bizonyos sejten át hatol be a szervezetbe. Azon, amely a leggyengébb, csekély az ellenálló képessége. A lánc is mindig ott szakad el, ahol legvékonyabb a láncszem. Én... én, nem tehetek róla, feltörekvő vagyok, dicsőséget hajhászónak születtem: a legek embere, fel, fel a csúcsra.

- Ahová fel is jutottál. Világbajnok lettél. Az ország egyik legszebb nőjeként nyilvántartott gyöngyszemét - ironizált - birtokoltad. Mindent megkaptál: pénzt, nőt, dicsőséget.

- Nem versenyezek többé. Fruzsina meg elhagyott. Több mint egy éve csalt, mire rájöttem.

- Te? - kíváncsiskodott Tamara leplezetlen kárörömmel a hangjában.

- Otthagytam, mint te engem. Bocsáss meg! Folytasd!

- Napokig sírtam. Sehol sem találtam a helyemet - hangja megmegroggyant, kislányossá, nyafogóssá változott, amint ő maga ebben a pillanatban, aki védelmet keres és remél a beszélgetőpartnerétől, akit ezzel a módszerrel hamarosan levesz a lábáról - végül Isten húzott ki a csávából.

- Sohasem voltál vallásos. Sőt...!

- Nem úgy kezdődött, hogy kettéhasadt az ég, engem látomás vakított el.

Finomra igazította a mosolyát.

- Gáspár abbé, a szent ember, felkeresett. Fölém állt, vállamra rakta a kezét, én részeges mámortól megszállottan beszélni kezdtem. Mindent, de mindent elmeséltem neki. Ő, felnéztem rá, jól láttam: arca átszellemült, fejét glória övezte... Én, én tényleg láttam, széttárta a kezét és feloldozott, mintha gyóntam volna, holott nem én voltam a bűnös, hanem te, és a templomba hívott, hogy megáldoztasson.

- Elmentél?

- Nehezen. Hosszú lelki tusa előzte meg. Sokáig harcolt a szívem az agyammal. Azóta viszont rendszeresen járok templomba. Kórus-tag vagyok, előénekes s boldog. Kis közösségben élünk. Agapé, szeretetlakomákat tartunk, bálokat rendezünk, ahol nem csupán egyházi énekeket, sok mást is énekelünk, szórakozunk. Teljesen kicserélődtem, istenhívővé váltam.

Arcán az anyák utánozhatatlan dicsfénye ragyogott.

- Az édesanya lelkisége kisugárzik a gyermekére: George Washington édesanyja istenfő volt. Sir Walter Scott édesanyja szerette a költészetet és a zenét. Néró anyja gyilkos volt. A kicsapongó s erkölcstelen, Lord Byron anyját büszkének és erőszakos asszonynak ismerték... Én szerény, vallásos nő vagyok. A fiam ebből adódón, akit jónak és szintén istenfőnek nevelek, nem lehet gonosz, s pénzsóvár. Non pecuna regit mundum. Azaz: nem a pénz kormányozza a világot. Erre tanítom őt, mert, amint te is tudod, én nagyon pénzéhes asszony voltam. Azóta semmi. Igaz sohasem nélkülöztem, nélkülözők. Nem keresek jól, mert ugye a pedagógusfizetés tudvalévón kevéssé. Viszont a rokonság és a te szüleid is jómódúak. Egyformán segítenek. Zavartalan a kapcsolatunk velük.

- Ha már én nem, legalább ők... Igaz, nem fogadtad el tőlem a pénzt, visszaküldted.

- Büszkébb voltam, vagyok annál, hogy elfogadjam. Jól is néznék ki, ha egy gyereket nem tudnék eltartani, felnevelni egymagam.

- Se pénzt, se szeretetet, mondjuk inkább úgy: gondoskodást nem kapott tőlem a fiam. Elismerem.

- Tőled, Tamás? Te, csak kaphatsz. Adni? Miből, amikor egy csi-petnyi szeretet sincs benned?

- Tévedsz! Én téged...

- Ne mondd tovább, mert úgy sem hiszem el! - hárította el úgy, hogy saját hangjában is érezte a pánikot.

- Mióta elhagytalak, illetve hazaköltöztél tőlem, hiába éltem együtt Fruzsínával, állandóan gyötört a lelkiismeretem, nehezen elviselhető feszültségben éltem.

- Az alacsony emberek az agyalapi mirigyek hibái miatt kompenzációs feszültségben szenvednek. Önmagukba zárkózók, vagy agresszívak. Te magas, egészséges férfi, sportember vagy...

Nem folytathatták, mert a szomszédos helyiségből hangokat hallottak.

- A fiad! - csillant fel Tamara hangja olyképpen, mint aki értékes ékszert talált.

Tamás torka összeszorult. Bensőjét ritkán érzett, furcsa melegség járta át. Tekintete elhomályosult: a fákat kéknek látta, mint a szürrealista festményeken. Szíve a torkában dobogott. Megrázkódott, mire ez a furcsa melegség kifejezett, bensőséges szeretetté szelődött.

Tamara felállt, bement a szomszédos szobába, ahonnan, karján a fiával együtt tért vissza.

A kifejezetten anyjára hasonlító, igen szép s ápolt kisfiú és az apja, némán nézték egymást. A kisgyerek vad idegenként, Tamás az apák néma megdicsőülésével, merthogy ez a szép, egészséges, okos tekintetű fiúgyerek az övé, ugyanakkor mély szégyen, feléledő, magasba szökellő lelkiismeret-furdalás gyötörte, amiért eddig nem látta, elhanyagolta.

- Kisfiam! - tört fel végül is a szó, leomló bánya morajaként Tamás torkából. Szeme bepárásodott, a kisfia felé nyújtott keze remegett.

- Ki ez a bácsi? - húzódott el a gyerek, kapaszkodott félve az anyjába.

- Apukád. A te édesapád - súgta az anyja, apró csókokat pötyögtetve az arcára.

- Nekem nincs apukám.

Lekéredzkedett a földre, az anyja szoknyájába kapaszkodott, ahonnan ellenséges pillantásokat vetett fel az apjára, aki a fotelhez lépett. Felvette előbbi csomagját, és a fia kezébe nyomta. A kisfiú, előbb az anyjára lesett, miután ő bátorítón rábólintott, átvette.

- Hiába akarod, nem te vagy az apám - vágta durván a fejéhez, miatt ellenségesen a sarokba vonult. Kibontotta, és játszani kezdett a távolból irányítható csodaautóval, amely egyetlen nyomásra elindult, második kapcsolásra felnyílt a teteje, amely alól különböző figurák tűntek elő. A bohóc cintányért vert és dobolt, maci és a róka táncolt, maga a kocsí diszkószerűn csillogott-villogott.

- Ne csodálkozz, ne sértődj meg, amiért nem ismer meg - biztatta-e a felesége, vagy csupán a szemére hányta? - A gyerekek ilyen korban, háromévenként változnak: felednek, új ismeretekre tesznek szert, bővül a tudatuk, egyre jobban kitárulkoznak a világra.

A kisfiú az anyja szavainak refrénjeként hátrafordult az apjához.

- Úgysem vagy az apám! A játékod sem kell! - ledobta, és durcásan elfordult.

Az anyja hozzálépett, és az ölébe vette. Simogatta, csillapítgatta, csókolgatta.

Tamást szinte mellbe vágta a fia előbbi szavai. Nemcsak szerencsétlenné, rossz apának, utolsó riherongynak érezte magát, mivel elhagyta gyermekét, s a csinos és az igen jó alakú feleségét, mert ezekben a pillanatokban is, főleg, amikor lehajolt a kisfiáért, Tamarát akaratlanul Fruzsínával vetette össze: Hiába manöken, ismert fotómodell, Tamara igenis szebb - állapította meg egyszer, többször, őszinte lelkesedéssel bámulva a feleségét. Hasa, hiába szült laposabb valamivel teltebb a csípője is. Szája nem annyira erotikus, de finomabb, nemesebb vonású, és igenis érzéki.

Levertnek, s megszegényítettnek - van is miért szégyenkeznie - érezte magát, ösztönszerűen marcangoló, lelkiismeretétől űzve. Amatőr színjátszóhoz hasonló mozdulatokkal a felesége ölébe lapuló, álmos fiához lépett.

- Bocsáss meg nekem! -, s megsimogatta.

- Menj haza! - küldte el a kisfia zordon.

- Tamás, ő tényleg a te apukád - győzködte az anyja. - Csókold meg!

- Ha ő az apám - durcáskodott tovább a kisfiú makacsul -, hol volt karácsonykor? A Jézuska sem találta meg, mert bujkált...

Az apja könnyeit nyeldesőn harapdálta az ajkát, összeomlottan állt fölöttük. Majd kiszakadt a szíve. A feje zsibbadt, cudarul érezte magát.

- Tamara - sóhajtotta inkább, mint mondta, leküzdve végre súlyos érzéseit -, nem kezdhetnénk el újra? Jó, megértelek - gyorsította fel a hangját bűnbánón -, egyszer megégetted velem a kezed, ne is engem nézz, a gyerekeinket!

- Engem, mint mindig...

- Nem hagylak ki a számításból - mondta ki Tamás helyette. - Veled..., veletek szeretnék a jövőben élni.

- Természetesen Pesten.

- Igen - nyelte le nyálát hangosan.

- Én nem megyek el innét, ahol mindenki ismer, szeret, ahol nagyon jól érzem magam. - Szemében frissen kibuggyant könny csillo-

gott. - Tegnap Fruzsina, holnap más, mert mi a biztosíték, hogy megváltozol?

- Nem sportolok többé, legalábbis versenyszerűn nem. Fogorvosként keresem meg a kenyeremet.

- Fogorvos itthon is lehetsz. Nem ebben a faluban, valamelyik közeli városban. A napokban hallottam: fogorvosokat keresnek.

- Most ne beszéljünk erről többet! Elmegyek, de hamarosan visszajövök, természetesen, csak ha megengeded.

- Sosem zárom be előtted az ajtómat!

- Addig harcolok, küzdök értetek, amíg meg nem szerezlek benne-tek, amíg vissza nem hódítalak téged és a fiamat. Itt, vagy máshol élünk-e majd, nem tudom, de mindenképpen veletek szeretném leélni a további életemet.

Lehajolt, erővel megcsókolta a huzakodó, a durcáskodó fia fejét, és csendesen, egyedül, mert Tamara lemerevedetten leste, kioldalgott a szobából s a házból.

2

Ábelné Valentin Linda a legközelebbi székbe rogyott. Levele, amelyet az imént vett ki a leveles ládájukból, bontott fel, az ölébe hullott.

Ábel Kolos, a férje már öt éve tartózkodott Németországban. Munkavállalási engedéllyel, mérnökként vándorolt ki. Azóta vendégmunkásként dolgozik. Jó-nevet szerzett. A cég vezetője, nemcsak megbecsülte, jól meg is fizette. Kimenetele után, egészen a második év végéig, félvényként egyszer hazalátogatott. Pénzt rendszeresen küldött neki és a lányának, mígnem ez a laza kapcsolat, az utóbbi három évben hegycsuszamlásszerűn, hirtelen megszakadt. Már karácsonykor és húsvétkor sem látogatott haza. A pénz küldése is abbamaradt. Hazalátogató, vagy véglegesen hazaköltözött munkatársai szerint, akiket Linda kétségbeesetten többször is felkeresett, egy német nővel, Helénnel él.

Tehát megcsalta. Hütlenné vált hozzá - borzongott össze, női mi-voltában megalázottan, a végletekig elkeseredetten, fel-felzokogva.

A hír -, amelyet a férje „azzal erősített meg”, hogy az utóbbi három évben már a leveleire sem válaszolt - reá zúduló orkánként a földhöz csapta, száraz levélként lebegtette, és meghempergette. Az elaléltság és a feleszmélés határán, Kentaurhoz hasonlóan, emberként és képlékeny lényként tengette letarolódott életét...

Nemcsak női, emberi méltóságában is - hiszen a férje válaszra sem méltatta - vérig megalázottnak, kisémmizettnek, piros almaként beleharapottnak s eldobott csutkának, becsapottnak érezte magát.

Rengeteget sírt, alig evett, jócskán lefogyott, társaságba nem járt, a férfiakat meggyűlölte...

Jó egy évbe telt, addig is csupán a kislánya tartotta életben, mire kiheverte csalódottságát, visszanyerte életkedvét, az eladdig hernyóból színes pillangóvá vedlett, újra nővé változott: szertelenné s hódítótá...

Ábelné Valentin Linda nagyon szép asszony volt. Alakja, arca, modora... mindennel rendelkezett ahhoz, hogy a férfiak, magára ha-

gyott koncként, körbe-körbezsongják: szerelmükkel, ajánlataikkal zaklassák. Ő, mindvégig ellenállt..., kivéve az egyiket!

Azt írta a férje, hogy gyára magyarországi leányvállalatának, - amely a szomszédos városba települt - a cégvezetője lesz. Végleg hazajön a családjához, pontosabban hozzá és a kislányához...

Csakhogynem nekem nem kellesz! - suttogta. Szép, szabályos arca elborult. Dacolt, mélységes elszántsággal küzdött, ugyanakkor félt is, mert kislánya, Kata, a végletekig ragaszkodott az apjához, ki nem állhatta Donáth Gerzson, akit, hosszabb ismeretség és heves udvarlása után végleg megszeretett, akivel, több mint egy éve, laza élettársi viszonyban él.

Magá elé nézett, kezét a levélre fektette, s majdnem felsikoltott: Mi lesz vele... velük, ha tényleg hazajön?

Természetéből fakadó és szüleitől beleplántált, puritán erkölce, fel-felsajló lelkiismeret-furdalásának visszhangjaként, elviselhetetlenül magas számú decibellé fokozódva, ráordított: - Asszony, mit tettél!

Ő védekezésként a szívéhez kapott, kezét reszketően a mellére szorította. Nem sokáig kínlódott, mert Donáth Gerzson iránt érzett leküzdhetetlen házasságtörésén felülkerekedő, összes mást elsöprő szerelme, csakhamar súlyos bűne fölé kerekedett.

Nyíltan megcsalt - védekezett önön lelkiismerete előtt -, több tanú bizonyította..., ő mégis hűségesen várta, mialatt rengeteget szenvedett miatta. Magára vessen, amiért kiábrándult belőle, és a gazdag, ugyanakkor igen kedves és jómodorú Gerzsonba szeretett, amely szerelem nem egyszerre tört rá, lassan ereszkedett le, mint a reggeli színes pirkadat.

Felállt. Levelét az asztalra dobta. A nyitott ablakhoz sétált, és kilesett.

A kis virágoskertben több tucat tarka virág nyílt. Kellemes, nektárszerű illatot érzett, fülében nosztalgiára kéztető méhzsongás duruzsolt, s ő akarva-akaratlanul, bűnösen Gerzsonra, első igazi ölelkezésükre gondolt, mert a férjét, s a vele kapcsolatos szép emlékeit, nehezen bár, mára véglegesen elfelejtette.

Donáth Gerzson, a multimilliomos kisvállalkozó, - autókereskedő és szerviztulajdonos -, a jóképű, a kedves, s a megnyerő modorú férfi, több mint egy éve udvarolt neki, amit ő kezdetben kifejezetten ellenzett, ha tehetne, messzire kitért előle. Kérte, könyörgött neki: házas asszony, kislánya van. Hagyja őt, a régi erkölcséhez szigorúan ragaszkodó nőt békén. Ám Gerzson nem tágított. Állandóan, s mennyire furfangosan... az alkalmat kereste, hogy találkozhasson vele. Egyre hevesebben és szenvedélyesebben udvarolgatott neki, mígnem ő, tengerben úszkáló gleccserként lassan-lassan felengedett, s elolvadt. Szigorú puritán lényre kettéhasadt: az fogta, tartotta magát, emez engedett, ám ő mégsem adta be egykönnyen a derekát. Hetekig, hónapokig őrlődött, mire a tiszta lisztből kivált a korpa, s ő, bár továbbra is sajgó lelkiismerettel, de megtisztultan, véglegesen leszámolva a múltjával, hamuvá égett a Gerzsonból kisugárzó tűzmáglyán.

Szerelemre éhes ajkuk először botladozva kereste egymást: vágukat ébresztgette, cirógatta... Aztán, amint teltek-múltak a napok, ezek a forró csókolózások meghosszabbodtak, testüket kéjes forróság borzolta...

Ő, - mennyire emlékezett ezekre a forró percekre - érzékenyen felnyögött. Fejét buján hátravetette, mintegy felkínálkozva a férfi mindent elsöprő vágyainak, aki mohón a nyakába csókolt - testén lúdbőröző hullámok csaptak át - egyszer, sokszor, végül Gerzson a karjába fogta, s a pamlagra fektette...

Testét most, amint rágondolt, a csupasz gondolat is elzsibbasztotta. Az ablak párkányának dőlt, ahol tovább szőtte érzelmeinek csipkés selymét: Olyasmiket suttoztak egymásnak, hogy szeretlek, nem tudok nélküled élni, sohasem hagylak el, te vagy az első, igazi nagy szerelmem... Közhelyeket, csacskaságokat, amelyeket akkor ők és azóta is halálosan komolyan gondoltak, gondolnak manapság is. Kölcsönösen hullámsírba temetkező vágyuk a mélybe ragadta mind a kettőjüket, ahol szorosan összeforrva oltották el a mindent elsöprő vágyuk szenvedélyes lobogását.

Először..., sokszor, és azóta rendszeresen.

Mi lesz ezután? - suttozta révülten az iménti, képzeletbeli mámor tovaillanása után.

Mi? - erőltette, kínosan vonaglón, akaratlanul feltörő hötyörögését.
- Tűzön, vízen, asszonyon nehéz kifogni.

Azon nyomban elkomorodott. Kátyúba huppant, vajon, miként mázlik ki ebből a már nem is kátyúból, mély gödörből? Holott egyszerű a képlet: a férje megcsalta, elhagyta, összeállt egy német nővel. Ő évekig siratta, rengeteget szenvedett miatta...

Sokára borult új szerelme karjaiba. Ezek után nem kétes: jövőjét Gerzson oldalán képzei el.

És a lánya, a közös gyerekük, aki kézzel-lábbal ragaszkodik az apjához, aki képes lenne elhagyni miatta őt is, az apjához költözne, amit nem élne túl.

Visszaült a helyére, s tovább törte a fejét, gyötörte magát. Hátha eszébe jut valami. Kipattan, mint Zeusz agyából Pallas Athéné. Igaza van Publius Syrusnak: a szerencse üvegből van. Amikor a legjobban fénylik, akkor törik el. Azt hitte sohasem tér többé haza a férje, vagy ami nagyon megkönnyítette volna a helyzetét, a német nőjével, Helénnel együtt jön meg. Ráadásul, miért pontosan itt, a szomszédos városban telepedik le?

Mert - kesergett - neki sohasem volt szerencséje!

Donáth Gerzson, hiába tiltja az egyháza és a hite, hamisan megeskette, hogy örökké hűséges marad hozzá, semmilyen körülmények között nem megy vissza a férjéhez... Ő ellenezte az esküt, mert aki esküt tesz, a lelkét kockáztatja. Csak akkor szabad megesküdni, ha biztos benne, hogy megtartja, megtarthatja azt.

Felugrott. Felkapta a levelét, és a tenyerébe gyűrte. Két kezét, azt is, amelyben a levelét tartotta, szenvedőn a fejéhez szorította, és felnyögött:

- Ne... em.!

Szép teste és enyhén lekozmalódottnak vélt lelke, ezekben a pillanatokban két malomkő között őrlődött. Egyik a kislánya, másik saját maga, egyben a hite volt.

Hiába határozta el előbb, hogy lesz, ami lesz, Gerzson mellett marad, elszánása mostanra, egy Murillo képét öltő angyalka vonzásában, ha nem is változott meg, elhomályosult.

Nem! Bármiként történik is, a kislányát nem engedi elválasztani tőle. Mind a tíz körmével ragaszkodik hozzá, harcol, a végletekig küzd érte! Anyatigris lesz vagy oroszlán? Mindegy.

De, ha a gyerek az apjához ragaszkodik, ő pedig Gerzsonhoz? Legszívesebben felordítana, a kezét tördelné, és a földre vetné magát, hogy kínjában végighemperegje a szobát.

Borzasztóan szenvedett. Érzelmek madárszárnyakká váltak, ám nem repítették fel a fellegekbe, ellenkezőleg a földhöz verték, ahol - érezte - amúgy is sáros lelke egyre jobban és jobban bemocskolódik.

Ezen kínlódása közepette határozta el, hogy az elkövetkező napokban felkeresi Gáspár abbét, és tanácsot kér tőle.

* * *

A hír valósággal robbant.

A faluházban ketten tartózkodtak. Gáspár abbé, a különálló asztalosműhelyben, és Zelma Józsefné, Annuska a nagyteremben, a varroda részben.

Ezt a faluházat az egyik mellékutcában, nem messzire a templomtól, a plébánia régi istállójából alakították ki. Hetekig vitatkoztak: az egyházközség vezetői, s ki-ki, hogy milyen nevet kapjon. Sokan alkotóháznak, mások közösségi háznak, egyesek imalaknak, s ki tudja még miket javasoltak. Végül - többségi javaslatra: - Faluháznak nevezték el.

Két helyiségből állt. A kisebbet, alig spájznyi nagyságú részt, ideiglenes asztalosműhelynek rendezték be, merthogy ott sokat kopácsolnak, festenek, ami ugye zajjal és bűzzel jár, fűrészelnek, gyalulnak... A nagyobbik, kifejezetten óriási, teremnyi nagyságú helyiségben, az asztalosműhely ajtaja melletti sarokban, az egyik ablak alatt, a suszteráj kapott helyet, ahol csakúgy, mint az asztalosműhelyben, kezdetben Gáspár abbé egyedül serénykedett. Felváltva itt, ott. Később több személyt, leginkább fiatalokat és középkorúakat tanított meg a mesterség apró csínjaira, fogásaira, ezért mostanában csak akkor állt a gyalupad mellé, ült le a háromlábú suszterszékébe -, a szerzőszámokat az oldalára függesztették, de akadt azon különféle kon-

zerves dobozban: szeg, ragasztó s más... - ha egyedül volt, vagy sürgős munkája akadt. Mert, ugye a fiatalok és a középkorúak napközben dolgoztak. A főbejárat kétszárnyú ajtaja melletti sarokban, nagyobb szabóasztal, villanyvarrógép, néhány fogas... kapott helyet: a varroda. Mert a hanyatlásnak induló faluból a régi mesteremberek, a varrónők kihaltak vagy elköltöztek. Aki megmaradt - a rosszul értelmezett szocialista gazdaság fejlesztése, az erőszakos szövetkeztetés miatt - leadta az iparát, és elhelyezkedett valahol: helyben vagy a városban, legtöbbször más-más szakmában.

Gáspár abbé összegyűjtötte a varrni tudó, legalábbis ahhoz konyító asszonyokat - férfiszabó egyáltalán nem akadt már a faluban -, vásárolt nekik egy jó villanyvarrógépet, vett néhány felszerelést: ollókat, tűket, villanyvasalót..., akik mostanra egészen belejöttek a szabásba és a varrásba. Alkalmi javítgatásokon kívül, igen jól sikerült szoknyákat, otthonkákat, kötényeket... készítettek.

Időközben az egyetlen borbély meghalt. A férfiak - mert hölgyfodrász sohasem dolgozott ebben a faluban - a közeli városokban nyíratkoztak, amelyek, amellet, hogy majdnem egy teljes napot elrabolt tőlük, az oda-vissza szoló busz költség alaposan megdrágított. Gáspár abbé villany hajnyírógépet vásárolt, szerzett, hagyatékból származó nagytükröt s egy kimustrált, régimódi fodrászszéket, amely alapos javításra szorult, - ő maga hozta rendbe -, felfogadott a városból egy nyugdíjas férfifodrászt, aki három kerek hét leforgása alatt, úgyahogy megtanított két férfit és egy nőt a hajvágás alapjaira. Azóta felváltva, ki mikor ér rá, ők nyírják a férfiakat, de az utóbbi időben női hajvágást, hajberakást és hajfestést is vállaltak. A mesterség csínját-bínját saját maguktól sajátították el...

A terem középső - nagyobbik és szabadon hagyott - részében néhány asztal, több szék, a fal mellett lócák kaptak helyet, a kisebb és nagyobb összejöveletek részére, amelyekre esténként sokan eljöttek, vagy csak benéztek, leültek, beszélgettek, napilapokat, könyveket... olvasgattak. Sakkoztak, társasjátékokkal, asztali biliárdokkal... játszottak, amelyeket az egyetlen nagy szekrényben tartottak, külön felelős felügyelete alatt. Itt folytak az ének- és a zenekari próbák is, amelyeket Máder István, a kántor vezetett. Hetenként egyszer ima-

órát tartottak, legtöbbször Gáspár abbé imaóráin vettek részt, ugyanis legtöbbször valamelyik harmadrendbeli, vagy vizitációs asszony, esetleg egyházközségi vezető segítségével folyt le. Havonként egyszer klubdélutánt és agapé, szeretetlakomát rendeztek: énekeltek, mókáztak, az asszonyok teát főztek, otthonról apró süteményeket hoztak... Televíziót néztek - a műsorokat szigorúan megválogatták -, utána közösen kielemezték. Órákon át elvitatkoztak azokon.

Pezsgő, szorgos munka folyt, az igen népszerű faluházban, ahol a lakosság színe-java megfordult.

Gáspár abbé gyalult. Annuska egy férfinadrággal bíbelődött.

- Állandóan eszik. Csoda, hogy elhízik? Valamennyi nadrágját kihízta - szidta a saját férjét. - Hiába túrok fel mindent, nincs és nincs.

A rongyokat forgatta, illesztgette, és zsörtölődött.

Gáspár abbé kitisztította gyaluját a beléje szorult forgácsoktól. - Ezt bizony meg kell fennem - motyogása közepette még egyszer megbizgálta a kés élet a hüvelykujjával, majd lerakta a gyalupadra, és csendesen a zsörtölődő asszony mellé ballagott.

- Hiába mondom neki, hogy ne egyen annyit - emelte fel Annuska a hangját a pap közeledtére -, semmi nem használ. - Lecsapta a nadrágot, és az abbéra meredt. - Valamennyi nadrágjába bele kell toldanom. Mozog, mozog, de eszik is - kacagott fel -, naponta egyszer, reggeltől estig.

Újra az előtte heverő anyagmaradványokba túrt.

- Egyik sem megy hozzá. Otthon meg nincs...

Nem folytathatta, mert az ajtó szokatlan hevesseggel kivágódott. Márk Ede, a kisbíró rontott be a terembe. Csontos arcvonásai feldúltnak látszottak, szemei kimeredtek, kapkodva szedte a levegőt.

- Hallotta... hallotta, abbé? - dadogta magából kikelten. Bal kezével idegesen rángatta a ruháját, jobb keze ujjával a hajába túrt. - Bezárják a bútorgyárat. Csőd, mindenütt csak csőd!

Gáspár abbé valósággal lebénult.

Százhusz ember, majdnem annyi család marad kenyér nélkül - zuhogott fejében a gondolat eljövendő tragédiák előjeleként messzire

kinyúlva. Színek és képek váltogatták egymást. Emberi arcok, házak villantak fel, veszttek bele a falura szakadó sötétségbe.

- Ez igaz? - kérdezte meg, miután a felhevülten mocorgó férfi mellé ért. Sok munkától érdes kezét csendesen a vállára rakta.

- Balázs..., a polgármester úr mondta - helyesbített gyorsan, mert hiába kézbesítő, a faluban régiesen kisbírónak nevezték, ismerte gyermekkorától a polgármestert, ő itt hivatalos közeg, és ugye Gáspár abbé sem kutya, nem „Balázsozhatja le” a polgármestert. Ebbéli rangjában peckesen kihúzta magát. - Előbb tárgyaltak róla. És... mindenki ezt beszéli az utcákon.

Gáspár abbénak összeszorult a szíve. Mindazt, amit hallott, igazságtalannak, sőt emberekkel szemben elkövetett súlyos bűnnek tartotta. Igazságtalanság érzete leküzdhetetlen dühöt csikart ki a máskor oly nyugodt öregemberből. Mereven nézte a földet. Egész bensője lázongott, mely közepette Marcus Aurélius szavai jutottak eszébe, citátumként kiragadva valahonnét: Sokszor az jár el igazságtalanul, aki valamit nem csinál, nem csak az, aki valamit csinál... Jézus Urunk egyenesen elítélte, bűnnek nyilvánította a mulasztást. Példabeszédekében a menyegzői vacsora egyik vendégét kidobták, mert nem viselt megfelelő öltönyt... Az öt bolond szűz nem töltötte fel olajjal a lámpáját... Az egy talentumos ember nem kereskedett a gazdag ember hasznára... A gazdag ember nem szolgált szegény Lázárnak, aki a kapujánál feküdt... A kegyetlen szolga nem bocsátott meg szolgatársának, aki száz aprópénzzel tartozott neki...

Tehát valamit tennie kell, de mit? Hogyan akadályozhatná meg a gyár becsukását, a munkások szélnek eresztését?

Rövid töprengés után leverten, mégis bizalomgerjesztőn, szokványosan a kisbíróra mosolygott.

- Átöltözöm. Bocsáss meg!

- Én is sietek. - Már rohant is. - Csak azt akartam elmondani - közölte menet közben, hivatalos hangon, szertartásszerűn.

Gáspár abbé nem törődve tovább Annuska kissé mesterkéltre sikeredett jajongásával, az asztalosműhelybe ballagott, ahol az egyetlen hokedli mellé letérdelt a köre. Összekulcsolt két kezét a hokedlira ej-

tette. Fejét az ég felé emelte: Mit tegyek? Tehetek-e valamit, Uram, én az egyszerű pap? - suttogta esedezően, kétségbeesésre hajlón.

Az égből, belső vevőrendszerén, amelyet egyedül ő hallott, halk, mégis tisztán észlelhető szózat hangzott: ahol gyűlölet tombol, oda szeretetet, ahol viszálykodnak, oda békességet, ahol reménytelenség dívik, oda bizalmat, ahol szomorúság van, oda örömet, ahol sötétség rémít, oda fényt vigyél!

De nekem semmim sincs, csak a két kezem.

S a hited? - hangzott az előbbi csatornán.

Igen, Uram, a hitem!

És a nyelved: az a másik, a Szentlélek nyelve. Aszerint beszélj, s cselekedj!

Gáspár abbé hálát adott az égből érkező segítségért, és felállt. Leoldotta kék munkaköpenyét, s kissé illetlenül, semmit sem adva az eléje lépő Annuska sopánkodására, kérdéseire... kiballagott az ajtón.

A bútorgyárba sietett Boross Attilához, a kis gyár igazgatójához. Útközben többen, asszonyok, férfiak vegyesen megállították, hogy elsírják neki bánatukat, és kissé erőszakosan a segítségét kérték, merthogy Isten... Igen, Isten és mindig csak Isten, mintha az ördög és az embereknek adott szabad akarat nem is létezne..., nem engedheti meg, hogy százhusz ember elveszítse a kenyerét, így ők is, ne gondoskodhassanak a családjukról...

A munkások zöme tüntetésszerűn több, kisebb csoportba verődve tiltakozott a gyár bezárása ellen. A kaput eltorlaszolták, megakadályozva a be és a kijutást. Még Gáspár abbét is - teljesen szokatlanul - ellenségesen bámulták, vonakodtak, huzakodtak, élénk vitába keveredtek egymással, hogy beengedjék-e a gyárba?

- Segíteni akarok - érvelt az öreg pap.

- Segíteni? Ugyan, egy pap? - morogtak egyesek pesszimistán, kissé gorombán, amin az abbé ebben a feszült helyzetben egyáltalán nem csodálkozott. - Mivel? Szenteltvízzel? Tök jó ember, de itt abbé, ön sem segíthet... - kiabálta az egyik fiatal, aki nemrégén költözött ebbe a faluba.

A többség azonban utat engedett, a tiltakozókat ugyan megértő, de velük látszólag most nem sokat törődő, két kezével erőszakosan utat vágó papnak.

Az odébb állók, a kapunál lévőkkel átellenben, szívélyesen köszöntöttek, és a segítségét kérték. Köréje gyűltek, és egymás szavát túlkiabálva egészen az irodáig elkísérték.

Boross Attila, a helyi leányvállalat - amelyet itt egyszerűen bútorgyárnak neveztek - teljhatalmú, hírhedt vezetője, széles gesztussal fogadta. Csipetnyi félelmet sem tanúsított, holott munkásai az irodájába zárták. Ajtaja előtt örködtek, hangosan szidták, fenyegették...

- Lemertem volna fogadni, ha senki más nem is, az abbé felkeres. Mert se polgármester, se pártvezérek... nem nyitották rám az ajtót eddig. Ön, tuti befutó, abbé.

- Ők is eljönnek. Időbe telik, mire fülükbe jut a hír, mert ugye önök gondosan elleplezték, titkolták a gyár bezárását. Senki sem tudott róla. - Finoman az igazgatóra bökött vastag mutatójával. - Az ön helyében én személyesen keresem fel őket, és tájékoztatom az előre eltervezett intézkedésekről. Egyébként nem fél, hogy a munkásai kint az udvaron... lázonganak?

- Úgy nézek én ki, mint aki fél? - erőltette a nevetését. - Visszatérve előbbi felvetésére: nincs igaza, a hír teljesen friss...

- Boross úr, ez nem játék.

- Ön nevezte annak, nem én.

- Ez a játék, nem babra megy. Halálosan komoly az ügy, ön mégis..., igenis játékszerként kezeli az embereket - vágta a fejéhez rezdületlenül. - Százhusz személy, a gyárhoz igen hűséges, zömében törzsgárdatag. Majdnem ennyi család kenyere, megélhetése forog kockán.

- Pontosan hatvan személyt érint a gyár bezárása. Harminc dolgozót nyugdíjaztunk.

- Önök nyugdíjazták őket, nem a...?

- Az ötvenöt éven felülieknél megváltjuk a nyugdíjaikat. Van erre szak kifejezés is, de így érthetőbb.

- A gyengébbek kedvéért, gondolta ön?

- Nem akartam megsérteni. Harmincan - folytatta gyorsan - kisvállalkozóként tevékenykednek. Szükséges alaptőkéjüket a tőlünk kapott tetemes végkielégítésükből nyerik.

- Tehát egyáltalán nem friss a hír. Nem felelősségre vonásként vettem fel - mentegetőzött elnézést kérően -, csupán tényként említettem: készültek erre a felszámolásra. Mindent gondosan és szügyenteljesen eltitkoltak.

- Ön, hiába mentegetőzött előbb, igenis felelősségre von - háborgott, tiltakozott az igazgató. A pap jól látta: igenis fél, félelmét vezeti le eme felháborodásával.

- Dehogy! Bocsásson meg! Viszont a fennmaradó hatvan is, mely szám, fogadom: nyolcvanra emelkedik, nagyon sok. Így vagy úgy, a fél falut érinti.

- Nézze, abbé! Én... én - hebegett, rángatózott mesterkélt zavarát leplezőn, amelyet valójában a félelme okozott - nem te-he-tek többet!

- Mert ugye az is elég, amit eddig tett.

- Hogyan érti ezt? - játszotta a meghökkentet, azon törve a fejét, hogy megsértődjék-e?

Az öreg pap nem ült le, igaz, az igazgató nem is kínálta helyvel. Robusztus alakja vádlón, lelkiismeret felkeltően emelkedett az alacsony, kövér férfi fölé.

- A felesége -, miután ön a gyárat tönkreverte, ez évben mégis milliókat zsebelt be prémium címén - a gépsorokat szépen elszállítja a saját kft-jébe, az emberek meg...

- Az összes dolgozók felét. Csak a felét, abbé úr!

- Az utcára rakja - folytatta szavai súlyához mérten, csendes alázattal -, ami enyhén szólva is erkölcstelen.

Boross Attila puffadt képe eltorzult. Zsír párnákba burkolódzott szemgolyója pontyszerűn kidülledt, ajka meg-megrándult a fokozódó, de most már valódi dühtől.

Gáspár abbénak egyik plutarkhoszi idézet jutott eszébe, amely szerint nincs vadállat, amely aljasságban túltenne az emberen, ha a hatalomvágy úrrá lesz szenvedélyein, önelégültségein. Ezzel szorosan egy időben Szent Pálnak Timoteushoz írt első levele hatodik fejezetének tizedik verse is eszébe ötlött: Minden rossznak gyökere a pénz

szerelme, amely után sóvárogva egyesek eltévelyedtek a hittől - amint Boross Attila is, akit valamikor templomba járó egyénnek ismert -, és sok fájdalmat okoztak másoknak... Igen, igen: emberek, családok tucatjának. Mégis Habakuk próféta szavait idézte fejbe-vágásszerűn, a dühösen támadásba lendülő igazgatónak:

- Jaj, annak, aki rakásra gyűjti, ami nem az övé, de meddig?

Boross Attila, mint akibe nyugtató injekciót döftek, visszahuppant a helyére. Szemlátomást látszott rajta, hogy hiába uralkodott magán, most mégis nagyon megijedt: kövér volt, betegesen félt az agyvérzéstől.

- Nem én döntöttem el - rázogatta a kezét, a vállát és a fejét egyszerre. Tokája tépett zászlóként lengett. - Az anyavállalat igazgatósága adta el, pontosabban privatizálta a gyárat az állami vagyongyűnőség engedélyével. Ezért, visszatérve előbbi felvetésére: nekik kellett volna mindezt közölniük a helyi vezetőkkel, pártokkal jó előre. Engem szigorúan figyelmeztettek: tekintsem mindezt üzleti titoknak! Hallgassak! Mit tehettem, engedelmeskedtem, befogtam a számat. Tehát eladták. Az új tulaj: vegyes olasz és osztrák cég úgy döntött, hogy ezt a gyárrészleget felszámolja. Igen - bólintott, kezét az asztalra rakta -, az értékesebb gépeket, gépsorokat eladták. Mennyiért? Az eladó és a vevő dolga. Mi elszállítjuk. Kinek, hová? Senkinek semmi köze hozzá. Nekem is felmondtak. Meg kell élnem valahogyan. Ezen túl a feleségem alkalmazottja leszek. És ismeri ezt a mondást: ha én nem, más... E gépeken, gépsorokon kívül minden mást itt hagyunk, és eladunk. Négymillió az ára.

- Az épületekkel együtt?

- Igen. Egyébként, abbé én nagyon tisztetem önt, de megbocsásson, önnek semmi köze a gyárhoz, mindahhoz, ami itt történik.

- Ha elfelejtette volna, ha nem is hordok reverendát, egyedüli lelkipásztora vagyok ennek a községnek. A lélek és a test pedig, amíg élünk egységet képez. Hatnak egymásra...

- Jó, jó - rázta le - de...

- Szent Pál ezt írta, többek között az efezeusokhoz - vágott közbe, nem engedve az igazgató erőszakoskodásának: - egymás terhét hordozzátok: és így töltsetek be Krisztus törvényeit! - Mutatoujját ma-

gyarázón felemelte. - Annak a Krisztusnak a törvényeit, akit én testül-lelkeztül szolgállok. Tehát amint ön, Boross úr, én is parancsot teljesítek, hajtok végre. Pásztor vagyok, egyszerű, nyájáért aggódó pásztor vagyok.

- Amit mondtam, megmondtam - szótagolta -, mást nem mondhatok, nem tehetek! Megbocsásson, nincs sok időm. A rendőrséget várom, akiket a vezetőim utasítására értesítettem az itt kialakult eseményekről, fenyegető helyzetről. Nem szeretném, ha itt találnák.

- Kidob? Jó, elmegyek, de nem adom fel a csatát. A rendőrséget pedig, feleslegesen hívta ki. Néhány percen belül, a szavamat adom rá, szétoszlatom az embereket.

Néhányat nyelt, szája szélét összeszorította. Erősen gondolkozott, majd váratlanul, felcsillanó szemmel Boross Attilára mosolygott. Arca végérvényesen visszanyerte megszokott jóságos alakzatát.

- A cipőjét... nem javíthatom meg. Kiváló gojzervarrású, kisipari munka. Hokedlit, sámlit nem gyárthatok önnek... Imádkozom Boross úrért!

Meghajolt, és a zavartan gesztikuláló, valamit motyogó igazgató szavába vágva elköszönt, és szerényen, kissé megalázott mozdulatokkal kihátrált az irodából.

Kint ácsorgó, tüntető, kíváncsiskodó munkások szoros gyűrűbe fogták, akiket összetett kézzel kért, hogy menjenek haza! Ne akarjanak botrányt, mert nemsokára itt lesznek a rendőrök, akikkel szemben semmit sem tehetnek... Mire azok, ha szitkozódva, mérgelődve is, vele együtt elhagyták a gyár területét. Beszélgetésüket, találgatásaikat kint az utcán folytatták, ahol a családtagjaik várták a kirugdalt munkásokat, akik a rendőröktől félve, egyenként hazahívták, hurcolták, őket.

Gáspár abbé imádkozó lelkülettel ballagott haza. Otthon kordéba fogta a szamarát. Az abrakostarisznyába néhány marék árpát rakott, és a saroglyába dobta. Megszokott pokrócát, amelyet az eresz alatt egy póznára kiterítve tartott, szétteregette a kordéja fenekén, és ráült.

- Menjünk, csacsim! - nógatta, simogatta. - A Horváth tanyára megyünk.

Tegnapelőtt járt ott, most - noha semmi tennivalója nem akadt azon a tanyán - úgy döntött, hogy ismét kimegy. Mert gondolkozni akart. Kiötleni valamit, s hosszan imádkozni. Erre a célra pedig, most a csacsifogatot tartotta a legalkalmasabbnak. A természet közelségét, mint Isten legcsodálatosabb alkotását, és a minden gondot elemésztő megnyugtató csendet, amely a határban fogadja majd: a madárcsicsergést, a gólyakelepelést, az út menti fák lombjainak halk duruzsolását...

* * *

Ábelné Valentin Linda igen jól ismerte a kastélyt, ahol szerelme, Donáth Gerzson lakott. Két éve vásárolta meg a teljesen lepusztult, a vandáloktól tönkretett, kicsi, ám remekbe szabott, eredeti barokk-rokokó stílusban készült, patinás épületet. A rokokó díszítések zömének kivételével, szépen felújította, és lakályossá tette... Most mégis, idegenként tapogatózva, félénken lépett be a hatalmas, a vastag pácolt fa, díszes vasalásokkal ékesített ajtón.

Bent a folyosóról, a megszokott nappaliba - a régi fogadóterembe - lépve valósággal rácsodálkozott a faragott stílbútorokra, a falak mellé állítgatott, pácolt fa szobrokra, a sárkányokat ábrázoló, festett kínai vázákra...

A falat kínai selyemképek díszítették. Miért az ennyi kínai alkalmatosság? Nem tudta, de a férfi sem, akivel sokat élcelődött miatta. Úgy látszik, ez a hobbija. A vele szembeni falon az óriás antik óra méltóságteljesen himbálta vastag, sárgaréz korongját. A sarokban eredeti rokokó kandalló állt. Márványlapjait remek díszítésű domborművek, főleg aranyozott kecses szellők ékesítették. A mennyezetről ékes kristálycsillár lógott le, csillogva-villogva verte vissza a nagy ablakokon betóduló napsugarakat. Az óriási teremhez képest kicsi hallból méltóságot, hatalmat és a ráfaragott díszek pompáját sugárzó, két-szárnyú, elefántcsont-berakásos ajtón át lépett be a nappaliba.

Az egyetlen, valamelyik korból származó, intarziával kirakott, óriási vitrinben értékes érmék heverték.

Csak a képzeletbeli, puha papucsokat viselő, hangtalanul surranó, kimonós cselédek hiányoztak.

Donáth Gerzson, neves mérnök és üzletember, teljesen egyedül lakott ebben az aránylag kicsi, de így is tucatnyinál több helyiségből álló, patinás, rokokó díszítések nyomait viselő kastélyban, holott nemcsak egyetlen, cselédek garmadára is tellett volna mesés jövedelméből, ugyanis környékszett a legnagyobb és a legjobban menő autókereskedő, több autójavítóműhely tulajdonosa volt. Kft-ben kezdte, nemrégén függetlenítette magát. Sokszoros milliomosként tartották nyilván az adóhivatalban, amit ő soha és senki előtt nem titkolt el.

Linda nem találta bent kedvenc íróasztala előtt, ahol ilyentájt rendszeresen a belső könyveléssel foglalatoskodott. Éppen be akart nyitni a szomszédos kisebb szobába, amikor kinyílt a háta mögötti ajtó.

- Szia! - köszöntötte bensőségesen a belépő férfi. - A füvet nyírtam. Nem vettél észre, pedig fütyültem is.

Melléje sietett, magához szorította a szokatlanul kimértnek mutató asszonyt, és megcsókolta.

- Valami... baj van? Beszélj! - aggodalmaskodott.

Elengedte a szép és karcsú asszony derekát, kissé hátrább lépett, s fürkészőn végigböngészte szemével a finom, szabályos ívelésű, hamvas arcát.

Az egy összegyűrt, de gondosan kisimogatott levelet nyújtott át neki, komoran, elgondolkozóan.

- Olvasd el!

Gerzson, miközben átvette, s beleolvasott, felváltva nézte az asszonyt és a levelet. Tekintetében leolvashatatlan indulatok gyűltek, keveredtek össze a minden emberben meglévő kíváncsisággal.

- A férjed írta?

- Ő. Magadtól találtad ki?

- Ráhibáztam. Ha megengeded, leülök.

- Jól teszed, mert úgys leülnél.

- Na... nem! - Ugrott fel, huppant vissza. - Bocsáss meg, téged nem kínáltalak helylyel. Ül le te is!

Gerzson kárpitozott, díszes stílszéken ült. Mialatt elolvasta a levelet, csak egyszer nézett fel a mellette álló szépasszonyra, akit hiába kért, ismételten is, csak nem ült le.

- Tépd szét, és ne törődj vele többé! - állt fel végre a férfi, lépett szorosan az asszony mellé, aki mindvégig magába roskadtan, fokozódó kétségbeeséssel leste.

- Elcsépett szlogen, de igaz: A tényeket nem lehet a szőnyeg alá söpörni, Gerzson!

Két kezével a férfi ingébe markolt, fejét a mellére hajtotta.

- Nem érted? - nyögte hurokba szorult nyúlként. Megszokott mosolya ragacsos mázként csüngött iskolás lányosan fiatal arcáról, le a föld felé. - Kolos hazajön. Végleg hazajön. Én a törvényes felesége vagyok. Velünk: a lányommal és velem akar élni. Ezért vállalta el cége, a közeli városba települő magyar üzemének vezetését.

- Te?

- Soha!

- Akkor? - rántotta fel a vállát megkönnyebbülten.

A szép, feldúlt asszony évszázadokon át kialakult és szülőről szülőre öröklődő, de lassan ősei árnyékképévé törpülő erkölcs, úgy érezte, nem más jelenleg, csupán egy fényes alma. Megriadva szabadította ki magát a férfi karjából, aki fokozódó figyelemmel, simogatta, babusgatta.

- Ülünk le, és beszéljük meg higgadtan!

- Higgadtan! Veled, s most?

- Igen, velem - dacolt a szép nő olyan hangon, amely az előbbi pánikszerű hangulatához képest, a férfi szemében, most inkább kacérkodásnak tűnt. - Borzasztó miket ír, s akar.

- Ő, éppen ő, aki elhagyott, aki megcsalt?

- A levél Seneca szerint nem pirul el. Én belekékültem, mire végigolvastam. Két évig azt sem tudtam, él-e, hal-e. Egyszer sem jött haza. Írni sem írt. Hiába kértem... nem válaszolt. Amint megtudtam, többen bizonyították, innét a faluból, amit ő soha nem ismert be: egy Helén nevezetű német nővel élt, és él talán jelenleg is. Igaz, utána, jóval utána én is...

- Több hónapig tartó heves udvarlásom, unszolásom eredményeképpen...

- ... megcsaltam.

- Nem - tiltakozott Gerzson -, te nem csaltad meg. Belém szerettél, őt megutáltad. Pontosabban: előbb megutáltad gyalázatos tettéért, házasságtöréséért, aztán belém szerettél. - Neheztelően fanyalgott az összetörtségében is szépasszonyra. - Most mégis beszélgetni akarsz róla? Higgadtan, a maga valóságában? Mit? Miről beszélgessünk mi... róla? Hazajön. Jó, te...?

- Én nem fogadom be, az biztos - heveskedett, elérve a férfi gondolatát. Szép, szabályos, márványszerűn tiszta arcát az utálat borzalma lengte be.

- Cégvezető lesz. Ott lakik, ahol akar. Ő, amint írta: a városban. Ő ott, te itt.

- A ház fele az övé.

- Eladod, bocsánat, eladjátok. Te ideköltözől hozzám. Évektől hívlak, most legalább...

- Katika? A kislányom?

- Csak természetes, hogy őt is magaddal hozod.

- Katika - nyögte elgondolkozón Linda, szép és hamvas arcára a kétségbeesés néhány barázdát szántott - nagyon szereti az apját.

- Több éven át nem látta. Fogadom, meg sem ismerné.

- Viszont Kolos szülei, mert ugye nem tilthattam el tőlük, mást sem tettek, mint hogy a fényképét mutogatták, csókolgattatták vele: így apád, úgy apukád, a te jó apucid...

Rövid ideig gondolkozott.

- Rendben, Kati és én ideköltözzünk. Kolos, mert ugye a láthatóságot valamennyi bíróság megszavazná, járjon ide?

- Felállt. Két kezét szorongón a mellére szorította.

- Mit szólna a falu, habár... - engedte le előbb felhúzott vállát, önmagát is meggyőzni akarón - az ember bizonyos idő után elérkezik egy pontra, amikor már semmitől sem fél, senki sem érdekli. Én, úgy érzem, már régen eljutottam ehhez a ponthoz.

- Elválsz, és összeházasodunk. Régen kérlek rá.

- Külföldön élt. Az utóbbi időben gyakran cserélgette a lakhelyét, amelyet olykor-olykor közöltek velem a szülei - odázta el válaszat a férfi felvetésére.

- Mostantól itthon lesz. Mindegy, hol, a faluban vagy a városban lakik, bár ő a várost nevezte meg.

- Katika... és te... - húzta zavartan a szót.

- Tudom, nem szeret, de előbb-utóbb...

- A saját apját imádja - fanyalgott Linda leverten -, aki végül is elcsalná, legalábbis elidegenítené tőlem.

- Azt hiszed, érdekli egyáltalán a lánya?

- Bosszúból. A szülei biztatására tenné. Botrányokat csapna. Tele lenne velünk a falu, ahol én vizitációs nővér vagyok. Mint ilyen, a legfiatalabb, szerénység nélkül állítom: a legnépszerűbb. Kórus tag...

- Csak nem beszéltél Gáspár abbéval?

- Rendszeresen gyónok. Ő feloldoz, de mindig a lelkemre köti: rendezzem a családi helyzetemet. Most külön is beszéltem vele. Tudod, mit mondott?

- Ne mondd el, a nélkül is tudom.

Átölelte Lindát, aki szorosan hozzásimult, fejét a férfi vállára hajtott.

- Eladod a házad... felét, én áruba bocsátom a kastélyomat, és beköltözünk a városba.

- Nem megyek el a faluból - húzódott el Linda riadtan a férfitől. - Nem hagyom el a vizitációs asszonyokat és a kórust. Tudod, hány beteget injekciózok naponta, kezelek, ápolok? Várnak rám, bíznak bennem. Nem! - rázta újból és újból a fejét. - Itt ültettem el a fát. Aki pedig fát ültet, maga is gyökeret ereszt. Az én gyökereim mélyen beágyazódtak a falu testébe. Minden, de minden ideköt. Szeretlek, szívesen együtt élnék veled, de idegenben soha nem lennék boldog, még a te oldaladon sem. Bárhol megélnék, de sehová sem tartoznék.

A férfi megütközve nézte. Szemében Linda, aki mindig valami újat nyújtott, új oldaláról mutatkozott, mint most is, nem földi halandó, bizonytalan örömszerzés, összemaszatolódott angyalaként jelent meg.

- Csak azt ne mondd - adott hangot riadalmának a furcsa öröm el-
 inalása után -, hogy visszamész a férjedhez.

- Mondtam előbb: vagy te, vagy senki!

Gerzson újra átölelte. A szép nő ismét a vállára hajtotta a fejét. Dús hajzuhataga sűrű aranyszálakként ömlött a férfi hátára. A beszűrődő napsugár, Diana istenasszonyként, glóriaszerűn csillogva, körös-körül nyaldosta.

- Valahol olvastam - súgta a férfi átszellemülten: - egyáltalán ne vitatkozz többé arról, hogy milyennek kell lennie a jó embernek, hanem légy olyan!

- Marcus Aurelius.

- Te olyan vagy. Én hozzád képest, Tóth Ede színművéből kilépő falurossza vagyok.

- Egyikünk sem jó, él erkölcsösen - suttogetta a szép nő, sóhajszerűn.

- Évektől bujkálunk, különbféle cseleket eszelünk ki, holott az egész falu tudja, te meg én...

Felnézett rá, és hozzásimult. Nagy szeméit behunyta, mintha boldogsága, van, ami van, túl nagy volna ahhoz, hogy el tudja viselni.

- Mégis elnézték - suttogetta a férfi. - Nem vetették a szemedre, nem pletykáltak rólad, olyannak fogadtak el amilyen vagy, mert ugye én sohasem törődtem velük, senkivel.

- Azonnal megváltozik a helyzetünk, mihelyt hazatér a férjem.

- Ezt magadtól találtad ki, vagy Gáspár abbé mondta?

- Többek között. És a lányom is közbelép, nagyon megnehezíti az életünket. A férjemnek kiterjedt rokonsága van.

- Ha eddig nem szóltak meg, miért vetnék a szemedre ezek után?

- Kolos kezdte. Ő hagyott el. Ő állt össze Helénnel, akinek én s ők csak a nevét tudjuk. Viszont tékozló fiúként tér haza. Mindent megbocsátanak neki. Egyébként is a férfi ugye, ha megcsalja, a feleségét nem válik azzá, aminek a nőt tartják.

Gerzson megcsókolta. Fejét két kezébe fogta, arra kényszeríttette, hogy szembenézzen vele.

- A nő átmeneti lény az ember és az...

- Balzac.

-... angyal között. Te igazi angyal vagy.

- Angyal...? - fanyalgott önirónikusan. - Egyszerű kondenzcsík, amelyet a magasan szálló repülőgépek húznak maguk után. Egy ideig fénylenek a napban, azután szimpla köddé válnak.

- Ezzel azt szimbolizáltad, hogy elhagysz?

- Szeretlek - halt el a hangja érzelemdúsan -, de amióta megkaptam ezt a levelet, úgy érzem, egy üveglap ereszkedett közénk.

- Törjük szét!

- Hiszen ha ilyen könnyen menne - sóhajtott fel Linda.

Gerzson a karjába szorította, felkapta és az egyetlen díszes karzatú, eredeti rokokó kanapéhoz vitte, ám mielőtt lerakta volna, Linda erőszakosan kiszabadította magát szeretője karjaiból.

- A férjem mellett begubózott hernyóként éltem. Melletted rájöttem: magasan röpködő pille vagyok, de most, és még sokáig ne! - tiltakozott lenyűgözön.

A kanapé sarkába húzódott, ahol az előbb magasan röpködő pille egyszerű mezei virágként - azt várva, hogy a reázúdult vihar észrevétlenül átsuhanjon fölötte, vagy összetörjön az a közékük ereszkedő bizonyos képzeletbeli üveglap - kicsivé zsugorodott.

Gerzson úgy nézett rá, mintha az, hogy látja, a legcsodálatosabb dolog lenne, ami csak megtörténhet vele, majd lassan eltávolodott tőle. Le-fel rohant a szobában. Keze-lába úgy járt, mintha a kettőjük közé telepedett sűrűsége csörtetne át.

- Jó, most nem leszel az enyém - cserregte megsérült szarkaként. - Van ez így néha. Megértelek, de... mégis mit akarsz tenni?

Linda nem válaszolt, védekezően összébb húzódott, és sírva fakadt. Könnyei lassú mászással csurogtak végig márványtiszta arcán. Gerzson melléje ült. Átölelte, homlokát a hajába fúrta.

- Nyugodj meg te is! S válaszolj!

Az felcsapta a fejét, s a kanapé díszes háttámlájához nyomta. Szemét a távolba fúrva válaszolt:

- Meggyóntam, megáldoztam. Gáspár abbé kifejezetten kért: amíg nem rendezem a családi helyzetemet, ne folytassak veled viszonyt. Szálljak magamba! - Tekintetét levette az előbbi távoli pontról, és a férfira szegezte. - Egyébként is lelkiismeret-vizsgálat lesz a vizitációs

nővérek és a kórustagok részére. Böven lesz időm az elmélyülésre, az önmagamba szállásra.

A férfi felegyenesedett. Tanácstalanul járatta a fejét, rángatta le-fel a vállát.

- Gáspár abbé! Mindig csak Gáspár abbé, ez a buzgó, minden lében kanál pap, aki visszahúzza a községet a középkor kellős közepébe. Te, a világszépe, a modern, az egészségügyi főiskolát végzett asszisztens, a vizitációs nővér, aki lelkiismeret-vizsgálatokra jár! Ne-vet-séges!

- Tévedsz - csillapítgatta őszinte felháborodással a szép nő. - Igazságtalan vagy. Ne legyél az, főleg ne ítéld, ne mondj olyakat, amik nem igazak. Gáspár abbé nem visszalökte, inkább felemelte a községet.

Minden egyes szavát külön-külön megízlelte. Arca átszellemült. Sugárzó szépségének néhány kékjét a férfira dobva, megmámorosodva folytatta:

- Lelket lehelt ebbe a kihálásnak induló községbe. Nézz körül, és láss! Pezsgő-nyüzsgő élet folyik mindenhol...

- Ne a községről, rólunk beszélj! - szakította félbe. Majd lejjebb eresztve a hangját, elragadtatásától fénylő szemét Lindára szegezte. - Egyébként igazad van. Vak ember, aki mindezeket tagadja.

- Tudom. Katika, érdemtelenül nem szeret téged, a csupa szív férfit. A nagyszülei nevelték ellened, az apját viszont...

- Imádja - gúnyolódott a férfi, teljesen váratlanul, előbbi megsebzett hangján, fénytelenül.

- Találkozhatunk-e, élvezhetjük-e szerelmünket felhőtlenül? Nem. Randit beszélünk meg a városban. Hiába vártál, nem mehettem, mert belázasodott a gyerek, a más gyereke. Máskor a tanító nénije hívatott be... Készakarva nem aludt el, könnyörgött, hogy maradjak otthon... A fodrászhoz kellett vinnem...

Esedezően lesett a férfira.

- Szörnyű, de mind semmi ahhoz a tudathoz képest, hogy elveszítem, átpártol tőlem az apjához. Látod - lesett kétségbeesetten a férfira -, még nincs itthon a férjem, én máris pánikba estem, komplexusaim vannak.

- Összeházasodunk. Saját gyerekeink lesznek.

- Kétféle gyerek... meglehet. Sokfelé látom, hallom: az ilyen helyeken sehol sem teljesen zavartalan a házastársak kapcsolata.

- Linda! - vágott közbe a férfi. Hozzábújt, szorosan átölelte, majdnem az ölébe húzta. Az igen szépasszony, előbbi védekezését feladva, öntudatlan felkínálkozással nézte, simogatta, csókolgatta, felváltva a fejét s a nyakát.

- Szeretlek, akarlak! Egy életre akarlak! - rebegte meghazudtolón az előbb elmondottakat, rejtett kínjától üvöltőn.

Mind a kettőjüket magával sodorta a rájuk zúduló vágyuk vad hajhászása, amit Linda előbbi huzakodása sem zavarhatott meg ezekben a pillanatokban. A két szerelmes szív egy ütemre dobogott, ezzel szemben az eszük külön mezőkön szedegette a mézillatú vadvirágokat.

Az igen szépasszony lassan, de határozottan kibontakozott a férfi egyre forrósodó öleléséből, ruháját simogatva az ajtó felé hátrált.

- Változás állt be a kapcsolatunkban, ami elgondolkozásra készítet. Kell, hogy késztesen mind a kettőnket. Külön-külön is törjük a fejünket a megoldáson. Addig...

- Meddig? - repedezett a férfi hangja, előbbi felindulásától, kielégületlen emberekhez hasonlóan, idegesen.

- Nem tudom.

Gerzson is felállt, s esedezően Linda után indult.

- Ne... ne! - állította meg csillapítón. - Most elmegyek, de jelentkezem. Hamarosan jelentkezem.

Becsületérzése, amely elődei hosszú sorának egyik génjeként ivódott a testébe, csorbát szenvedett. Magára eszmélt tolvajként gondolt ezekben a pillanatokban önmagára, amelyet nemcsak restellt, ősi szégyenérzése kínozt. Megfordult, és menekülésszerűn, egyetlen heves mozdulattal kiviharzott a szépen berendezett, tágas és díszes teremből.

* * *

A faluház zsúfolásig megtelt. A háromlábú suszterszéken, a szabóasztalon, a borbélyszékben, annak karfáin, bent a nyitott ajtajú asztalosműhely előterében is ültek kíváncsiskodók, izgatott hallgatók.

Eredetileg úgy tervezték, hogy szigorúan és csak az egyházközség vezetői lesznek jelen, és a plébánia irodájában tartják meg összejevételüket. Később, Gáspár abbé javaslatára, megváltoztatták a tervüket.

Meghívták a polgármestert, de nemcsak ő, a képviselő-testület majdnem teljes létszámban megjelent, és sokan mások a faluból.

Középen, az összetolt asztaloknál az egyházközség vezetői ültek. A polgármester és az önkormányzat tagjai az első sorban kaptak helyet.

A szokásos zsivaj elült. A csend mellszorongatón ülte meg a termet, telepedett rá a résztvevőkre.

Gáspár abbé rövid imát mondott, eközbeni szavaiból sokan tudni vélték: sok embert érintő kérdésekről lesz szó..., ezt követően,után köszöntötte az egyházközség és a falu vezetőit, meg az összes jelenlévőt.

A csend halkan repdeső szárnya teljesen megbénult. A jelenlévők szeme egy emberként szegeződött az öreg papra.

- Ötvenöt éve szolgálom Istent. Több évtizede vagyok lelkipásztora ennek a közepes, de szép községnek. Milyen sikerrel? Meg nem mondhatom, de fent, a végelszámolásnál biztosan megtudom.

Maga elé nézett, s elmélyült gondolatokkal telített fejfel, érett búzakalászszerűn bólogatott egy ideig.

- A keresztény felekezetek spiritualizálták a lelkeket. A hit, szerintük, az ember legbensőbb részében, mint a szív létezik, olyannyira, hogy külön kezelik a testtől, holott a fiziológia a testet és a lelket egységesnek mondja. - Idézésszerűn feljebb emelte a hangját: - A test és a lélek egységesen, együtt alkotja az emberi lényt. A modern pszichiátria úgyszintén rájött: az ember teste és lelke szoros egységben van egymással. A test senyvedése megviseli a lelket is. Márpedig ugye ott, ahol egyre növekszik a munkanélküliek száma, az emberek mindennapi gondokkal küszködnek, fejük fölött rusnya, fekete varjak kárognak... nemcsak a test, a lélek is megnyomorodik, elsenyved.

Rövid, hathatós szünetet tartott. Arra várt, hogy a lassan gondolkodók is felzárkózhassanak.

- Istent szolgálni annyit tesz, mint gondoskodni az emberekről. Ciceró szerint, ezt osztom én is: a nép jóléte a legfőbb törvény, Isten ugyanis természeti és társadalmi törvényszerűségeken keresztül való-

sítja meg akarátát, jelenti ki hatalmát, végtelen fenségét. Ennek jegyében az utóbbi napokban rengeteget gondolkodtam, imádkoztam... és cselekedtem. Több neves személyt felkerestem, tárgyaltam velük, nem egy ízben, több napig magukra hagyva a híveimet, távol tartózkodtam a községtől.

Aha! - esett le az érme, hangosan koppanva, azoknak a tudatában, akiket végig furkált a kíváncsiság: - Most már értem, miért utazott annyit..., aminek izgó mocorgásukkal, köhintéseikkel adtak hangot.

- Mindezek alapján jól átgondolva, imádkozó lelkülettel a következőket javasolom:

Két kezét papos kenetteljességgel összekulcsolta, és a melléhez szorította. Valamivel mélyebb hangon folytatta:

- Az egyházközség vezetősége, mint jogi személy, alakuljon át korlátozott felelősségű társulattá, kft-vé, mint ilyen, vegyen fel a banktól négymillió forint kölcsönt...

Nemcsak az egyházközség néhány vezetője, valamennyi résztvevő megdermedt. Egyetlen mukkot sem szóltak, Gáspár abbé mégis hallani vélte egységes felmorajlásukat:

- Mire, minek? - suttogta végre Vince István egyházközség-vezető-ségi tag, pénztáros, megdermedése elülte után, alig hallhatóan.

- Hogy megvegyük a bútorgyárat, amelyből, szakmai szóval, több, kisebb-nagyobb gazdasági, termelési részleget alakítanánk ki, ahol nemcsak a jelenlegi, a jövőbeli munkanélkülivé válókat is foglalkoztatni tudnánk - felelt meg neki, szemét, mutatóját rászégezve.

- Ez nem az egyház, az önkormányzat feladata - szólt közbe illetlenül az előbbi pénztáros.

- Nem vállalják, senki sem vállalja el a hitel felvételét rajtunk kívül.

- Miből fizetnénk vissza? - kotnyeleskedett valaki más. - Mert ugye, ebben biztosan nem tévedek, azt vissza is kell fizetnünk egyszer.

- Kamatostul - okította ki Győri István.

- A nyereségből - felelte Gáspár abbé. - De, ha ilyen nem lenne, adakozásból, külföldi segítséggel. Mindent átgondoltam, mindent s igen részletesen megtárgyaltam a szakemberekkel. A felelősséget természetesen személyesen vállalom.

- Abbé! - fontoskodott Lakatos Ferenc. - Egyedül marad, mert az emberek hálátlanok. Fűt-fát megígérnek most, de később semmi sem lesz belőle.

- Isten az embereket a prédikátorok szerint - vágott vissza az - becsületeseknek teremtette, csakhogy ők mindenféle okoskodáshoz folyamodtak...

Lakatos Ferenc magára vette.

- Jó... jó - mentegetődzött. Többen megdorgálták, amiért előbbi mentegetőzése magyarázkodásba csapott volna át, ha Gáspár abbé le nem torkolja.

- Qui habet, tempus habet - vetette oda, valamikori régi miséző hangján. - Ki időt nyer, életet nyer. Nem lesz ez mindig így. Át kell vészelnünk ezt az... átmeneti időszakot.

- Igaza van - ugrott fel Kristóf Imre -, de a hitel nagyon veszélyes portéka, abbé! Háború előtt a fél falu a felvett hitelbe gebedt bele. Kistófalvy gróf úr befuccsolt. Birtoka nagy részét olcsón dobra verték. Vegyetek fel hitelt, erősködött Weisz, a zsidó bankár, és lesz föld! Itt az alkalom, használjátok ki! - szólt a hangulatkeltés. Ha jól emlékszem: húsz pengő volt egy mázsa búza, a széna ugyanennyi, a kamat hat százalék... Néhány év és behozza az árát... S csak agitáltak, agitáltak, mígnem jól beugrottunk, mert miután felvettük a sok pénzt, amit javarészt földvásárlásokra költöttünk, beütött a gazdasági válság. A búza és a széna ára húsz pengőről négyre esett le, mert túltermelési válság volt, a kamatlábat meg hatról tizenkét százalékra emelték fel. Sokunkat elárvereztek. Teljesen tönkrementünk. Azóta vérünkbe ívódott a félelem a hiteltől.

Többen mocoogtak, a kezüket nyújtogatták, de Nyúl Konrád leintette őket.

- Ne szóljatok minduntalan bele!

- Boross Attila, a volt bútorgyár igazgatója - folytatta az így beállt csendben Gáspár abbé - olyan, amilyen - célzott a felmorajlásra -, elfogadható ajánlatot tett, én a markába csaptam...

- Könnyű neki - ugrott fel izgágán Seres Lázár, aki nem tudta megfékezni indulatait -, tönkreverte az üzemet, miközben ő alaposan megszédte magát. Csak prémiumként hárommilliót vágott zsebre.

- Kedves testvérem! - mutatott példát a helyeselő morgással kísért, lázadással is felérő közbekiabálások közepette Gáspár abbé a maga józanságával, elnézésre, megbocsátásra buzdítón heveskedő társainak. - Sohasem olyanoknak nézzük, tartsuk embertársainkat, amilyenek, hanem amilyenek lehetnének! Tehát - emelte fel a hangját, hogy a zúgolódó, a lázongó, az igazságérzetükben megsértett emberekbe fojtsa a hangot, akik előbbi visszafojtott lázadásukból élénk tüntetésbe csaptak át Boross Attila ellen, akit bűnbakként gyűlöltek a faluban -, a gyárban maradt, és általunk megvásárolt gépek segítségével kisebb asztalos részleget alakítanánk ki. Sámlikat, hokedlikat, lócákat, kerti bútorokat, képkereteket, ilyen-olyan polcokat..., csupa hiánycikket gyártanánk, amelyeket a közeli városok piacain megközségekben saját árusítóhelyeinken magunk értékesíthetnénk. Aztán rengeteg bér munkát kapnánk, magától a volt anyagyártól, mert tévedés: nem mentek tönkre, privatizálták a gyárat. Az új tulajdonosok úgy döntöttek, hogy ezt a távoli kis részleget, amelyet mi bútorgyárnak nevezünk, bezárják, az anyagyárakra összpontosítanak, ott növelik a termelékenységet, korszerűsítik a gépparkjukat... és más helyekről, több kft-től is bőven kapnánk munkát. Érdeklődtem, megígérték...

- Az ígéret szép szó, ha...

- Tudom, tudom - intette csendre kezének mutatóujjával. - A műhelyeket: a suszterájt, a varrodát és a kosárfonókat egy-egy fallal osztanánk meg, választanánk el egymástól. Az új suszterájban, mert az itteni, kisebb javítások céljából maradna, papucsokat, mamuszokat és mást, a varrodában - a sarokba mutatott -, ez szintén maradna, ki-ki saját magának varrna, ott otthonkákat, könnyű nyári ruhákat, kötényeket... készítenénk. Fűzfavessző bőven akad a határban. Kosarakat, meg ezt-azt fonnánk, kerti bútorokat készítenénk..., értékesítenénk nagyobbrészt mi magunk. Anyanyulakat vásárolnánk, amelyeket kiadnánk házakhoz. A földeken, az önkormányzat adná, takarmányt, répát, miegymást termelnénk, így nem kellene megvásárolnunk a drága nyúltápot. A felvásárlást, a vágást szintén mi magunk bonyolítanánk le, végeznénk el, adnánk tovább szépen becsomagolva...

Mivel az előbbi, nehezen féken tartható csend mostanra végleg felborult, nem folytatta. Egy ideig farkasszemet nézett a lelkesedő, az aggályoskodó, az értetlenkedő, a kételkedő emberek egyvelegével, majd jóságosan mosolyogva, messzire felemelkedve a mindennapi gondokon, a fortyogó tömegen, magabiztosan felvett az asztalról egy csomó papírt, amelyet azzal a kéréssel, hogy ossza szét, szomszédja, Mezei György kezébe nyomott.

- Még néhány szó és befejezem.

A jelenlevők illemtudón elcsendesedtek. Vágni lehetett a feszültséget. Noha, akadt néhány ellenvetés, a nagy többségnek mostanra kifejezetten tetszett az ötlet. Együttértőn bólogattak, egymást biztatón mosolyogtak, egyesek tapsoltak, éljenzésükkel fejezték ki tetszésüket.

- Mindent leírtam, sokszorosítottam. Olvassák, tanulmányozzák át! Két nap múlva újra összejövünk, mi, a szűkebb egyházközség vezetősége, és döntünk. Utána úgy, amint a polgármester úrral megegyeztem, falugyűlést hívunk össze. Befejezésül: ne aggodalmaskodjunk testvéreim! Vágjunk bele bátran! Valaki mondta: az aggodalmaskodó, meggörnyedt öregemberként egy nagy batyu tollat cipel a hátán, amit ő ólomnak hisz. Meglátják: nem is lesz annyira nehéz, noha most megvalósíthatatlannak tetszik. Hagyjuk leülepedni, s rájövünk: szervezés kérdése az egész. Isten velünk, és sok tehetséges, segítőkész ember él ebben a faluban. Lesz segítség: könyvelő, műszaki ember, meg ami kell.

Rövidke szünetet tartott, időt adva társainak az előbb mondottak megemésztésére, majd imára kulcsolta össze a két kezét.

Mintegy jelre, mindenki felállt.

Imádkoztak, és sírtak, mert ki ez az öregember, akinek ennyi erőt adott az Isten, s ilyen nagy hitet? Hálát adtak, hogyha a polgármester nem is, Gáspár abbé segít, közreműködésével elterelik a falujuk fölé tornyosult fekete csipkés taréjú fellegeket. Lesz újra munkájuk. Nem kell aggodalmaskodniuk a holnapért, újra felvirágzik a falu.

Mi lesz itt: kommuna, kibuc vagy kolhoz? - súgta Kárpáti László az egyik önkormányzati tag az ima befejeztével a polgármesternek.

Az nem válaszolt, megszegyenülten somolygott.

A levegőben néhány golya körözött. Vitorlázó repülőként kecsesen reábizták magukat a szél hullámaira. A távolban, kis csapatban vonuló vadludak, V-alakban szelték a levegőt. Gágogásukat messze elnyomta a patinás, barokk stílusban épült, rokokó díszítésű kastély körüli ősparkmaradvány élénk madár ricsaja.

A közeli évszázados hársfa vastag ágain szorgos fakopáncs dolgozott. Lent a fűben számár legelt. Gáspár abbé engedte el az imént.

Donáth Gerzson, a dúsgazdag vállalkozó és kastélytulajdonos, külön erre a célra berendezett, új irodájában dolgozott, amelynek felújítása után, a régebbitől eltérően egyetlen dísze a mennyezetről lelógó gipszrozetta maradt. A közeli városból, saját tulajdonát képező, egyik kisebb üzeméből hazahozott számlákat ellenőrizte.

Kopogtattak.

Donáth Gerzson felállt, és kíváncsian az ajtó felé indult.

- Szabad! - szólt ki eközben. Lindát várta, egyre idegesebben várta.

Legnagyobb meglepetésére Gáspár abbé lépett be. Miért, mind a ketten tudták.

- Dicsértessék... - köszöntette megszokásból, egyéniségéhez illően, mert aki ismerte, magától értetődően nem tudta másként köszönteni. A jó napot, a tiszteletem s más megszokott köszöntés, mint bécsi szelethez a lekváros kenyér, egyszerűen nem illet hozzá.

Gerzson előbbi mosolya, már a köszönése közben az ajkára fagyott. Derűs arcvonásai elfanyalodtak. Óriási csalódást érzett. Zavartan kínálta helylyel, mert hiába hívta át a gazdagon berendezett nappalijába, ő: jó lesz itt is - megjegyzéssel elhárította.

Gáspár abbé helyet foglalt. Gerzson nem az előbbi székére ült vissza, közvetlenül a pap széke mellett lévő pamlagra telepedett.

A levegő megfagyott körülöttük. Sűrű, minden pillanatban kisülésre hajlamos elektromossággal telt meg. Mozdulataik erőltetettekké, mesterkéltekké váltak, minden moccanásukban ott bujkált a kimondatlanul is érződő feszültség, amely bármely pillanatban nyílt ellenségeskedésbe csaphatott át. Mert egyikük sem enged - határozták el egymástól függetlenül -, Gáspár abbé hitéből fakadó szent parancsa miatt, Gerzson, mivel szerette Lindát.

Kezdetben, mintegy feszültségük levezetéseként, néhány sablonos kérdést tettek fel egymásnak: Jól működik a vállalat? Hála Istennek, nem panaszkodhatok. S az új falusi... asztalos üzem, suszteráj, varroda, kosárfonó üzem? Az első nehézségeken sikeresen átküszködtük magunkat. Várakozásnál valamivel jobban sikerült, noha a pénz, egyelőre csak csepeg. Reméljük a legjobbakat... Eközben némán, fogást keresve méregették egymást, mígnem Gerzson elveszítve kevéske türelmét, az asztalra dobta az összes kártyáját.

- Tudom, miért jött. Gondolom nincs sok ideje... - mentegetőzőn tárta szét a kezét -, nem akarom lerázni. Ön, itt mindig szívesen látott vendég, volt, marad, lesz. Ha valakit, önt igazán becsülöm, magasan felnézek önre...

- Kedves Gerzson! - ereszkedett le a földre az abbé, vált előbbi ki-zökkenhetetlen, felelősségre vonó, másvilági küldötből jóságos öregemberré. - Én kereszteltelek meg. Nálam áldoztál először, én készítettelek fel a bér málkozásra. Foglalkoztam veled nyelvórákon hosszú évekig, és ugye te hittanos voltál, én a hitoktatód... Te mégis önözöl?

Mély szomorúsággal lesett a bocsánatkérőn hápogó férfira, mialatt folytatta:

- Több éven át nem gyóntál, meglehet, s remélem, csak nálam nem, én mégis mélyen a lelkedbe látok. Meggazdagodtál. Hogyan, mint? Pecunia non olet: a pénznek nincs szaga, akárhonnan, s hogyan jön is, el kell fogadni. Mondják: óriási vagyont gyűjtöttél...

- Nem raboltam, ha nem is szigorúan, de betartottam a törvényeket, máig is becsületesen adózom. Vagyonom, s jól működő vállalatom alapjait egy váratlan, pár milliós örökség értékesítéséből kapartam össze. A többi a rátermettségem, az átlagon felüli szorgalmam eredménye.

Gáspár abbé lélekbelátón, röntgenszerűn vájta bele vádló tekintetét, mire az, bűnbánón összezsugorodott.

- Ne tetőzd a bűnt!

- Milyen bűnt? - hápogott Gerzson kacsa módján, némi visszautasítással.

Gáspár abbé, hivatása magaslatán állva, élő lelkiismeretként szegezte mellének, vastag, bütykös mutatóujját. Szemei középkori remeteként, urukat bátran felelősségre vonón, apró szikrákat szórtak.

- Isten parancsolata: Ne paráználkodj! Felebarátod házastársát ne kívánd! Ez a parancs ma is érvényes. Rád is érvényes, fiam!

- Nem Linda hagyta el a férjét, főleg nem miattam szakított vele. A férje vándorolt ki, állt össze kint egy idegen nővel: Helénnel. Csoda, ha elhidegült tőle, megutálta? Én, végeredményben független nőként... nem ő tehet róla, hogy azzá vált, szerettem bele, ő belém. Régen nem szereti a férjét, most végre, elválík tőle.

- A Szentírásunk, a hitünk nem engedi meg a válást olyan alapon, hogy már nem szeretem a férjemet. A Szentírás gyűlöli a válást, mert, amint Jézus Urunk tanította: a házasság az Atya, a Fiú és a Szentlélek közötti egység képe. A nő és a férfi egysége...

- Az ilyen, mint az övé, nem házasság. Isten sem tekintheti annak. Nem Linda, a férje szegte meg.

- A sátán - torkolta le az abbé a tiltakozó, a mocorgó férfit - kezdetől igyekezett szétrombolni a Szentháromság egységét: betörni a Szentháromságba, ezáltal Istennel egyenlővé válni. Büszkeségének bűne okozta a mennyből való kiűzését.

Misztikussá váló alakja amint felállt, ismét magasan Gerzson fölé emelkedett. Feje köré - szentképeken látható - dicsfény sárga fénye tekeredett. Bölcsességet, parancsot sugárzott, amitől az üzleti életben jártas társa, egyre jobban meghökkent. Néma csigaként a házába zsugorodott, és hallgatott.

- A sátánnak sikerült bűnre csábítania öszsüleinket, és ezzel megrontani az ember és a Teremtője közötti egyedülálló kapcsolatot. A sátán el akarta Jézus Krisztust szakítani az Atyával való szoros kapcsolatától, a pusztában megkísértette őt. A sátán hatalmas természetként vágja szét a házasság és a család szilárd alapjait.

Az előbbi dörgedelmesen szónokoló öregember, ki tudja hányadszor, újból átváltozott. Közönséges hitoktatóként folytatta. Beszéde lejtésének természetes emelkedése és esése egybemosódott, egyhangúvá változott.

- A sátán soha nem változik meg, de Isten sem, aki továbbra is gyűlöli a válást... Előbb a Szentírásról mondtam ugyanezt, de hát a Szentírás Isten szava.

Előbbi bütykös mutatóujját megint a férfira szegezte. Szeme újból szikrázott, hanglejtése azonban továbbra is monoton maradt.

- Gyűlölöm azt, aki elválik a feleségétől, mondta Malakias próféta. Kettészelni, ami egy? Nem szabad!

Visszahuppant a székébe. Előbbi fénylő arca szenvedővé torzult.

- Én sem mondhatok mást, fiam!

Néma, megdőbbent csend ereszkedett le közéjük. A falióra előbbi halk ketyegése élesen hallhatóvá változott. Tik-tak... tik-tak. Kintről vegyes madárcsicsergés és távoli, dallamos kakukkszó szűrődött be.

- A gyerek - törte meg ezt a csendet, rövid hallgatása után Gáspár abbé - az egyik ember új életének kezdete, egyben az anya ifjúságának - szótagolta - szabadságának vége. Lindának gyereke van, aki ráadásul rajong az apjáért, az édesapjáért.

- Mert a nagyszülei így nevelték - vágott közbe Gerzson. - A fényképét mutogatják. - Hangját, az öregeket utánzón eltorzította: - Így apucid, úgy apucid! Másként, fogadom, meg sem ismerné.

- Lehet, mind igaz, ettől függetlenül a nagyszülők szándéka nemes. Elvégre az ő édes gyermekükről, a kislány édesapjáról van szó. Ennek ellenére végig elítélték a fiuk Linda elleni tettét. Nos... - tárta szét, lazán a kezét. - Linda törvényes és hites férje hazaérkezik Németországból. Boldogok lehetnétek-e egy örök, újra- és újraszülető összeütközés, összetűzésekkel a nyakatokon?

- A gyerek, hiába beszélték tele a fejét a nagyszülei, előbb-utóbb rájön: nem az anyja és én vagyunk hibások, hanem az apja. A világ meg... - a vállát vonogatta, szája szélét lebecsmérlően összehúzta. - Nemhogy bűnösnek, egyáltalán vétkesnek sem érzem magam. Linda is tiszta.

- Az érett férfi ballépése Grillparzer szerint vétek, amíg az ifjaké bocsánatos bűn... Nem érdekel a világ, mondtad. Nem is a világ a lényeges, a bűn, amely bűn marad, bárki, bármikor, akárhány éves korában követte is el, bárki bárminek véli is azt.

- Nem beszélve róla - motyogta Gerzson cinikusan, az abbé előbbi idézetére célozva -, én érett, legalábbis meglett férfi vagyok, igaz?

- Gerzson! Anyaszentegyházunk szerint, amint az előbb is kifejtettem: a házasság szentség, mint ilyen, felbonthatatlan. Linda igen valóságos asszony. Esküvel megerősített vizitációs nővér és kórustag. Te... Gerzson fiam, csak féllábbal élsz ebben a faluban. Kastélyodat, hallom szállodává, pontosabban panzióvá alakítod át. Költözz el!

Donáth Gerzson elgondolkozón ráncolgatta homlokán a bőrt.

- Linda kérte erre?

- Én, kérlek rá.

- Jó, mondjuk én elköltözöm, viszont Linda itt marad. Hiába, mert soha, de soha nem megy vissza a férjéhez. Szakításuk, amelyet házasságtörőként a férje kezdeményezett, az ő bűne miatt történt, végleges.

Az öreg pap messze távolba fúrta a tekintetét.

- Ha valaki - idézte az írást - elbocsátja feleségét, adjon neki válólevelet! Én pedig, azt mondom nektek... Mármint az Úr Jézus Krisztus nevében: mindaz, aki elbocsátja feleségét, kivéve, ha nem törvényes feleség, okot ad neki a házasságtörésre, aki pedig elbocsátott nőt vesz el, házasságot tör. - Mély lélegzetet vett. - Mielőtt felkerestelek volna, majdnem egy órát át beszélgettem Lindával.

- Említette minap, hogy felkeresi az abbét.

- Nos, felkeresett. - Elgondolkozva nézett maga elé, arcán ülő, szokásos bölcs mosolya elfanyalodott. - Ennyire összetört, síró nőt sohasem láttam még.

- Abbé! - állt Gerzson az öreg pap elé. Mi nagyon szeretjük egymást. A szerelem pedig, az abbé mondta valakinek: Isten legszebb ajándéka...

- Ez igaz, de módszer is lehet a sátán kezében, amellyel szétválasztja azt, amit Isten egybekötött, mert a sátán módszere mindig egyvalamire vezethető vissza: Isten ellenére. Ne haragudj, amiért közbeszóltam. Folytasd!

- Minket sem Isten, sem ember nem választhat már szét. Isten megbocsát, ha egyáltalán bűn az, amit mi tettünk. Az emberek pedig, megértenek bennünket. Egyetlen percig sem ítélnek el.

Előbbi szenvedélyesen fénylő szeme bepárásodott. Vastagra hízott könnycsepp buggyant ki, fénylett óriási gyöngyszemként a szeme sarkában, amely nőknél ékszer, férfiaknál kissé visszataszító. Markáns arcán megmászhatóan elszántság ült, ajkát dacosan összeharapta.

Gáspár abbé, mialatt a szenvedő férfit nézte, Lindára gondolt, akivel az előbb beszélgetett: Ezek tényleg nagyon szeretik egymást - szántott belé a felismerés. Ő hiába érte meg, lépte túl a hetvenötödik életévét, nem ismerte meg a szerelmet - amelyet ezért kissé misztifikált -, annál inkább a nagy érzéseket, amelyek fényében tökéletesen megértette a fiatalokat: az ő esetükben - érezte meg hetedik érzékszervével - igenis Isten adománya ez az érzés, noha olykor a sátán is kiagyalhat adományokat. Ha pedig az ő szerelmük Isten adománya, ütött szeget a fejébe, ember beleavatkozhat-e? Milyen jogon avatkozzék be ennek jegyében, beszélje le őket, fenyegette meg előbb Isten prófétáinak mondásaival, s magával az evangéliummal?

A nyers, a magabiztos, de kissé ellágyult üzletember mostanra egyszerű, szenvedő törpévé zsugorodott a szemében. Amint Lindát előbb otthon, őt itt sajnálta meg. Szent dühe elpárolgott, helyén keserű üledék maradt, azért üledék, nem tiszta folyómeder, mert egyelőre maga sem tudta, mit tegyen. Mint mindig, az ilyen helyzetekben most is az Urához fordult segítségért.

S az ég - csak az ő lelki szemei előtt láthatón - megnyílt, suttogás-szerű szózat sugárzott alá: Segíts! Csak ennyit értett meg a szél zúgásából, ő mégis azonnal tudta, hogy mit tegyen, mit kell tennie.

A szemmel láthatón szenvedő, a közben még jobban összetört férfi vállára rakta a kezét.

- Linda beadta a válókeresetét. Utána - bensőjét szétrobbantó érzései sóhajszerűn törtek fel - személyesen keresem fel Esztergomban a Szentszéket, teszek vallomást ott.

- S ha nem sikerül?

- Jean Louis Étienne szerint: aki semmit sem próbál meg, annál minden lehetetlen.

- Azt mondják: igen szigorúak. Egyik ismerősömnek sem bontották fel egyházilag a házasságukat.

- Akkor Sacra Romana, a Római Szent Főtörvényszék következik.

Szeretetteljesen szorította magához a férfit.

- Én leszek az, aki összeesketlek benneteket.

Elengedte, enyhén meghajolt, és az ajtó felé indult.

- Isten áldjon meg!

A férfi utána lépett. Benső ösztökéléséből, akarata ellenére elkapta a kezét, és megcsókolta, amit az abbé kétségbeesetten háritott el, és szégyenlősen kihátrált a szobából.

Kint ragyogóan sütött a nap. A kastély másik végében kőművesek dolgoztak. Úszómedencét s hozzátartozó szép nyári lakot építettek. Az eddig békésen legelésző csacsi felütötte a fejét, hogy megbámulja őket. Az egyik kőműves tölcseért formált a tenyeréből, a szája elé helyezte, s gúnyorosan belekiáltotta: Iá... iá!

A csacsi fintorogva felhúzta az orrát, széles, sárga fogai messzire kilátszottak: pancser...

- Nézd! Kikéri magának! - gúnyolta a társát a másik kőműves. - Te még számárnak sem válnál be.

A többiek hangosan röhögtek.

Az előbbi fakopáncs befejezte a dolgát. Valamennyi kukacot kihuzigált a szorgos munkájával vájt lyukakból. A gólyák abbahagyták előbbi kecses körözésüket. A madarak csicsergését elnyomta a kőművesek betonkeverő gépének monoton brummogása.

3.

A nappal derűs volt, de omlatag. A ragyogó napsütést távolban gyülekező, fekete fellegek riogatták.

Az erdő jó előre felkészült a kitörő viharra. A vadak megszokott búvóhelyüket keresték, ahol meghúzhatják majd magukat a lezúduló esőtől, a kitörő vihartól. A madarak izgatottan csiviteltek, veszekedtek, mint az időváltozásra érzékeny emberek. A fák lombjai lekonyultak. Lent a földön a hangyák óriási bolyaik tetején idegesen nyüzsögtek, a fecskék majdnem a fák lombjait súrolták, a bögölyök csíptek...

A megszokott csendet távolban dolgozó favágók motorfűrészeinek fülsiketítő sivítása verte fel, amelyről Máder Istvánnak egy indián törzsfőnök közismert fenyegetése jutott eszébe: Ha kivágjátok az utolsó fát is, megmérgezitek az utolsó folyót is, rájöttök, a pénz nem ehető.

István, ha rajta múlna, egyetlen fát sem vágatna ki.

Az udvarukban ült, az egyik öreg hársfa alatti kispadon. Az apját várta.

Az anyja temetése után, az ősrégi szokásokhoz illően, ők távoztak el utolsóként a sírtól, ahol végre elereszthette magát. A kis fakeresztre borult, és istenigazából kiontotta az eddig, férfiakhoz illően magába fojtott bánatát.

Az apja gyengéd érintése riasztotta fel, szabadította ki a reá szakadó bánatának bús áradatából.

- Menjünk, fiam!

Szemüket, orrukat törölgetve, szipogva, sóhajtozva ültek be az autóba, indította el István a kocsiját, hajtott be a faluba, ahol az apja, az egyetlen kisvendéglő előtt váratlanul megállította.

- Bemegyek, és illón, ismered a szokásokat, megvendégelem a sírásókat. Már várnak. Te menj haza! Hamarosan jövök én is.

Nem kérdezte, mivel jön haza, hiszen mindenki ismerte, mert Máder Mátyás óriási népszerűségnek örvendett a faluban, biztosan akad, aki hazahozza.

Ennek több mint két órája, és apja sehol!

Felállt, és beballagott a szobájába. Szívét a napoktól rajta ülő bánat vasmarka újból és újból összeszorította.

Rettentően sajnálta az anyját. Gyásza fekete kendőként ismét és ismét beburkolta, meg-megbírízgálta az idegrendszerét, megtaposta a lelkét. Feje elnehezült, füle felturbóztatott motorként zúgott, mellére óriási súly nehezedett, sűrűn nyeldesnie, rángatóznia kellett, másként nem kap levegőt, úgy érezte megfullad.

Az idő telt, csak telt, az apja még mindig nem érkezett meg. Azon törte a fejét, hogy elébe megy, mert, hátha nem akadt, aki hazahozza, holott neki feltétlenül, beszélnie kell vele, ami nagyon idegesítette.

Az elmúlt napokban régi iratok között matatott. Az anyja régi fényképeit kereste. Legnagyobb megdöbbenésére az egyik elsárgult iratdarabon, a sok hajtogatástól szétszakadozott, egy kis része el is kalldott..., furcsa megállapításokat fedezett fel: a szerint, ő nem a szomszédos városban, hanem Budapesten született. Azonnal megemlítette a nagybeteg anyjának, akit saját kérésére kiadtak a kórházból. A helyi körzeti orvos kezelte: ellátta a felfekvésből keletkezett sebeit, fájdalomcsillapítóként naponta morfiuminjekciót adott be neki... Az anyja elodázta a válaszát. Ha jól emlékezett, másnap, félig elaléltan, ő a morfiumtól való bódultságának tudta be, olyasmit rebegett, hogy halála után mindent megtud...

Mi az a minden? - zúgott el a füle mellett orkánszerű akkordként, mély zengésű orgonasípok hangját utánzón, amelyek teljesen elkábították fekete szegélyű gyásza miatti, sírásra hajló hangulatát.

A harmóniumához lépett, és az azon heverő kottából lejátszott néhány dallamot: az új éneket, amelyet betanít majd a templom kórusának.

Abbahagyta, s elgondolkozón a távolba lesett. Pupillái összeszűkültek, gondolatai lelassultak, egyetlen nagy kérdőjelbe kapaszkodtak.

Wittgenstein egyik mondása ötlött eszébe: amiről nem lehet beszélni, arról hallgatni kell! S rájött: a szülei valamit elhallgattak, eltitkoltak előle.

De mit? Tanácstalanul rázogatta a fejét, mialatt elhessegette a madárcsőrként csipkelődő gondolatait, és mint annyiszor, újból és újból

az anyjára gondolt: Szegény... szegény anya! - sóhajtotta sírásával küszködőn.

Szomorú vergődésének közepette új felfedezésre jutott, ami nagyon megdöbbenetete, újként hatott reá: nem az anyját, saját magát sajnálta ezekben a pillanatokban, mert ki főz, ki mos rá, a nyomorultra?

Mert Máder István kiskorától nyomorék volt. Szülei szerint, néhány hónapos korában kirakták napozni az udvarra. Oda, ahol előbb ült, a hársfa alá. Az erdészház körül, ahol azóta is lakik, régen ugyanúgy, mint mostanában, rengeteg szarvas, őz és vaddisznó kóborolt. Egyik szarvasbika, amelyet a szülei neveltek fel, rendszeresen visszajárt az udvarukba. Valaki belépett a kapun. A szarvas megriadt, menekült, és feldöntötte a babakocsiját. Ő messzire kizuhant belőle. Olyan szerencsétlenül esett le a földre, hogy eltörött a gerince. A kétségbeesett s érte mindenre kész szülei, pénzt és időt nem kímélve, egyik kórházból a másikba hordták, de sehol sem segíthettek rajta. A gerince összeforrt ugyan, de kórosan elferdült. S amint nőtt-növekedett a hátán egyre nagyobb púp keletkezett, dudorodott. Ő, a többi púpos emberektől eltérően, igen magasra nőtt. Hosszú nyakigláb termete még jobban és jobban elcsúfította egyébként is erősen gnóm alkatát. Rövid törzséhez képest igen hosszú keze és lába, egyenesen nevetséges-sé, sajnálkozásra késztetővé változtatta, alakította át a megjelenését, amelyet ő szörnyűségesnek nevezett.

Amit Isten egyik kezével elvett, bőségesen kárpótolta a másikkal - vigasztalta Gáspár abbé, aki már az általános iskolában felfedezte gyönyörű hangját, és az átlagosnál sokkal fejlettebb, istenadta zenei hallását, érzékét.

Gimnazistaként, már több hangszeren játszott. Tisztán csillogó, operaénekesekhez hasonló, ám még kiműveletlen „nyers” hangját, egyes ügyeskedő emberek magnószalagra vették, s a piacokon árusították.

Végig kitűnő tanuló volt. Általános műveltségével - három nyelven beszélt, mindezt az iskolában tanultakon kívül, kárpótlásul a nyomorúságáért önszorgalmából sajátította, mélyítette el -, hogy elkápráztathassa, magára hívja tanárai, szülei, környezete figyelmét.

A gimnázium befejezése után - Gáspár abbé javaslatára -, elvégezte a kántorképző tanfolyamot is, ahonnét konzervatóriumba irányították, ahol orgonaszakon tanult, de elsajátította a zeneszerzés alapjait is.

Nagy jövő elé néző művészjelöltként emlegették. Ő - csodálói legnagyobb megdöbbenésére -, zenei tanulmányainak befejezése után, hazaköltözött, ide.

Azóta ő a kántor. Emellett novellákat, verseket ír, amelyekből néhányat meg is zenésített.

Kimagasló, tanárnak beillő, önképzés útján elsajátított irodalmi, magas szintű filozófiai ismeretekkel rendelkező, szikrázó logikával vitatkozó elméjű férfinak könyvelték el. Több filozófia jellegű tanulmányt írt, amelyek, némely tudományos lapban meg is jelentek. A közeli város gimnáziumában és szakközépiskolájában, csökkentett óraszámban, óraadó tanárként zenét és éneket tanított. Azért nem vállalt a kántorságon kívül más, állandó munkát, noha többféle ajánlatot is kapott, kap manapság, vonult vissza erdei remeteként a magányba, mivel nyomoréksága miatt rendkívül sebezhetővé vált. A felnőttek sajnálták, a gyerekek, akik nem ismerték, kinevették, és csúfolták.

Már-már beteges kisebbségi komplexusok kínozták.

Visszavonultságát Beethoven, a Sors szimfónia szerzőjének szavaival magyarázta meg: A zene magasabb rendű megnyilvánulás, mint minden filozófia. Az elmélyüléshez csend kell: az erdő s a templom a lélek felemelő némasága, szent hangulata az, ahol a lélek szabadon szárnyalhat, ahol magasztos dallamok születhetnek.

No de, ez az állandó egyedüllét! - vitatkoztak vele, noha jól tudták, visszavonultságának igazi oka az igen sebezhető lénye, a nyomorúsága, amelyet szégyell - nem élhetsz a végtelenségig magányosan...

Az egyedüllétnek - válaszolta - és a magánynak alig van köze egymáshoz, mert minden egyedül élő ember magányos, de nem mindegyik ember érzi magát egyedül. Nietzsche szerint: az egyedüllét a bölcs ember menedéke. Az egyedüllétben érzi magát az ember igazán otthon. Kell-e jobb otthon, mint az erdőszlak, ahol egyre mélyebb ön-

ismeretre, magamba szállásra, önvizsgálatra jutok, amíg mások önmaguk, díszes kalitkájában szenvednek?

Bármiként is alakult István sorsa, nem élt remeteként: a templom, a kórus, a zenekar, a tanítás... mind-mind megfelelő társaságot biztosított számára.

Gáspár abbénak - akivel sokat elbeszélgetett, olykor-olykor vitatkozott is, akihez a szülein kívül, egyedül, bensőségesen őszinte volt -, ha arra buzdította, hogy nősüljön meg, ne higgye, hogy nem kapna asszonyt, nem is akárkit, még válogathatna is..., így érvelt: Igaz, Isten szava: nem jó az embernek egyedül. De, kivel? Mert igenis téved abbé: én sohasem kapnék olyan lányt, akit én is megkedvelhetnék. Mással nem, tehát veled, Uram!

A falutól néhány kilométerre lévő erdészházból saját Fordján - jó módú szüleitől kapta, mint minden más értékes tárgyat - járt be a templomba, a közeli városba és máshová. Télen az apja lovas szánján tört utat neki a hóban. Egyszer sem késett el a templomból, más szertartásokról, noha a kiöregedett, elnehezült testű kántorasszony, a régebbi kántor - meg sem közelítette orgonálásban, s hangban - szívesen helyettesítette volna, ugyanis nagyon közel lakott a templomhoz.

Máder István abbahagyta a zenélést, mint izgatott oroszlán a ketrecében, le s fel sétált. Rácstól rácsig, oda és vissza. Szívében megmegújuló fájdalom sercegett, tört utat, zakatolva, majd szétfeszítette a keblét.

Ilyen-olyan gondolatok törtek fel, vesztek bele az anyja elvesztése miatti szomorúságának mély tengerébe. Régen elhomályosult emlékek, sőt egész emléksorok, történetek elevenedtek meg, tűntek el újra a feledés kicsipkézett szélű homályában. Múltja szomorú jelenével keveredett össze, mígnem jelene jövőjének cipősarkába botlott, hasra esett, és felordított.

Az anyja alig két hónapig betegeskedett. Rákos volt, ő valahogyan, a tudata alatt, mégis bízott a csodával felérő - általában hitt a csodákban - felgyógyulásában, noha - átlagon felüli műveltségéből kifolyón - jól ismerte a rák fiziológiáját.

A régen várt is váratlanul ér, amikor végre bekövetkezik - idézte Mark Twaint, akinek nemrégén olvasta el egyik könyvét: a Koldus és királyfi-t.

Végre hazaérkezett az apja. Bejött a szobájába, és a legközelebbi fotelba rogyott. Igen fáradtnak, főleg idegileg megviseltnek látszott, amin István most egyáltalán nem csodálkozott.

- Késtem - mentegetődzött. - A megperzselt és a megégett fenyőrönköket... tudod a Lapályon, ahol tavaly leégett a fenyves, szállító emberek kaptak el, kértek tanácsot és segítséget.

- Akik Gáspár abbé asztalosműhelyébe szállítják a rönköket?

Az apja rábólintott.

- Kitermelik - folytatta valamivel később. - Lepucolják az elszene-sedett réteget, a használható részt, rengeteg hatalmas rönk akad, amelynek csak a hánca perzselődött meg, elszállítják, és feldolgoz-zák. Egy részét eladják, például lécként, szarufaként... Nagyobb ré-széből deszkákat fűrészelnék, abból bútorokat s más használati tár-gyakat készítenek. Óriási a nyereségük. Tőlünk bagóért, a tűzifaár fe-léért kapták meg...

Nem folytathatta, mert István elszántan eléje állt, de nem szólalt meg azonnal. Legszívesebben megsimogatná az apja fejét, vagy egy-szerű mezei virágként az ölébe bújna, amint kisgyerekkorában szok-ta, összekuporodva várná, amíg az éjszakai vihar, az erdön át, átzú-dul fölöttük.

A temetőkhöz hasonló csend, nehézkesen röpködő fekete varjúként káro-gott fölöttük. Újra érezték a sírra helyezett, gyönyörű koszorúk, nehéz illattal keveredett borzongató szagát, amely könnyet csalt a szemükbe.

- Apa! - kezdte végre István. Letörölte a könnyét, hosszú gnóm ke-zét mélyen lelógatta. Máskor tartotta magát, a legelőnyösebb pózt öl-tötte magára, most semmivel sem törődött. - Mondja meg őszintén... - kissé megzavarodott, makogott -, mert szegény anyja azt mondta..., tőle is megkérdeztem..., hogy a temetése után... Szóval én itt, e falu-ban, vagy Pesten születtem? Mert valami nem stimmel...

- Fiam! - szakította félbe az apja. István visszaült az előbbi helyére, a harmóniuma elé, de máris felpattant, és átült a zongoraszékére,

mert nemcsak harmóniuma, zongorája is volt. - Eredetileg úgy akartuk, hogy a tizennyolcadik életéved betöltése után közöljük veled, később halálunk utánra halasztottuk. Viszont anyád másként határozott...

Elhallgatott. Két tenyerét nehézkesen a térdére, helyezte. Szemét múltjukba nézőn, egyetlen pontra szegezte. István majd megfulladt a reá törő súlyos érzéseitől. Tragédiát sejtett ott, ahol eddig, ha nem is mindig sütött a nap, de állandóan derűs volt az ég. Világosan érezte: a mai nappal lehull a lepel, amelynek létezéséről csak néhány hete tudott, valami új tárul fel, amely jó semmiként sem lehet. Régi életének lezárul egy szakasza, valami más, eddig teljesen szokatlan kezdődik el, ami nemcsak elszomorította, izgatta is.

A máskor friss mozgású, most összetört apja nem bírta elviselni a súlyt, amely ezekben a pillanatokban a lelkére nehezedett. Felállt, és kissé elnehezült mozdulatokkal sétálni kezdett.

- Mi... - húzta a szót a folytatástól gondterhelten, egy ideig erősen nyögve - nem az igazi..., csak a nevelőszüleid vagyunk.

Elhallgatott. A fiát nézte, aki egyre jobban összebb kuporodott a székén. Hosszú keze, lába összekeveredett, rövid törzse egyetlen nagy pókhoz hasonlított. Messzemenőn átérezte a mélyen gondolkozó, a művelt, de igen sebezhető fia csodálkozását, szavai nyomán keletkezett szenvedését, aki olyasmit hallott, amire sohasem számított. Előbb az anyja temetése, most ez is! Az ember lelke kifinomult gépezet, tele van apró vészkijáratokkal. Senki sem kényszerül rá, hogy nagyobb fájdalmat viseljen el, mint amire képes: ájulás, dühöngés, tudatkiesés... állnak rendelkezésére. Vajon István mivel vezeti le idegrendszerének eme túlterhelését? Sajnálta, de nem térhetett ki előle. Mind a kettőjüknek végig kell járniuk az utat, amelyre nem önszántukból léptek rá.

- Édesapádat... nevét, foglalkozását, mindent megtudsz az iratokból, amelyeket nemsokára átadok, kivégezték. Angol kém volt. Egyik titkos beszélgetése során jelentést adott le Londonnak. Bemérték, és elfogták. Anyukádat, az igen szép és diplomás nőt, kirúgták a munkahelyéről. Másik állást nem kapott. Nagyon szívére vette, végül megzavarodott. Egyik az ilyen elborulása során téged, a néhány hó-

napos csecsemőt, kidobott a harmadik emeleti lakások ablakán. - Söhajtott. - Öngyilkossági kísérlete nem sikerült. A börtönben halt meg, öt év után, természetes halállal. Persze téged nem látott többé...

István elé lépett. Egyik kezét a zongorára, másikat a fia vállára rakta.

- Anyád..., mármint a nevelőanyád... - István akaratlanul összeborzongott, most hallotta először ezt a szót, mélyen a szívébe szántott, amely vérezni kezdett -, éppen abban az időben szült. A kicsi Istvánka nyitott gerinccel jött a világra. Pestre vittük. Egyik klinikára be, másikon ki..., egyik híres professzortól a másik felkapott professzorrig, mégis meghalt. Téged, a nagybeteg, a törött gerincű csecsemőt, éppen arra a klinikára szállítottak be. Olyan nőt kerestek, aki táplál... Anyád azonnal elvállalta a szoptatásodat.

A fiára somolygott. Nézése simogatott, tekintete kedvesen csillogott.

- Megszeretett, pontosabban megszerettünk, és örökbe fogadtunk. Senki sem tudta, tudja a faluban Gáspár abbén kívül. Istvánkát Pesten temettük el, téged hazahoztunk. - Nyakát összehúzta, két kezét széttárta. - Ez az igazság, a többi más mese.

Mialatt az apja hallgatott, István nehezen kibírható kétségbeeséssel, megrokkant lélekkel, őrvöngön kereste azt a bizonyos biztosító csapatot, amely levezetné túlhevített lelke megrokkantságát. Kinek mondhatná el, ki értené meg? A nevelőapja, akit végig édesapjaként szeretett?

Nem, most nem!

Ordítson, őrvöngjön, fetrengjen? Édes szülei igen gyalázatos múltja, mint szennyves vizű folyam hullámverésének óriási mocskos taraja, föléje torlódott.

A szíve mélyéig megrendítette.

- Én ezen túl is fiamként szeretlek - folytatta az apja, rövid, puhatólózó pislogása után. - Miért ne! Mert közöltem veled a pusztá tényeket? Te és én ugyanazok maradunk, bár jól tudom, benned ez a közlés óriási törést okozott. Bocsáss meg érte. Szerettünk, csak hallogattuk, halogattuk, mivel nem akartunk szenvedést okozni neked.

- Előbb anya halála, most ez. Egy kicsit sok - hörögte István. Feldőlt tekintetét az apjára szegezve, az majdhogynem megrettent. - De

kiheverem. Magát és anyát ezen túl még jobban szeretem. Nyomorékként fogadtak örökbe...

- A mi fiunk, az ugyanilyen nevű Istvánkánk, amint mondtam is, nyitott gerinccel született. Isten, csapása véltük. Lehajtottuk a fejünket és beletörődtünk. Isten áldása ujjongtunk fel, miután te anyád ölébe kerültél. Egyik Istvánkát elvette, másikat adott helyébe. Amint növekedtél, mi egyre jobban megerősödtünk ebbéli hitünkben, mert rengeteg örömet szereztél nekünk.

- Felneveltek, iskoláztattak...

- Amint a saját fiunkkal tettük volna. Valójában te az is voltál, időközben a saját édes fiunkká váltál.

- Óvtak, irányítottak... - sorolta tovább rendületlenül, maga elé révülten, mihelyt az apja elhallgatott. - Minden jóval elhalmoztak. Autó, zongora, harmónium... Mások undorodva néztek rám: a nyomorékra, a gnóm alakú torzszülöttre, velük szemben a maguk szeme csillogott, szeretettel, gyengédséggel telt meg. Láttam - emelte fel a hangját apja tiltakozását elhárítón. - Minden mozdulatukat, érzelmegnyilvánulásukat megfigyeltem, örökre hálával gondolok magukra, akiket az utolsó leheletemig édes szüleimnek tartok.

Arcát bölcs szomorúság fátyolozta be, mialatt folytatta:

- Ha apa is egyetért velem... Ne változzon semmi! Maradjon rejtve továbbra is a titkunk. Legyen végig hármunké: Gáspár abbéé, apáé és az enyém.

Az apa nagyívben átölelte és magához szorította.

- Fiam, édes fiam! - nyögte eltorzult, férfiúi sírása közepette. - Ketten maradtunk. Senkink sincs egymáson kívül.

- Senkink - makogta István megkönnyebbülten, szavakkal kifejezhetetlen hálával.

Együttes, hosszabb ideig tartó sírásuk után, István bontakozott ki elsőként az apja karjaiból.

Bemegyek Gáspár abbéhoz, utána sokáig orgonálok, hogy megnyugodjak. Mert az orgonaszó, ha a sípokát hívó ember szólaltatja meg, olyan létra, amelynek fokai aranyhúrokból készültek, és egyenesen Istenhez vezetnek. A zene szárnyain repítenek fel Istenhez.

- Ami neked az orgona, nekem az erdő. Kimegyek, és alapos sétát teszek. Utána átadom az ígért papírokat.

- Nem kell! - vágott közbe István. - Semmisítse meg azokat!

Letörölte előbbi könnymaradványait, és előreindult. Az apja beleegyezőn bólogatott, miközben követte.

Kint, az előbbi fellegek, amelyek omlataggá tették az egyébként derűs eget, irányt változtattak. Egyetlen esőcsepp sem esett. A nap végig sütött.

A levegőben óriási sas körözött, éberen, áldozatra vadászón, minden pillanatban készen a lecsapásra. A távoli szőlők fölött seregélyhad feketéllett. Előbb zavarta meg őket a mezőőr puskájának durranása...

A durranástól felriadt, más madarak gyorsan megnyugodtak, és újra csicseregtek. Sárgarigó fütyülése, csízek csivitelése közé távoli szarkacserregés keveredett. Mindez beleillet az erdő méltóságteljes csendjébe.

* * *

Krauter Tamás, volt világbajnok végleg hazaköltözött a családjához. A szomszédos városban dolgozik fogorvosként. Felesége, Tamara boldogan várja második gyermekét...

Donáth Gerzson mérnök és vállalkozó, ideiglenesen beköltözött a kastélyból a városba, hogy ott várja meg Linda egyházi váló pörének teljes befejezését. A polgári bíróság már az első tárgyaláson elválasztotta a férjétől, aki Linda megkönnyebbülésére, magával hozta Helént, a német nőjét is. Most is vele él, a másik városban. A Szentszék is döntött, javára, ám az ítélet még nem emelkedett jogerőre. Tervük szerint a jövő hónapban esküdnek egymásnak örök hűséget. Kata, természetesen velük marad, ugyanis látni sem akarja apja „új nőjét”. Igaz, az apja sem hívta magukhoz a városba. Házasságkötésük után beköltöznek a kastély egyik részébe.

Máder István, a kántor is megnyugodott. Orgonajátékát, saját szerzeményű darabjait, egy újdonsült kft. lemezzre vette, és sikerrel árusítja. Az általa vezetett kórus és zenekar környékszeret elismertté vált.

Nagy sikerrel szerepeltek a pápalátogatáson és más nagyobb egyházi, világi rendezvényeken. Újabban az egyik országos versenyre készülnek...

Mindezek Gáspár abbé agyában fordultak meg. A kordéján ült, s elégedetten tekintgetett szét. A lassan tovavonuló, pillanatról pillanatra megújuló tájat nézte.

A csacsi, mit sem törődve az előtte átfutó rókával, a közelükben legelésző őzekkel, szarvasokkal, a levegőt át-átszelő, közvetlenül a feje fölött elhúzó kecskefejek kecses szárnyalásaival, eddig az úti menti fűben hancúrozó, most menekülő üregi nyulakkal, lassan balagott az erdőből hazafelé vezető földúton.

Gáspár abbé az előbbieket után, a napokban lezajlott zárszámadásra gondolt, amely szerint az általa alapított kft. a vártnál sokkal sikeresebb évet zárt:

A fafeldolgozó üzem, mert újabban így nevezték a régebbi bútorgyár helyébe telepített asztalos üzemet, ugyanannyi embert foglalkoztat, mint a hajdani bútorgyár - nyugtázta jóízű mosollyal az arcán. - Az utóbbi hetekben valamennyi részlegből embereket irányítottak oda, de így is alig győzik az egyre szaporodó bér munkát: hajópadlót, parkettát, széldezkát s egyéb gyalulással, abriktolással, falcolással... járó megrendelések teljesítését. Jövőre az eddigieknél is több bér munkát kapnak a két ügynökük szerint, akik állandóan a környék és a távoli településeit járják. Üzletek után kutatnak, bér munkát hajtanak fel... Miután megkapták ezt a huszonöt hektáron leégett fenyves, majdnem teljesen, vagy kevésbé épen maradt rönkjeit - ahol most is járt -, ráadásul egyszerű tűzifaár feléért, amelyet saját maguk termelnek ki, pucolnak le a helyszínen, szállítanak el, dolgoznak fel... és értékesítenek, busás haszonra tettek szert.

A régi asztalos üzemet, a suszterájt a régi, de átalakított bútorgyárba, a mai fafeldolgozó üzembe telepítettek át. A faluházban csak a kis javítórészlegek maradtak meg. Az újonnan létesült kosárfonó üzemben dolgozók kizárólag a cigányok részére termelnek. Mennyire jól tették, hogy bevonták, kizárólagos joggal megbízták őket az árusítással! Kiváló kereskedőknek bizonyultak - nyugtázta elégedetten. - Lovas kocsikkal járják a környéket: sámlikat, hokedlikat, kép-

kereteket, hurkapálcikákat, különböző szerszámnyeleket, fonott kosarakat, szabadidőruhákat, szoknyákat, blúzokat, női nyári nadrágokat... árulnak. Fix árért veszik át, annyiért adják el - sokszor a duplájáért -, amennyiért akarják, illetve tudják.

A fafeldolgozó üzem után a legtöbb hasznót a nyulászat hozta, amely a jövőben megduplázódhat, ugyanis valamennyi takarmányt, szemet és szálast maguk termelnek majd meg a saját földjükön.

A napokban is - bólogatott örömmel, csacsija az előbbi ballagása után trappolni kezdett, egy majdnem nekirohanó őztől riadt meg - két kamiont raktak meg élő nyulakkal. Görögországba vitték, közvetlenül tőlük, a termelőktől, több csatorna kiiktatásával, amely megduplázta az amúgy sem kicsi hasznukat.

Persze baj és gond is akad bőven. Például a nyúlvágóhíd és feldolgozó üzem létesítését megakadályozta az egészségügyi hatóság... Nem annyira a közösséggel van baj. Hogyan is, amikor a közösségnek nincsen énje. A bűn mögött mindig az egyén áll, olyan valaki - bölcselkedett csendesen hümmögve -, aki elköveti, aki azért a meghatározott bűnért felelős, és terjeszti. Csupán az egyénnel akadhat, s akad is probléma, aki bajt zúdít, zúdíthat az egész közösségre, szerencsétlenségbe sodorja, sodorhatja a társait... Valamennyi lopást, munkafegyelem megsértését, bűnös hanyagságot... a fegyelmi tanács elé viszik: megtárgyalják és elítélik.

Előrenyúlt, s megnyugtatólag megsimogatta a vágató csacsi farát.

- No-no! Nyugodj meg Palkó! Ne félj!

Az abbahagyta a vágatást, hálásan hátratekintett, és tovább ballagott.

A legtöbb visszaesetet, bűnt az egyház tanítása, törvényei szerint ítélik meg, mert - bölcselkedett tovább, felhasználva a csendet és a szabad idejét, amely csak ilyenkor adódott, egyébként állandóan dolgozott - a keresztény embernek tudnia kell: Isten nem büntet, és nem jutalmaz meg minden egyes emberi tettet e földi életben. Ha mégis: az emberek bűneiből fonott korbáccsal veri a világot. Mi bűnbánattal és jó cselekedetekkel háríthatjuk el, védhetjük ki Isten haragját.

No de, - mosolyodott el, amiért elkalandozott a filozófia világába, amelyről most megint Máder István, a kántorja jutott eszébe. Szívét

sugárzó öröm zsibbasztotta el. Nagyon megviselte az anyja gyors halála, az apja szomorú bejelentése, édes szülei viselt dolgairól, de újra boldog.

Aki vallást tesz rólam - idézte Szent Máté evangélistát, még mindig Istvánra gondolva -, arról én is vallást teszek a mennyei Atyám előtt. Ő naponta ezt teszi, fent a kóruson az orgona mögött, a vegyes kórus és a zenekar vezetésével, zeneszerzése közben, otthon.

Leállította agyának csendes lapátforgását. Két kezét összerakta, fejét lehajtotta, lelki szeme mégis az azúrkék eget ostromolta, miközben csendesen hálát adott mindazért, ami történt.

Az út további részét végigimádkozta.

Otthon, miután kifogta a csacsit, szabadon engedte. Kiteregette a pokrócát, és felballagott a lakásába. A házvezetőnője - napi négy órát tartózkodott a parókián - titokzatos arccal futott elébe:

- A püspök úr várja az abbét - suttogta fontoskodón.

- Régen vár? - riadt meg akaratlanul, amiért megvárakoztatta, előre is bocsánatkérőn, szégyenkezve.

- Jó... tíz perce. Az irodába kísértem...

Az öreg pap valamelyest megnyugodva sietett az irodájába.

- Az erdőben jártam. Elnézését kérem excellenciás uram. Laudetur...

- Gáspár, Gáspár! - lépett elébe előrenyújtott kezekkel. - Minek ez a nagy felhajtás, régieskedés? Én neked és ezen túl is Gyula maradok.

- Köszönöm szépen - hálálkodott, mosolygott, ám de a püspöke ravaszul csillogó szeme óvatosságra intette. - Menjünk át a nappaliba! Kávét...? - Az elhárította. - Ebédre, remélem, itt maradsz?

- Nem-nem-nem! - tiltakozott élénken a kezével is. - Köszönöm, de nagyon sietek. Ne is menjünk sehová, ez a hely nagyon megfelel.

Leült. Ravaszul csillogó szemét mélyrehatón a paptársába fúrta.

- Rád, a több nyelven beszélő, a világot járt emberre, az igen nagy műveltségű teológia és filozófia doktorára, - tényleg az volt, amivel ő sehol, senkinek sem dicsekedett, ezért nagyon kevesen tudtak róla -, az óriási gyakorlatodra, a szervezőkészségedre... - Elmosolyodott. - Nem sorolom tovább, nem kertelek: nagyon nagy szükség lenne a teológián, ahol Istennek hála, egyre több a növendék, viszont tanárokk-

kal, ennyire nagy műveltségű egyéniségekkel, mert ugye a régiek elhaltak, pótlásukat az eltelt évtizedekben nem biztosították, mert nem lehetett..., szűkében állnak. - Kegyesen széttárta a két kezét. - Az aratnivaló sok, ám de az arató kevés.

- Hetvenöt és fél éves vagyok. Mire mennétek egy ennyire öreg emberrel? - suttogta meglepetésétől csendesen, szinte rekedten. Eredetileg nem akart közbeszólni. Ellenkezni főleg nem: mit, s mikor - vallotta Kölcsy Ferencsel -, és miként kell szólni, az a bölcsesség nagy titka.

- Gáspár - hajolt közelebb -, én itt, és most nem a püspököd, egyszerű legátus vagyok. Megértelek, te...

- Meg akartok szabadulni tőlem? - fakadt ki az abbé váratlanul. - Mert ugye én, a szamaras pap, nem illek bele az egyház jelenlegi hierarchiájába.

- Aki - emelte fel a hangját belefojtva a szót - az egyház leple alatt kft-ét szervezett, olyasmit tesz, amihez az égvilágon semmi köze a plébánosnak.

- A keresztény ember, csakúgy, mint a plébánosa - vetette ellen zordon az abbé - e világban él. Nem zárkozhat be a templomába, hogy ne lássa, mi történik kint a falujában, Mécs László szerint: akit szeretsz, annak varrd fel a gombját!

- Aki pedig - váltott letorkolón magasabb skálára a püspöke - egyetlen friss vizet is ad inni egynek a kicsinyek közül, mert tanítvány, bizony mondom nektek, semmiképpen nem fogja elveszíteni jutalmát. Szent Máté 10:42. Tehetném hozzá, de most nem erről van szó, Gáspár! Mi, a püspökség, nem akarunk megszabadulni tőled. Nem buktatunk feljebb. Egyszerűen egyetértünk a teológia kérésével.

- Szent parancssal áthelyezhettek oda vagy máshová, engedelmeskedem, nem sétálok be valamelyik papok öregek otthonába.

- Gáspár! Te, Istennek hála, nagyon jól bírod magad. Hatvanévesnek sem nézel ki - mosolygott kicsit irigyen. - Te, a tudós pap, ekkora tudással, tapasztalattal itt, ebben a kis faluban, amikor a teológián, kissé kiélezve: életre-halálra szóló harc folyik. Létkérdésről, az utánpótlásról van szó, ami a mai súlyos paphiányban nem elhanyagolható.

- Hiába nézek ki jól, bírom magamat, hetvenöt éves elmúltam. Ide-oda nyelvtudás, teológia, filozófia, doktorátus... Régen kiestem a gyakorlatból. Több évtizede vagyok e közepes falu egyszerű sacerdosza, a környező települések hiányzó papjainak helyettese.

- Te nem csupán áldozópap, plébános vagy. - Bölcsen mosolygott. - Nézd a búzakalászt, skandálná Verseghe, büszkén emelkedik az égnek, míg üres, és ha megért, földre konyítja fejét...

- Kérkedik - vette át a szót Gáspár abbé ugyanabban az ütemben - éretlen kincseivel az oskolásgyerek, míg a teljes eszű bölcsen megalázza magát.

- A büszkeség nagyon elterjedt bűn, de az ember túlzott alázatossága is meggátolja Isten akaratának megvalósulását. Avagy, amint a prédikátor mondja: Isten az embert becsületesnek teremtette, amilyen te is vagy, csakhogy ők mindenféle okoskodáshoz folyamodtak.

- Én nem okoskodom. Őszintén, szívemből beszélek. Ö-reg-va-gyok, érzem.

- Más utakon jár a szíved és a fejed. - Mosolyogva, minden élc nélkül folytatta: - Igazán jó politikus lennél, ami manapság ugyancsak hiánycikk.

- Részemről ez nem politika, ahol Napóleon szerint ismeretlen fogalom a szív, csak a fej számít. Én a szívemet csakúgy használom, mint a fejemet.

Elhallgatott, holott akadt volna még néhány kérdése, ám Dantéval együtt vallotta: ne kérdezz többet, mint amennyi hasznodra válik!

- Tehát nem? - kérdezett rá a püspök közömbösen, a jóságosság álarcát öltve magára. Gáspár abbé szerint nem álarc volt, szívéből fakadt. Olyan mosollyal figyelte az arcát, mint aki előre tudja, elvégre előbb már megmondta, miért is vonná vissza, hogy a válasz nem lesz ínyére.

- Püspök úr... engedelmével maradnék.

- Nem önszántamból jöttem. Küldtek, én teljesítettem, s vége! - Ki-becsukta a markát. - Megértelek. - Ennek ellenére csalódásától kissé feldúltan szedte a levegőt, lekonyult tekintetét merőn Gáspár abbéra hullatta. - Ne indulj haragra! - idézte Szent Pálnak a Filippibeliékhöz írott leveléből, önmagát csitítva. Kezét kegyelettejesen széttárta. Ar-

cán, előbbi csalódásának visszaverődéseként, erőltetett mosoly ült. - Maradj! Nyugodtan maradhatsz. A püspököd vagyok, egy gondommal kevesebb. Biztosítalak: senki sem helyez át, noha...

- Tudom, megtehetnéd. - Bocsánatkérőn lehajtotta a fejét, mint szerzetes korában a rendház főnöke előtt tette.

A püspök felállt. Alacsony, kövérkés férfi volt, kissé nyújtózkodnia kellett, hogy felérje a tagbaszakadt abbé vállát.

- Nemcsak én, alkatomnál fogva - humorizált, előbbi mosolyához illőn, de kissé erőltetetten -, az egész egyházmegye felnéz rád. Világi vizitációs nővérek, felélesztett harmadrend, jól aspiráló cserkészek az ifjúság körében. Katolikus körök, rendszeres imaórák, lelkiismeretvizsgálatok. Országghírű kórus, zenekar... - szavait kezének és fejének enyhe rázogatóásával fokozta. - A te egyházközséged igazi katolikus közösséggé vált a vezetéseddel. Óriási eredmény! A szentmisék után, kint a templomod ajtajában..., tudtommal sehol nincs ilyen ebben az országban, két egyházközségi vezető...

- Atyafi.

- Jó... - húzta a szót, azon törve a fejét, hogy vitatkozzék-e - legyen: atyafi... fogadja búcsú kézfogásra a kimenőket.

- Sokszor magam is odaállok. Elköszönök, jó étvágyat kívánok a kijövőknak, s néhány szót váltok velük.

- Követésre méltó szokás. Családi jelleget ad az egyébként egymástól elkülönült, olykor elidegenedett közösség tagjainak. Én, mint püspököd, az ecclesia militans, a küzdő egyház híve vagyok. Te, Gáspár paptestvérem az Úrban, ezt tökéletesen megvalósítottad. Nyüzsgő, pezsgő keresztény életet varázsoltál ebbe a pangó faluba, ahol a régi ateisták is templomba-járókká váltak. Sehol máshol nem láttam, tapasztaltam ehhez hasonlót.

Arcára enyhe fintor ült, előbbi jóságos mosolya elnehezült.

- No de a számár! Jó, Jézus Krisztus is számárháton vonult be Jeruzsálembe, viszont a pápák évszázadok óta nem fából készült furkósbotot, vagy kampós rézfokost tartanak a kezükben. Ferulájukon a corpus aranyból készült. Nyakukban a pectorale úgyszintén. Fejükön az infulatot aranszálak szövik át.

Elengedte. Két kezét neheztelően széttárta.

- Reverendát csak vasárnaponként és temetésekkor öltesz.

Tetőtől talpig végigmustrálta.

- Kopott, kormos, vedlett munkaruhában jársz.

- Leégett erdőből jövök. Fát termelünk ki a fafeldolgozó üzemünk részére.

- Ez a kft. is! - robbant a hangja, csapódott szét a két keze. - Mondd, egyházi feladat ez?

Parancsolón az abbé mellének szegezte a mutatóujját.

- A számár, ez a munkaruha, ha nincs is rendjén, nem illik bele egyházunk kialakult szokásaiba, maradjon, de a kft-ét minél előbb add át az egyházközség kezeléséből a világiaknak. Mindegy kinek, itt... - keze körbejárt, cipője orrhegyével a padlót veregette - nem maradhat!

- Csak-csak - esedezett az öreg pap -, egy kicsinyke időt adj még, mert én sem végérvényesnek szántam ezt a helyzetet. Istennek legyen hála, igen jól dolgozunk. Száznegyven embernek adunk napi, biztos kenyeret. Hétről hétre anyagilag is megalapozottabbá, nyereségesebbé válik a kft-nk, de azért...

- Két hónap, nem több! - heveskedett a püspök.

Gáspár abbé keserű szájjal bár, engedelmesen meghajolt, mintegy jelezve vele, hogy ha sajtó szívvel is, leküzdhetetlen belső lázongással is, de tudomásul vette, és készségesen aláveti magát püspöke rendelkezésének, noha undorítón igazságtalannak érezte azt, amivel kétségbeejtő helyzetbe hozta a faluja és a hívei előtt, ugyanis ő még egy teljes évig maradni akart a kft. élén, amint kértek, s ő megígért nekik.

- Corrie ten Boom - rekendezett Gáspár abbé hangja lelkében dúló vihar visszaverődéseként - hívó asszony volt...

- Csakhogy, nem katolikus, szektáns.

- Igen sokat szenvedett, megaláztatását, kínzását mélységes Istenbe vetett hittel, példamutatón viselte el... - folytatta, mit sem adva most püspökére - Szerinte legrosszabb is megtörténhet..., közbejöhet valami, ezt én tettem hozzá, de a legjobb megmarad. Kft-nk biztos alapon nyugszik. Nyeresége, amelyből a tartózásainkat törlesztjük, a maradékot jutalékként, időszakonként szétosztjuk... egyre növekedik.

- Ettől függetlenül ne térj le, se jobbra, se balra! Tartsd távol lábadat a rossztól! Példabeszédek 4:26-27. Bármint sikerült is, ez nem egyházi feladat.

- Az előbbi, bocsánatodat kérve, nem osztom, mert a kft. nem rossz, nem sért törvényt, az utóbbi igaz, de a fénye..., a fénye! A közösség, amelyről dicséretesen szóltál.

A püspök újra leült, Gáspár abbé követte. Néhányat nyelt, és folytatta:

- Se szuster, se asztalos nem volt a faluban. A férfiak a városban nyíratkoztak. Egész napjuk ráment. Az asszonyoknak olyan sem akadt a faluban, aki egy kötényt vagy egy egyszerű fejkendőt beszegett, beendlizett volna, mert a varratásról szó sem lehetett. Elégedetlenkedtek, zúgolódtak. A fiatalabbak sorban elköltöztek a faluból. - A püspökére mosolygott. - Te mondtad előbb: a küzdő egyház híve vagy. Én is. Mint ilyen híveimnek, nem csak a lelki üdvükért vagyok felelős. A test és a lélek harmonikus egységet alkot, ha... - Figyelmeztetőn felemelte a mutatóujját. - Ez az összhang itt megbomlott. Én helyreállítottam. Ennyi történt. - Leengedte a kezét, és elhallgatott.

- Csodálatos, erősen csodállak érte. Nevedet imáimba foglalom.

- Aztán - folytatta az abbé lelkesen, biztatásként értékelve a püspök úr szavait - nyakunkba szakadt a nagy munkanélküliség...

- Te - állt fel ismét a püspök - ringbe szálltál, és győztél.

- Istennek legyen hála, sikerült - lelkendezett az abbé.

Hangjuk egyszólamúvá változott. Az előbbi fals hangok messzire elillantak. A püspök további szavai hegyi patakként csillogtak.

- Isten dicsőségére, híveid javára folytasd, amit elkezdted, de a kft-t... Tudod?

Arcán szent mosoly ült, mialatt megfenyegette.

- Rendben van - fanyalgott ez alatt Gáspár abbé. - Két hónapon belül leadom. - Előbbi elfanyalodott hangját kilyukadt tömlőként leeresztette.

- Köszönöm, hogy megértettél.

- Én is, amiért itt hagysz a falumban - fanyalgott tovább, örömelelően, olyképpen, ha a mézbe ecet vegyül. A kft. ugyanis teljesen ösz-

szenőtt vele. Még egy év, és hogy ez az összenövés nehogy elfekélyesedjék, megválnak tőle - vélte eddig. Fájt, amiért megrövidítették a tervét. Legszívesebben elsírta volna magát, egyben megrettent, mert rájött: démonjává vált, mint sokaknak a pénz szeretete, amitől megijedt, de azonnal meg is nyugodott.

- Gáspár - meredt a püspök értetlenül a papra -, téged senki sem akart elhelyezni ebből a faluból! Felkértelek, nemet mondtál rá. Kész!

- És a kft-énk? - csúszott ki a száján akaratlanul, szinte szentségtörőn.

- Gáspár! - róttá meg a püspöke.

- Bocsáss meg! - esedezett kétségbeesetten, önmaga és a püspöke előtt, mélyen elítélve merészségét.

- Sajnos mennem kell! - előreindult. Gáspár abbé bűnbánón követte. Mialatt lekísérte az út szélén álló autójához, fejét többször az égre emelte, hogy hálát adjon a belebújt ördög legyőzéséért, s bűnbánón fel-felfohászkodjék, mert egyáltalán nem érezte magát maradéktalanul boldognak, sőt... Többször foglalkozott már a kft. átadásával, mert olykor elviselhetetlen terhet rótt rá. Még egy év és vége - határozta el legutóbb, most mégis kifejezetten sajnálta, amely - attól félve, hogy az tényleg a démonjává vált, bünfészkeként a szíve közepén vert tanyát - lelke mélyéig megrettentette...

Miután a püspöke elköszönt tőle, és elhajtott, olyan képpel ballagott vissza, mint mélyen hívó anya, aki elvesztette gyermekét. Isten akaratában megnyugodtam, mert tudja: a mennyben van, sok minden reá váró földi gondtól, szenvedéstől megszabadult... mégis a szíve mélyéig lesújtottan.

Aznap a szokásosnál is hosszabban imádkozott a templomban, s vezeklésül semmit sem evett, böjtölt, éjjelét, imazsámolyán térdepelve virrasztotta át.

4.

Ákosné dr. Lutz Inéz, a falu és a környező tanyák egyetlen körzeti orvosa, befejezte a rendelését. Lezuhanyozott. Lenge háziköntösébe bújt, és a nappaliba sietett, ahol a férje - a jó nevű építész, tervező mérnök - ilyentájt dolgozott.

A szerkesztőgéppel kombinált hatalmas rajzasztala előtt ült. Azon kiteregetett, majdnem kész tervrajz, mellette egy kisebb zsebszámológép hevert. A közeli város ismert építőipari vállalatánál dolgozott főmérnökként. Úgy hírlett, nemsokára hazajön, ő lesz a Gáspár abbé által alapított kft. új vezetője, amelynek kezelését a helyi önkormányzat veszi át.

Inéz - az ötvenéves nő - az erősen kopaszodó és elhízásnak induló, középmagas férje mellett, feltűnően karcsúnak és fiatalnak tűnt. Dús, szőke hajzuhataga a vállára omlott. Hasa - felnőtt, szintén orvos lánya és két unokája ellenére - lányosan behorpadt. Mozgását manőkenszerűn, sikkosnak mondták az ismerősei. Duzzadt ajkából, élénken csillogó kék szeméből, megjelenéséből nyers erotika sugárzott.

Rendkívül szép lány lehetett, amelyen lassú hervadása sem sokat változtatott. Környékszert, a lassan „elérő”, legcsinosabb asszonyai között tartották számon. Nem véletlenül.

A férjéhez tipegett, és annak ürügyén, hogy beleles a rajzába, kihívón - csak a kifejezetten érzéki és számító nők viselkednek így - kéjesen hozzádörzsölődött.

- Látom, nem vagy fáradt. Mit akarsz? - somolygott rá bajusza alatt kétértelműen a férje anélkül, hogy egyetlen pillanatra abbahagyta volna a munkáját.

- Kettő közül választhatsz - csicseregte a szirének hangján, csábítón, igen vonzón, veszedelembe sodrón. Mind a két kezével átölelte, s buja kacarászása kíséretében a vállához s a nyakához dörzsölgette az állát.

- Te tényleg nem fáradtál el - birizgálta tovább feleségének buja vágyát, az előbbtől kissé másabb hangon a férje.

- Úgy nézek ki, mint aki fáradt?

- Leveled jött - vágta oda, mit sem adva rá, amit a szép, érett aszszony lerázásnak vélt. - Nemrégén vettem ki a levelesládából.

- Ah...! Te...! Hol van a levél?

Bosszúsan megfricskázta a férje fülét, és kiegyenesedett. Nem csinált a férje elutasításából nagy ügyet. Máskor is előfordult már, hangja mégis az elutasított nőkhöz hasonlóan mutált. Akaratán felülkerekedő vágyai tótkereket hányva egyetlen pillanatra sem csillapították le. Az ókori mitológiában szereplő Niké, a győzelem istennője meghátrált ugyan, de mind a ketten tudták - a férje jobban, mint ő - csábítását, amelyből mindenféleképp ő kerül ki győztesen, nem adta fel, csupán későbbre halasztotta.

- A fésülködő asztalodra tettem.

Inéz odalibegett, mennyire kecsesen mozgott, ám mielőtt leült volna az ovális, csiszolt tükörbe lesett, s valamit igazított arcának kissé bosszús vonásain.

Levelét hajfésűjének hegyes szárával bontotta fel, állva.

Alig olvasott bele, máris felkacagott.

- El sem képzeled, ki írt - közölte hangosan, kissé mellbeütöten a közben reá csodálkozó férjével.

- Ki? - Lerakta az áttetsző, cifra szélű vonalzóját. Kíváncsian figyelt a feleségére.

- Tasy Zoli. - Újra a tükörbe lesett. Álarca, amelyet - hiába maradt végig fiatalos - az eltelt idő rakott reá, képzeletében néhány pillanatra lehullott, s ő visszavedlett huszonöt évéssé. - Istenem, de régén volt! - sóhajtott akaratlanul, nosztalgiára hajlón, csendesen széthúzva a gondolatát.

- Tasy... Zoli. Ki az? Ismerem?

- Első, igazi nagy szerelmem, mára bűneim ihletője. - A férjére meredt hatalmas két szemgolyójával. - Sokat meséltem róla neked. Nem emlékszel?

- Ahá! Együtt jártunk gimibe, igaz én három évvel feljebb, mint ő. Igen - tette hozzá elgondolkozón: - ő első volt, én negyedik.

- Az egyetemen ismertem meg. Egy csoportba tartoztunk.

- És szerettél bele ugyanott.

- Nem belé, egymásba szerettünk. Ötödéves korunkig jártunk együtt, mígnem őt kizárták az egyetemről.

- Kidobták? Ezt nem mondtad eddig. Miért?

- Ezerkilencszázhatvankettőben történt... - Színészkedőn a fejéhez kapott, holott ezekben a pillanatokban egyáltalán nem színészkedett, a gyorsan múló időnek adózott. - Te jó ég! - ámuldozott most már igazi elragadtatással. - Harminc éve, nekem mégis úgy tűnik, mintha tegnap történt volna.

Eleven filmkockák éledtek újra, tűntek fel, veszték bele pillanatokon belül az elmúlt idő sötét barlangtorkába.

- Mondd már! Miért csapták ki? - sürgette a férje, aki abbahagyta a rajzolást. A felesége mellé sietett.

- Hazaárulásért. - Merengőn maga elé lesett. - Tudod, abban az időben..., ha nem is annyira vadul, leplezetlen tették, mint a forradalom utáni években, megszelídültek kissé, de elvétele... Fenét elvétele, elég gyakran hallani lehetett - főleg az egyetemeken - tisztogatásokról. Amerikából származó újságokat, például a New York Times-t és különféle Kádár-rendszer ellenes szamizdatokat terjesztett. Állítólag a Szabad Európának is küldözgetett adatokat, tájékoztatta őket bizonyos eseményekről, amelyeket azok beolvastak, világgá sugároztak... Várj egy kicsit! - lesett hirtelen, elnézést kérőn a férjére. - Végig olvasom!

Előbbi kacagásának utolsó morzsája is leperrent, ám nosztalgikus mosolya egyetlen pillanatig sem lohadt le, már nem hamvas, de szép arcáról. Ám, mialatt olvasta: többek között bocsánatát kérte, amiért elhagyta, de mire ment volna egy politikailag elítélttel..., eddigi kissé lekonyult tekintete, teljesen elkomorult.

- Rákos. Néhány nap és vége - jelentette be a férjének, egyáltalán nem felületes sajnálattal, gyászosan.

A nemrégén még a fátyolosan áttetsző nap sötét fellegekbe botlott, de még nem temetkezett bele teljesen. Lányossá változott korábbi, képzeletbeli arca rövid időre, s utoljára, újra előbukott tükre fényes lapjából. Gondolatainak mágneses terét akkori életének apró mozaikkockái töltötték ki:

Az első csók a Margitszigeten, az évszázados fák alatt. Hosszú, önfeledt ölelések, összeborulások a Duna-partján... Az ezt követő vad, szenvedélyes csatározások, mély szerelemmel átitatott fogadkozások, és az együtt töltött hétköznapi szép percek, órái... Nem, nem hétköznapiak voltak azok - tiltakozott legbensőbb énjé szép emlékeinek felidézése közben, fájó hörgés gyanánt -, mert, mialatt együtt jártak, nem ismerték a hétköznapiakat, csak a bensőséges ünnepeket.

Összerázkódott. Zoltán letartóztatása, a börtöni beszélők egy-egy sötétbe burkolódzó mozzanata villant fel, hamvadt el, leégett hamuval betakart parázsként...

Az együtt eltöltött emlékek tárgyi bizonyítékokként megelevenedő képei elvékonyodtak, hosszú vasúti sínekké változtak, amelyen ő messzire elillant múltjába siklott, hogy ott: hegyen-völgyön át, vadvirágos mezők fölött pillangó szárnyakon repdesve hosszabb ideig elmélázzon.

A szakítást Zoltán kezdeményezte, aki közvetlenül a szabadulása után, azt betetézőn, mert ő sohasem nyugodott volna bele a szakításukba - akkor már régen végzett, kész orvos, sőt szakorvos volt, hogyan s mint, sohasem tudta meg - nyugatra szökött. Azt írta onnét, hogy nem jön többé vissza.

Nagyon megviselte. Leginkább azért szenvedett, mivel egyetlen szóval sem hívta maga után külföldre, holott ő, így vagy úgy, testi épségének kockáztatása árán is, azonnal utána szökött volna.

- Te - törte szét ezt az egyre sötétebb árnyalatokat öltő, mozaikképét a férje. Úgy látszik, a házastársak az együtt eltöltött hosszú évtizedek során nem csupán egymás szokásait sajátítják el, a gondolataikat is ismerik - Zoltán... ugye külföldre távozott, de... - Váratlanul a homlokára csapott. - Persze, hogy hazatért, amikor itthoni kórházból írt neked.

- Titokzatos körülmények között, ezerkilencszázhetvenben tért haza.

- Te tudtál róla?

- Évfolyamtársak pletykáiból - mentegetőzött önkéntelenül. - Nem dughattam be a fülemet, amikor mindenki tudta, hogy együtt jártunk.

- Erőltetetten a férjére lesett. - Féltékeny vagy?

- Nem - megsimogatta a felesége fejét, le a válláig. Kezét a vállán tartva, széke kartámlájára ült, mivel az megreccsent, gyorsan fel egyenesedett, s nehogy kinevesse, balgaságát leplezőn gyorsan folytatta: - Csak kissé eltűnődtem, ugyanis mindent megbeszéltél velem, ezt az egyet elhallgattad. Miért?

- A házastársaknak is lehetnek titkai - fürkészőn leste a férjét a szemben lévő tükörben, s gyengéden rábازsalygott. - Tudod hányad rangú kérdésként kezeltem őt, miután beléd szerettem?

Előre hajolt, mutatóujjával egy ő-betűt írt a tükör lapjára.

- Így, kis ő-vel, ugyanis Zoltán a te árnyékodban, részemre teljesen közömbössé változott, mint... - A fejét rázta. - Nem találok rá szót.

- Most mégis felkavart.

- A halál engem mindig felkavar, édes. Ő pedig, hamarosan meg fog halni. Emléke? - Csendesen rázogatta a fejét. - Nincs emléke. Ő jelenleg csupán tárgyi bizonyítéka az elmúlt fiatalságomnak.

- Több. Múltad egy darabja.

- Amely régen romjaira bomlott.

- Emlékeink örökké megmaradnak. Síríg elkísérnek.

Hátulról, a karosszékekben ülő felesége fölé hajolt. Egy ideig a mását nézte a tükörben. Inéz hátrahajította a fejét, a férje hasához nyomta, aki gyöngéden átölelte. Ő, mintha erre várt volna, érzékien felnyögött.

- Hozzábújtál, doromboltál, mint most nekem. Csókolgattad, hosszsan szerelmeskedtetek..., most mégis csupán tárgyi bizonyítéknak nevezed az emlékét?

- Ha elfelejtetted volna: boszorkány vagyok - célzott bájos mosolya kíséretében férje megszokott becézésére, aki gyakran nevezte boszorkánynak babusgatása közben.

- Ha nem lennének ilyen boszorkányok, mint te is, melyik férfi szeretne ördög lenni?

- À la... Johann Wolfgang Goethe, igaz?

Újra a férjéhez dörzsölődött a fejével, a benne dúló vihar hullámmázának lecsillapításaként. Széke, amelyet a férje rogyantott meg az előbb, kissé nyikorgott.

- Ha más tollával ékeskedsz - duruzsolta macskadorombolásként, felindulásától kissé rekedten - legalább pontosan idézd!

- Úgy emlékszem, én pontosan idéztem.

- Csak adaptáltad.

Nem nevetett. Előbbi borús hangulata, hiába igyekezett elbagatellizálni előbbi dorombolásával, erőltetett jókedvével, nem oszlott szét. Fejébe toluló régi emlékei - hiába tagadta le előbb -, ahány annyi csí-pésként, szép sorjában a szívébe martak, ami fájt. Nem is bírta tovább, elvégre a legjobb tenor is foghat olykor fals hangot. Felugrott. Előbbi levelét, a szépítőszerait tartalmazó tégelyek, tubusok, puder-pamacsok, különféle üvegecskék... közé dobta.

A férje a helyére préselte magát. Alig fért bele a szűk, nyikorgó, megroggyant karosszékbe. Inéz, némi hánykolódás után, óvatosan melléje telepedett a karfára oda, ahová előbb nem sikerült a férjének. Továbbra is a tükörben nézték egymást.

- Mit írt még? Mert jó, beteg, meghal, de amint látom, a levél hoszszú.

- Olvasd el!

- Mondd el, légy szíves!

- Állandóan rám gondol..., amint ígerte hajdanán: az utolsó leheletéig... - Felgyorsította a szavait. Látszólag közömbösen folytatta, holtan nagyon összezavarodott. - Megnősült, de elvált. Gyereke nincs. Eredetileg nem akart írni nekem... Egyszerűen nem bírta ki... Tudod - nyögte lassan, szótagolón, kissé szégyenlősen, tekintetét mentetgetőzön a férje képmásába fúrta -, megegyeztünk, hogy történt, ami történt velünk..., egyszer mindenféleképpen találkozunk még az életben. - Szép ívelésű szája szélét összeharapta, fejét gyengén megrázta, vállát felrántotta. - Amit persze egyikünk sem gondolt komolyan...

- Csak nem találkozni akar veled? - hüledezett mosolygósan a férje.

Inéz felvette a levelet. Közel volt, alig kellett érte kinyújtania a kezét, s beleolvasott:

- Ígretünk ellenére ne találkozzunk többé! Nehogy meglátogass a kórházban! Ne láss meg összetörten, ráncosan, őszén és csonttá aszalódottan. Te sem lehetsz a régi... - Fanyarul a férjére mosolygott. - Nem is.

- Te... - udvarolt az hevesen - ugyanaz vagy, szép és tüzes, mint régen, lánykorodban voltál.

- Neked, akivel együtt öregedtünk meg. Nézz rám! - Tüntetőn feltartotta a fejét. - Jobban nézz meg! - Mutatta. - Szarkalábak a szemem körül, enyhe ráncok a homlokomon... A hajam egyre világosodik..., hurka itt, zsírpárna amott...

- Te, te nagyon karcsú vagy. Éppen olyan..., mint régen. Szobrot mintázhatnának rólad. Igazán gyönyörűen nézel ki.

Inéz lehajolt, és szeleburdin homlokra csókolta a férjét.

- A nő addig szép - súgta kissé lecsendesedetten -, amíg szeretik.

- Ezt te találtad ki?

- Móra Ferencről kölcsönöztem.

- Most már tudom, miért vagy még mindig szép.

- Köszönöm. - Lehajolt, és újra homlokra csókolta.

- Szóval nem találkoztok? - kérdezte meg a férje, rövid csókváltásuk után.

- Nem. - Inéz a férje felé intett a tükörből. - Egyébként beleegyeznél?

- Miért ne? Ha eddig nem, ezután csak nem csalsz meg, hagynál el miatta?

Inéz felállt. Odébb lépett, és a szekrénynek dőlt.

- Vajon... - a kezét tördelte, két szeme egy pontra tévedt -, mennyországba, vagy a pokolba jut?

- Inéz! - szólt rá a férje. - Én egyre jobban csodállak téged.

- Mivel, én a volt ateista... a könnyörtelen istentagadó mennyországról, poklóról papolok neked?

- Templomba jársz...

- Veled.

- Én azelőtt is, mindig elmentem, ha tehettem. - A feleségére bökött a szemével. - Kórustag vagy. Imaórákra jársz, holott neked nincs miért megtagadnod a múltad. Nem fűződik érdeked látványos pálfordulásra. Sem ezelőtt, sem most nem voltál, nem vagy párttag, s újdonsült vezető, nem akarsz képviselő, miniszter, polgármester lenni. Ha így haladsz, nemsokára vizitációs nővér leszel.

- Abból egy is elég a rendelőmben: Linda, az asszisztensem. Minden hónapban meggyónok, megáldozok.

- Mindezt Gáspár abbénak köszönhetően, aki szépen beszervezett.

- Nem szervezett be. Egyetlen szóval sem kísérletezett velem. Sohasem hívott a templomba vagy imaórára. Alig beszélgettünk. A tettei győztek meg.

Előbbi borús arca átszellemült. Szép vonásaiba másvilági fények költöztek. Valósággal ragyogott a lénye mialatt áradozott.

- Ha ilyen a pásztor, milyen lehet az Ura, aki mindezt beleplántálta? Vélttem, törtem a fejemet. Miért teszi azt, amit tesz, alacsonyodik le egy ennyire nagy műveltségű, több nyelven beszélő ember, akár egy írástudatlan vén cigányasszonyhoz? Szamaras kordélyon jár. Nem feltűnési viszketegségből teszi, természetes önmagát adja. Cipőket sarkal. Törött ablakszárnyakat, ajtókat, bútorokat javít, paszszít... - A férjére bazzsalygott. - Mit gondolsz, a karosszéket, amelyet az előbb megroggyantottál, ki javítja meg? Ő. Egyetlen fillért sem fogad el, se tőlem, se mástól. Mi az igazi felebaráti szeretet, ha nem ez? Szervez, pezsgő életet lehelt ebbe a lerohadt községbe. Törődik a munkanélküliekkel, felkarolja az elesetteket. Miért... miért?

Egy ideig elmélázón hallgatott, majd váratlanul a férjére mosolygott.

- Így kezdődött. Nem tudtad?

- Eleget csodálgattalak, csodállak érte manapság, bámulom a merészségedet.

- A merészségemet?

- Na, hallod, megrögzött ateistából mély hívővé válni egy orvosnak, nem egyszerű, magától értetődő, mindennapi tett. Ennyi ember szeme láttára...

- Én nem merészségnek, vagy bátorságnak nevezném. Meggyőződésnek. Nem ment könnyen. Sokat vívódtam. Leginkább az bántott, hogy mit szólnak az emberek, te és a családom. Hiszték-e nekem?

- Hinni, én neked..., aki... - bájolgott. - Inéz, mindenki tudja: nálunk te hordod a kalapot.

- Balzac szerint: a férjes asszony rabszolga, de tudni kell őt trónra ültetni. Te nagyon, de nagyon jól értettél ehhez. Engemet trónra ültetted, de a király végig te maradtál... édes.

- Zavarba hozol. Nem tudom, dicsérsz-e vagy gúnyolsz.

- Történt, ami történt, bá...ár - rángatta a vállát, kissé megtorpanva - nálunk semmi, de semmi rossz nem történt. Kezdetől nagyon kiegyensúlyozottan éltünk, élünk. Szerettük és szeretjük is egymást. Ami történt - tért vissza előbb elejtett szavaihoz - Zoltán és köztem, azelőtt esett meg, mielőtt megismertelek volna, pontosabban beléd nem szerettem. Azóta...?

- Boldogan éltünk, remélem élünk majd ezután is. - Felesége szép arcába fúrta a tekintetét. - Nem zavart meg, nem zökkentett ki egyensúlyodból visszavonhatatlanul ez a levél?

Felvette, megforgatta, s visszadobta az előbbi helyére, Inéz fésülő asztalára. A felesége ez alatt visszament melléje. Lehajolt, s szorosan átölelte a vállát.

- Én ma is ugyanúgy szeretlek, mint régen. Ne feledd: hiszek. Hittem törvénye szigorú. Én betartom.

A férje is felállt. Magához ölelte, ő hagyta, hogy a karjába zárja. Nagyon, de nagyon megnyugtató érzés volt... Máskor összezárt száját, a férje csókjának halvány visszhangjaként, elernyeszti. Most, ez a csók, a régebbieknél is különösebb gyönyört okozott... volna, ám a levél tükrében, nem tehetett róla, az első őszi fagy dércsípése utáni lehulló szírommá változott.

Nem beszélgettek tovább. Kibontakoztak egymás karjaiból, és ki-kitette a maga dolgát.

Inéz aznap sokszor gondolt Tesy Zoltánra. Valójában mégsem ő járt az eszében: a haldokló jegyében, kukába dobott, hervadó rózsacsokorként, elmúlt fiatalságának elhervadása gyötörte. Ettől függetlenül, munkáját, háziasszonyi feladatait ugyanúgy elvégezte, mint máskor, csupán bensőjében, az állandóan lobogó tűz nem lángolt olyan magasan, mint régen...

Gáspár abbé ajkán mélyről fakadó sóhaj tört fel: az élet és a halál - nézte a halottat magába mélyedten - két közeli szoba. Egyikből könnyen át lehet lépni a másikba. Egy hete gyónt, áldozott, az utolsó kezet, amelyet ő a betegek szentségének nevezett, tegnap adta fel neki.

Most, mielőtt meghalt volna, majdnem egy órát ült az ágya mellé rakott széken: vigasztalta, imádkozott érte...

Csendesen, szinte fájdalom nélkül, észrevétlen halt meg, aludt el örökre. Ő lefogta a szemét, azóta itt áll fölötte.

Kinek milyen az élete, olyan a halála - elmélkedett, mialatt teljesen logikátlan sorrendben igehelyek jutottak eszébe, csillantak fel, éltek agyában megszokott életüket: a bűn zsoldja a halál... az örök halál! Ő - mármint a halott asszony -, nem ténfereg sokáig a Seolban. Kerubok és szeráfok sorfala között vonul be az örök Isten tróntermébe... Szent Pálnak a Rómabeliekhez írott levele után Ezekiel próféta mondasáról törölgette le a port: és annak a léleknek örökre meg kell halnia, aki vétkezik...

Csendesen megrázta a fejét: nem, ő nem vétkezett! Példásan élt, rendületlenül szolgálta Urát és egyházát, holott mennyit, de mennyit szenvedett, milyen keservesen élt! Őreá, inkább Jézus Krisztus azon szavai illenek, amelyeket János apostol írt le a róla elnevezett evangéliumában: bizony, bizony mondom néktek, aki hallja az én ígémet és hisz abban, aki elküldött engem - ő hitt, de mennyire hitt -, annak örök élete van: sőt ítéletre sem megy, hanem átment a halálból az örökéletbe.

Az örök életbe - mosolygott átszellemülten -, mert a halál csupán kapu, amelyen át az örökkévalóságba, egy új világba lépünk. Az én atyám házában sok lakóhely van... Ezért, ha valaki Krisztusban van, új teremtes az: a régi elmúlt, és íme, új jött létre... A szomorúság, a siralomvölgyében kóborló ember meg-megújuló fájdalma végleg megszűnik, végleg felszáradnak a könnyek, mert most a könnyek világában sínylődünk, de ez a világ nem örök. Új ég és új föld lesz, ahol nem lesz sírás, jajszó, kesergés, fájdalom... Addig is, itt e földi létünkben, senki más nem törölheti le könnyeinket, csak a szeretet Istene.

A tiedet már letörölte, kedves, az Úrban megboldogult testvérem Elnyerted végső és megérdemelt jutalmadat: beköltöztél a szentek karába, ahol szemtől szembe láthatod Őt, akinek trónusa körül éneksz az összes szentekkel egyetemben.

Ez az igazi csoda, nem Leonardo da Vinci gyönyörű alkotásai, a szürrealisták kék fái, az expresszionisták, az impresszionisták meg-hökkentő színes vonalai, a felkapott kubisták, a dadaisták művei: el-gondolkoztató ábrái, plecsnije. Ő már megmondhatja: mi az igazi, valódi csoda!

Kubinyi Károlyné - vizitációs nővér, hithű katolikus, a templom állandó takarítója: senki sem tudta olyan szépen feldíszíteni az oltárt, mint ő, valóságos művészi tökélyre tett szert, ráadásul, maga termelte, gondozta a díszítésre szánt virágokat... - rengeteget szenvedett e földi életben. Szülei urasági cselédként, nyomorogva nevelték fel őt és nyolc testvérét. Alig tízévesen pesztronkának adták az egyik városba. Később ugyanabban a városban és ugyanazon a helyen, első cselédlánnyá „léptették elő...” Tizenkilenc évesen férjhez ment egy suszterhoz, akivel visszaköltöztek a falujukba, ide. Őt gyereket szült, de egyikük sem élte meg a hatodik életévét. A férje igen sokat betegeskedett, alig dolgozott, amiért nagyon keservesen éltek. Ilyen körülmények közepette fogadták örökbe a testvére lányát, akit mind-ezek ellenére szépen felneveltek, nevelt nagyobb részben özvegyen, szegényesen, napszámosként..., ugyanis a férje..., az igen beteges férje, akit ugyanmód besoroztak, mint mást, hősi halált halt a Donkanyarban.

Nevelt lánya férjhez ment Boris Konrádhoz, egyik jómódú juhászhoz. Gyereket szült tőle: a teljesen nyomorék Kornélt.

Egy pillanatra megállította gondolatainak lassú sodródását, szomorúan csóváltatta a fejét: szegény kisfiú!

Kubinyi Károlyné nevelt lányát Boris Konrádnét, az egész életre szólón magatehetetlen gyermekük miatt a férje faképnél hagyta, akinek emiatti elkeseredése lassú züllésbe torkollott: Ivott, egyre inkább a rossz férfiak társaságát kereste, akiknek nyakra-főre eladta a testét. Végül nyomorék gyermekét a nevelőanyjára hagyva, végleg elköltö-

zött a faluból. Senki sem tudta hol csavarog. Igaz, nem is igen keresték.

Kubinyi Károlyné soha, senkinek nem panaszkodott. Örömtelin, hősiesen viselte elnehezedett életét, táplálta, odaadón gondozta a teljesen nyomorék és idióta kisfiút, az egyetlen unokáját...

Mert - sóhajtott fel Gáspár abbé, amikor ideevickélt gondolatainak mélykéek tengerében - Prebendary Webb szerint, amit ő is osztott: az öröm nem ömlengés, nem vidámság, az öröm egyszerű tökéletes megnyugvás Isten akaratában, mert a lélek magában Istenben gyönyörködik. Kubinyi Károlyné hű lelke nem volt híján gyümölcsökkel: szeretettel, örömmel, békességgel, türelemmel, szívésséggel, jóssággal, szelídséggel, önmegtartóztatással, ezért e földön is a mennyben járt. - Mennyit énekelt a kórusban, a temetések előtt a halottak fölött, előimádkozó és énekesként. Ha a menny csupa énekszó, a pokol síri hallgatás, ő már itt lent is a mennyben élt.

Felegyenesedett. Szemét behunyta, két kezét összekulcsolta:

Én Uram, én Istenem! - imádkozott csendesen, de feltúráztatott lélekkel. - Kapcsold össze lelkemet néhány percre elhunyt nőtestvéremmel, akinek már csak emberi maradványa fekszik itt, hogy nem-sokára átadjuk az enyészetnek: mert porból lettünk és porrá leszünk..., akinek lelke a te dicsőséges mindenszentek karában énekel szentséges trónusod körül..., hogy megkérjem: imádkozzék értem, méltatlan szolgálóért, hogy megnyugtaton el tudjam helyezni Kornélt úgy, hogy ha élne, ő is elégedett lenne. A testi, a szellemi fogyatékos kis árvát, akit elhunyt nagymamája oly hűségesen, egyetlen zokszó nélkül ápolt, sok szeretettel gondozott, nevelt..., aki továbbra is ápolásra, gondozásra szorul, szeretetre vágyik. Mi, e kies föld halandó teremtményei tovább járjuk saját kálváriánkat! Segíts meg, Uram! Amen.

Csendesen megfordult, átment a szomszédos helyiségbe, az éppen ügyeletes vizitációs nővérhez: Babos Ádámnéhoz, aki a kis, teljesen nyomorék és magatehetetlen, ráadásul szellemi fogyatékos Kornélt gondozta. Bizonyos időnként váltogatták egymást. Ábelné Valentin Linda, orvos asszisztens osztotta be őket, a szerint, ki mikor, mennyi ideig ért rá.

Néhány szót váltott vele, s visszament.

A kis, tíz év körüli fiúcska fölé állt, rámosolygott, és szeretetteljesen megsimogatta a fejét, amit ő, a testi-szellemi fogyatékosok torz vigyorával viszonzott, majd artikulátlanul kiabálni kezdett. Mit mondott, mit fejezett ki ezzel az elszomorító zagyvaságával, hátborzongató artikulátlanságával? Azt csak a nagyanyja értette volna meg, de ő halott, ezért a kisfiú mostantól örökre némaságra, megértetlenségre ítéltetett.

Juhász Gyula szép mondása jutott eszébe: Az első sírás az életnek mélyebb titkát jelenti, mint az utolsó sóhajtas... Más, egészséges és normális gyermek esetében! De ő nyomorék, sohasem nyílik meg az agya. Miért e szenvedés, e nyomorult lét, miért él ő e földön, mi az ő rendeltetése?

Miért, miért, Uram? - sóhajtotta, újból és újból, holott tudta: felelet sohasem kap e föld vándoraként, csak ha ő is átlép azon a bizonyos kapun, amin előbb Kubinyi Károlyné, és feljut a mennybe.

Megáldotta a kisfiút. Néhány szót váltott a közben melléje lépő ügyeletes vizitációs nővérrel: Babos Ádámnéval, és szép lassan, szomorúan, elnehezült lélekkel, eltávozott a házból.

* * *

Ákosné dr. Lutz Inéz - amióta megkapta azt a bizonyos levelet első, nagy szerelmétől - lassacskán teljesen kicserélődött. A máskor annyira mozgékony, jó kedélyű, életerőtől kicsattanó nő, magába zárkózottá vált: keveset beszélt, messzire elkalandozó gondolatai, mesebeli boszorkányként, enyhe ráncokat s borút varázsoltak az egyébként szép és igen tiszta derűt sugárzó arcára.

Amennyire lehetett, elkerülte a társaságot. Szabadidejében szomorú Bach, Schumann és Beethoven muzsikát hallgatott. Szórakozottá, betegéhez - ő a nyugalom, a derű megtestesítője - türelmetlenné vált.

Egyre gyakrabban és többet gondolt elmúlt ifjúságára. Múltjának széttöredezett történései nyalábnyi, mostanában felfedezett emlékhalmaz morzsácskáivá gyűltek, s csak gyűltek, és ha nem is kínozták, elmélyült gondolatokra kényszerítették. A máskor gondolatra sem

méltatott öregség - ha a tükörbe lesett percekig elmélázott - kézközelbe lopódzott, az elmúlás gyötrő félelmévé torzult.

Istenem, de megöregedtem! - sóhajtozott, holott korához képest igen fiatalos benyomást keltett, amely gyakori bókolásra serkentette környezetét, ismert vagy titkos hódolóit, irigyeit.

A férje szokása szerint, a szomszédos szobában rajzolt. Ő megszokott fotelében ült, és zenét hallgatott.

- Inéz! - lépett be hozzá, bizonyos idő elteltével a párja. Tekintetét komoran reászegezte. A feszültség a levegőben lógott, bármelyik pillanatban felrobbanhatott. - Ennyire megviselt...? - Nem mondta meg ki, hiszen Inéz a nélkül is tudta. - Múltkor lekicsinylőn beszéltél róla: Se emléke...

- A leghíresebb írók zöme pesszimista - vágott a szavába a felesége. - Írásaik tele vannak tragédiákkal: Shakespeare, William, Faulkner, James Joyce, Ernest Hemingway..., én az egyszerű vidéki orvos, nem lehetek olykor...

- Nem olykor - torkolta le a férje, becsukva maga után az ajtót, a felesége mellé lépett - csak amióta megkaptad Zoltán levelét.

- Van ez így néha. Majd elmúlik. - Erőltetetten a férjére bazsalygott. - Provinciális, de... jelenleg csak ennyire telik.

- Mondd...

- Ha azt akarod kérdezni: nagyon szerettem-e? Annál is jobban. Viszont, azóta rengeteg idő telt el. Amióta téged megismertelek, őt teljesen elfelejtettem, egyfolytában téged szeretlek.

Öreg macskaként szorosan a mellette álló férjéhez bújta a fejével, s dorombolt.

- Kiborultam. Sajnálom őt, holott, ami mindebben legszomorúbb, nem rá, hanem elejétől végig csak magamra gondolok. Levele, eddiglen teljesen ellanyhuló kiléte döbbsentett rá igazán, hogy megöregedtem.

- Te meg az öregség! - bókkolt őszinte hódolattal, sablonosságot messzire elkerülve a férje.

- Amire eddig csak nagyon ritkán, mostanában egyre gyakrabban gondolok: a halálra, mert amint mindenkinek egyszer nekem is meg

kell halnom - hangolta le Inéz, már az első szavai után gyorsabb ütemre váltott hangjával. - Annyi, de annyi halottat láttam. A foglalkozásommal jár, soha nem borultam ki ennyire. Ámde Zoltán nem akárki: első nagy szerelmem volt. Évekig jártunk együtt. Millió emlék köt hozzá. A fiatalságom - sóhajtotta - mely visszafordíthatatlanul elmúlt, szép nagy darabja.

- Minap mégis azt mondtad, hogy régen elfelejtetted.

- Anakreón görög költő sok apró, a szerelmet, a bort, a lakomát dicsőítő darabot írt, amelyek a bizántusi zelóták vakbuzgósága, igazságtalan kegyessége miatt megsemmisültek. Viszont az a néhány, amely fennmaradt, örökre márványba véste Anakreón nevét.

- Tehát mégsem felejtetted el?

- Emlékeinket elfelejthetjük-e... mind? Néhányat igen, de többségük egészen a sírig elkísérnek bennünket. Amint nekem, neked is, mindenkinek vannak emlékei. Hiába tagadtam, tárgyasítottam minap.

A férje együtt érzően simogatta, babusgatta, végül enyhe csókja után a fülébe súgta:

- Látogassuk meg!

- Velem jönnél? - harapott rá élénken a felesége.

- Miért ne?

Inéz felállt. Az ablak tükrébe nézett, s önkéntelenül szétmasszírozta ujjával, az imént képződött enyhe ráncait.

- Egyre ellenállhatatlanabbul gyötör e gondolat, noha ő kifejezetten kért a levelében, hogy ne látogassam meg, holott - emelte fel a hangját a dülöre jutó emberek utótöprengésével - megfogadtuk egymásnak: egyszer találkozunk, mielőtt meghalnánk. - Erőltetetten felnevetett. - Csacskaság, tudom. Manapság, a mai kamaszok sosem fogadnak meg ilyet, gondolnom sem kellene rá... - Néhány másodpercig hallgatott, tekintetét várakozóan a férjére szegezte. - Mikor menjünk?

- Most.

Inéz hálájának jeléül, hevesen megcsókolta.

- Kedves vagy. Gyerünk! - súgta kapásból, hevesen oda pötytyintett csókja után.

Nem húzták az időt. Gyorsan átöltözködtek, autóba ültek, a virágot útközben vették meg, s beautóztak a városba.

Menet közben Inéz, amint kezdő asszony korában szokta, a férje vállára hajtotta a fejét. Nem karolt bele, mert zavarta volna a vezetésben. Megszokott lénye kettéhasadt, testileg-lelkileg átadta magát feltörő múltja emlékfoszlányainak, amelyek most mind Zoltánhoz kapcsolódtak.

Szeretsz? - suttogta ő egy ízben, hányszor megkérdezte, most mégis, ez az egy jutott eszébe, amelyre teljesen világosan emlékezett. Budai albérleti szobájában történt, ahová a diákszállóban lakó Zoltán rendszeresen feljárt, majdnem élettársi viszonyban éltek, amit azelőtt soha, most szégyellt... Érdekes - ütközött meg -, mennyire pontosan emlékezett! A falon ék alakú, napsugarakat utánzó díszítésű, se előtte, se az óta nem látott, furcsa ingaóra ketyegett. Sohasem gondolt rá, most arra is emlékezett, hogy merőlegesen, egymás után sorjázó, de szimmetrikusan elvékonyodó díszítésének az alsó sora lepattogzott, a sárgaréz inga lapos korongja megzöldült... Testhez simuló, kék nadrágot, ugyanolyan színű blúzt és szandált viselt. Nagyon jól nézett ki, amint akarta is. Moziba készültek... És - fékezte le előrefuttatott gondolatát - mégsem oda, színházba mentek.

De mit néztek meg? Orosz darab volt, s vígjáték, a címére, hiába erőltette, nem emlékezett. A szünetben peracet majszoltak, és Almuskát ittak...

Ő, mint mindig, akkor is azt válaszolta: a sírig. Nem reflexszerűn, valójában így gondolta.

A háziasszonya teljesen váratlanul megtiltotta, hogy fiút fogadjon a szobájában, Zoltán ezért titokban osont fel hozzá, leginkább akkor, ha a házinéni nem tartózkodott otthon. Igen ám, de a szomszédok állandóan leselkedtek, árulkodtak, mire az egyik szép napon egyszerűen kirakta a szűrét, és beárulta a szüleinek, akiknek Zoltánt - mit sem tudtak róla eddig -, mint a völegényét mutatta be. Együtt autóztak haza, abba a házba, amelyben jelenleg is lakik a férjével. Kirándultak az erdőben, nagyokat úsztak a bányatóban, és állandóan nevettek...

Gyönyörű alakod van - áradozott Zoltán újra és újra, ott a madárdaltól hangos tó partján, s később, mint annyiszor felöltözötten, amit

ő is tudott, mégis mindent megtett vonásai kedvezőbb, csábosabb ki-domborításra.

Csak neki, egyedül neki akart tetszeni, holott úgy ragadtak rá a fi-úk, mint legyek a mézre. Ő valamennyiüket lerázta magáról, kizáró-lag Zoltánért élt-halt, bálványozta, engedelmes rabszolgaként leste a gondolatait...

Nemcsak testileg szellemileg is igen közel kerültek egymáshoz. Legcsekélyebb ellentét, vita nélkül, tökéletes egyetértésben éltek megszépült hétköznapijaikat. Mindent aprólékosan megbeszéltek, megtervezték a jövőjüket is. A szerint: Budapesten telepednek le. Kórházban dolgoznak, és legalább három gyerekük lesz. Mielőbb sa-ját házat vásárolnak a budai hegyekben... - Sőhajtott. - Amiből, mint minden másból, semmi sem lett.

Mennyire megviselte Zoltán bebörtönzése. Máig összeborzongott, ha rá gondolt. Villámcsapásként, teljesen váratlanul csapott le a ször-nyűséges tragédia. Az egyik presszóban szórakoztak. Italt fogyasztot-tak. Mit is ittak, Istenem? Ah, megvan: Zoltán sört, ő vörösbort, és zenét hallgattak..., amikor nyomozók özönlöttek el a helyiséget. Zol-tánt a szó szoros értelmében kiemelték mellőle, mert önként nem ment el velük. Hosszabb dulakodás után megbilincseltek, és kitusz-kolták a teremből. Ő mind a tíz körmével harcolt érte. Legyűrték, és egyszerű rongyként az egyik sarokba lökték. A homloka vérzett... Érdekes, ezt mind elfelejtette, most beugrott, ugyanúgy a felszolgáló lány, aki elejtette a tálcáját: poharak a köre hullottak. Milyen csö-römpölést okoztak!

Ezekben a pillanatokban mindent hallott, a látottak pedig, eleven filmkockákként peregtek le lelki szemei előtt. Pontosan maga előtt látta Zoltánt, csíkos fogolyruhában, amint a ráccsal elválasztott asz-talnál ült a beszélgetőkön. Arca fehér volt, és megtört, koravén be-nyomását keltette benne. Bogárfekete hajában, teljesen fiatalon és szokatlanul, ősz tincsek gyűltek, ami... érdekes, a maga szomorú vol-tában is tetszett neki... Zoltán ezeken a beszélőkön minduntalan azt hajtogatta, hogy ne jöjjön be többé a börtönbe. Felejtse el, mivel ő is bajba kerülhet miatta. Rákennek valamit, perbe fogják, és kizárják az egyetemről, amivel ő - noha mindezt valóságos veszélynek vélte -

egyáltalán nem törődött. Vak szerelme mindenért kárpótolta, elszánta tette... Szerinte nyugatra is azért szökött ki..., de miért jött haza? Szökése, főleg hazatérése, mint mindig, most is izgatta. Egyáltalán nem tudott eligazodni Zoltán homályos cselekedetein...

Más is akadt abból a korból, de most nem gondolt rá, csak felsejlett, mint a reggeli pirkadat...

Felgyülemlő emlékei lágy gyurmaként folytak szét, forrtak fel agya hevületében: fortyogtak, bugyogtak s eltűntek a sziklák sötét repedéseiben, hogy később újra előbukkanjanak a vadvirágos, tócsagos völgyben, ahol az óriási fűzek ágai a vízbe érnek, méltóságteljesen lépkedő golyák taposnak, vadkacsák úszkálnak a vízben, a bokrokat tarka madársereg lepi el, a levegőben hangosan ficserésző fecskehad ficáncol...

Csend, mindenütt csend, amely - előhírnökeként Zoltán halálának - körülvette, és fojtogatta.

Miért csak most, Zoltán levele után jutott eszébe, máskor sohasem? Lénye kifakult régi fényképként, ha nem is felejtődött teljesen el, elavultan, érdektelenül hevert emlékei fotóalbumának valamelyik zugában. Most, mint villámcsapás fényében az éjjel, mindez megvilágosodott, a kialvó tűz utolsó fellobbanásaként, minden mást letörlőn újra felfénylett.

Ő, a mindig vidám, életörömmel teli nő most, múltjának reá nehezedő súlya alatt valósággal szenvedet.

Miután az autójuk megállt, Inéz kiszállt. A férje - mondotta - a kosijában ülve várja meg, mindaddig olvas, amíg vissza nem jön...

- Ugye nem haragszol rám? - suttogetta Inéz a nyitva hagyott ajtón be, ahová néhány lépés után tért vissza, feltörő lelkiismeretének súlya alatt görnyedezve, fokozódó bűnbánattal, mert mit gondolhat róla a férje.

- Inéz! - mosolygott rá elragadtatottan - Nagyon szép vagy.

- Köszönöm - finnyáskodott -, de nem a kérdésemre válaszoltál.

- Szeretlek - suttogetta a férje, mit sem törődve a kérdésével.

- Én is - lágyult el Inéz. Hosszan nézte, majd váratlanul lesütötte a szemét. - Lóri - suttogetta kissé másabb hangon a mosolygó férjének, aki mindazt, ami most történt, egyszerű kiéletlen szentimentalizmus-

nak vélte, amely, mint annyi más hóbort, elmúlik. - Én mélyen vallásos asszony vagyok. - Arcára bűnbánó mosoly gyülemlett. - Sokat vétkeztem, mielőtt megismertem az Urat, de hogyan is mondta Jézus annál a bizonyos kútnál, annak a bűnbánó asszonynak?

- Összetévesztesz Gáspár abbéval? Na, ne! - fakadt ki a férje, fanyar derűt varázsolván az arcára.

- Menj, és ne vétkezzél többé! Én soha sem csaltalak, csallak meg ezután, nem hagylak el. A most történtek ellenére sem, mint férfit egyedül téged hordozlak, ha most a gondolataimban nem is, a szívemben. Zoltán csupán múltó árnyék...

- Mindig tudtam: te boszorkány vagy - mókázott az kissé erőltetetten, a helyzethez illetlenül.

- Áh... te! - megfordult, és elfutott.

Fent az első emeleten a nővér, amikor Tesy Zoltán felől érdeklődött, elborult arccal utasította a kezelőorvoshoz, amit ő nem jó jelnek vélt, akivel szintén a folyosón akadt össze.

Bemutatkozott. Az - amint mondta -, ha személyesen nem is, elvégre csak néhány hete került ebbe a kórházba, hírből ismeri, ugyanis jelenleg két betegét kezeli... Rövid beszélgetés után teljesen váratlanul Inéz melléne szegte a mutatóujját.

- Tudom miért s kihez jött. Sajnos - eresztette le a hangját - Tesy Zoltán, jó fél órája exitált.

- Honnét tudja... - csúszott ki az ajkán, leküzdhetetlen női kíváncsiságától vezérelve, mindent elsöprőn, még nem kapcsolva rá társa hullámhosszára.

- Akinek nincs senkije - válaszolta az, kissé okoskodón -, neki, pedig tényleg nem volt, a... minden öndicséret nélkül, a jó orvos az utolsó barátja.

- Hányas szobában fekszik, mert ugye még nem szállították el a holttestét? - rebegte szemmel láthatóan letörve Inéz, végre teljes egészében felfogva kollégája előbbi szomorú közlését.

- A tízesben. Néhány lépéssel előre, jobboldalt!

- Köszönöm - súgta elszontyolodottan.

Megfordult, és a tízes szobához vánszorgott. Léptei elnehezültek, melle zihált, fejéből kiszaladt a vér. Semmire sem gondolt, csak

ment: kipp-kopp -, hangzottak túsarkú cipője hegyes sarkának üvegkoppanásai. Régebbi emlékei, mint „nyers” film kockái, ha fényt kapnak, megsemmisültek, az előbb csicsergő madarak, a kietlen mezők fölött, amelyen mindent letaroló zord szél söpört, süvöltött végig, károgó varjakká vedlettek.

Az ajtóban az előbbi nővér fogadta.

- Nemrégen takartam le. Jöjjön doktornő, megmutatom!

- Nem! - tiltakozott Inéz a fejével is. A kezében lévő virágcsokrot a nővér felé nyújtotta. - Tegye melléje az ágyra!

- Nemsokára elviszik - huzakodott, mintegy tudtára adva, hogy felesleges, hiszen úgysis eldobják.

- Kérem! - erősködött, míg nem az felrántotta a vállát, eközben olyasmit motyogott, amelyet az előbb testbeszédével már tudtára adott: Teljesen felesleges, de ha ennyire ragaszkodik hozzá, ő odaviheti.

Átvette a szépen becsomagolt csokrot, lassan, unott mozdulatokkal, a lepedővel letakart halott mellé rakta az ágyra, majd előbbi mozgását meghazudtolón, mint akinek sürgős dolga akadt, sietve faképnél hagyta a doktornőt. Az is lehet, udvariasságból tette, hogy szabadon, senkitől sem zavartatva elmélyülhessen az általa elképzelt gyászában...

Inéz a fehér lepedővel letakart tetemre szegezte a tekintetét: Mit mondhatok neked? - motyogta, agya gyászosan elborult, de a sírás egyáltalán nem környékezte meg. - Salom! Nyugodj békében, Zoltán!

Néhányat nyelt, megfordult és semmire, senkire se nézve csendesen kitámoltyogott az épületből. Menet közben a templomuk falán lévő - valamelyik régi alapító földbirtokos és családjá feküdt ott - kriptá feliratára gondolt, amelyet kislánykorában annyiszor elolvasott, hogy végleg az ágyába rögződött. Azóta sem felejtette el, újabban el is hitte: Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is él!

Vajon ő hitt-e? Fiatalkorában nem, ő sem, no de az óta nagyon sok idő telt el. Megváltozhatott, amint ő is, noha Gáspár abbé csak egy létezik...

Előbbi gondolatai tovallantak, fentebbi s a Bibliából származó idézet üteme - érezte - daktilusból, jambusba csapott át: És aki él is, hisz énbennem, az nem hal meg soha!

Furcsa, hogy az elmúlt napoktól eltérően, most először érezte magát újra boldognak. Régebbi félelme elmúlt: sem a közelgő öregség, sem a halálérzete nem kínozza már, mert újra hitt.

* * *

Gáspár abbé végre megszokott helyén, a faluházban dolgozhatott.

Az egyház kebelén működő kft. - a püspök úr parancsa szerint - feloszlott, pontosabban változatlan formában ugyanazon vezetőséggel, kivéve Gáspár abbét, noha ellenkezése dacára egyhangún, óriási ovációval, örökös tiszteletbeli elnöknek nevezték ki..., átadták az önkormányzatnak, akik valamikor hallani sem akartak róla, most örömmel vették át, de miért is huzakodtak volna egy jól menő, nyereséges és közjót szolgáló üzemtől?

A suszterájban, az asztalos részlegben, a varrodában és a borbélyműhelyben változatlanul csak munkaidő után dolgoztak, ezért egyetlen munkaerőt sem vontak el a kft-től. Mindezt ingyen tették a falusiak szolgálatában.

Gáspár abbé a kis, háromlábú suszterszékén ült. Szokásos kék munkaruhát és suszterkötenyt viselt. Egy cipőt talpalt.

Körülötte a székeken több tucatnyian foglaltak helyet. Beszélgetésüket a napi politikával kezdték, a falusi élet mindennapi történéseivel folytatatták: pletykaszérún, smirglisen... Gáspár abbé miközben dolgozott, derűsen hallgatta őket. Olykor-olykor egy-egy megjegyzést vetett közbe: csendesen, a töle megszokott bölcsességgel...

A falusiak beszélgetését Máder István, a kántor betoppanása zavarta meg. Jó órával korábban érkezett meg az esti összejövetelre, amikor is új éneket tanít majd, és németórát ad a nyelvet tanuló fiataloknak.

Rövid, bensőséges üdvözlések után helyet foglalt a többiek között. Miután leült, Gáspár abbé kivette a fogai közül az utolsó faszöveget is:

valamennyit beleverte a cipő talpán az árjával előre elkészített lyukakba, s Máder Istvánra mosolygott.

- Remélem, hoztál nekünk néhány verset, esetleg egy remekül sikerült elbeszélést?

Ő természetes erkölcsi érzékétől vezérelve, némi huzakodás után, kissé teátrálisra sikeredett röstelkedés, a jelenlévők lelkes biztatása, nógatása közben a táskájába nyúlt, ahonnet kék irattartót kotorászott elő.

Két verset olvasott fel, amit a jelenlévők bölcselkedő eszmefuttatása, erőltetett modernsége miatt nem nagyon értettek meg, ettől függetlenül illedelmesen megtapsolták, fennhangon dicsérték..., viszont a legújabb meséjével, amelyet mókásan, s kissé kántáló hangon olvasott fel, egyöntetű sikert aratott.

István arcán, miközben olvasott, átszellemült mosoly ömlött szét, a púpos, a gnóm kinézetű férfi megszépült, általános borús egyénisége elszínesedetten vibrált.

Gáspár abbé gondolataiból, miközben hallgatta, nézte az átalakult férfit, mint rendesen, most is, különböző igehelyek - a jelenlegit Mózes második könyvéből merítette - sugároztak, pattantak ki, áradtak szét, lézerszerűn, láthatatlanul:

Ne csinálj magadnak semmiféle istenszobrot azoknak képmására, amik fenn az égben, lenn a földön, vagy a föld alatt, a vízben vannak. Ne imád és ne tiszteld azokat, mert én az Úr, a te Istened féltőn szerető Isten vagyok...

Nagyon szerette Istvánt, éppen ezért féltette is: az utóbbi időben gyakran és egyre többet csak a verseivel, olykor rímtelen, idéetlenül egymásra hányt versszakaival, amelyek nem mindig ott zubogtak elő, ahol várták..., s a verseitől eltérően, valódi irodalmi értékeket sugalló novelláival, meséivel foglalkozott, dicshajhászón, öncélún. Az eddig visszavonultan élő férfi levelekkel, különféle ajánlatokkal bombázta a könyvkiadókat, lapokat, majd elkeseredetten szidta, kritizálta azokat kézíratainak elutasításaért, sorolta, mutogatta vérig megsértődötten: mennyivel gyengébb verseket, elbeszéléseket jelentetnek meg...

Vagdalózott, kesergett..., Uram bocsá' ...: átkozódott.

Gáspár abbé, hogy legyen hol levezetnie, kiélnie felgyülemelő dicsvágyát, kisebb-nagyobb olvasóköroket szervezett. Most is ezért kérte, bízta íása felolvasására. Mert Hemingway szerint: az az igazi író, akinek saját olvasótábora van. Neki nincs. Csak lelkes hallgatói vannak. Hátha megáll, és kielégíti magát ezen a szinten, nem bombázza tovább Parnasszus dicső berkeit.

Szerette, és sajnálta, mert az átlagosnál jóval magasabb műveltségű férfi, mint író, nem csak a kiadók, a lapok szerkesztői, szerinte sem ütötte meg azt a mértéket, amellyel bevonulhatott, betörhetett volna az irodalmi lexikonok dohos szagú, halhatatlanságot biztosító, elsárgult lapú nyilvántartásaiba.

Közben az esti összejövetelre - ének- és németórára - egyre-másra érkeztek a fiatalok. István befejezte a felolvasását, sok taps és éljenzés közepette rakta vissza a táskájába, a kék dossziéba dugott kéziratait. Tekintetében a fellegekben lebegő emberek megdicsőülése fénylett, ömlött, áradt szét a környezetére. Mindenkit elvakított, kivéve Gáspár abbét, aki az eljövendő csalódásai miatti növekvő részvétellel, titokban egy-egy pillantást vetett rá, Dosztojevszkij: Karamazov testvérekben szereplő Aljosa előtt - a reá váró sok keserűség és szenvedés megjósolásként - térdre hulló Zoszima, a szent életű, a kolostor vénének képében... Mert Istvánból, hiába arat dicsőséget, vág óriási rendeket a falusiak elismerésével, hódolatával telített búzamezőn... sohasem válik igazi, nagy íróvá.

Nem, őt nem a Múza csókolta szájon. Önnön nagyravágyása, nyomorúsága miatti, belső betárukozásából kitörni szándékozó feltűnési viszketegsége, állandó kisebbségi lelki zavarain végre felülke-rekedő, ketrecéből kitörni akaró tigrisvágya.

Jólelkű, segítőkész, kitűnő filozófiai tudással, zenei adottságokkal rendelkező férfi. Kár, hogy nem járja tovább a zene hangjegyeivel kirakott útvesztőit, amelyen ő olyan könnyedén eligazodott, helyette az irodalom, részére királytövissekkal körükerített, nehezen járható berkeiben ténfereg.

Gáspár abbét Istvánnal kapcsolatos gondolataiból két férfi: a polgármester és egy idegen érkezése rebtentette ki. Az idegen a kereszténydemokrata néppárt megyei szervezetének elnöke volt. Természe-

tesen a nevét is megmondta, pontosabban elgügyögte bemutatkozásakor, amit Gáspár abbé nem hallott, rákérdezni meg restellte.

Hellyel kínálta őket. Akadt hová ülniük, ugyanis a mellettük lévők - a falusiakban még mindig meglévő tisztesség, valódi szemérmük maradvány morzsái miatt - tettetett illedelmességgel hátrább húzódtak, udvariasság látszatát keltve, magukra hagyták őket, holott igen szeretnék volna hallani: ki az idegen, miért jöttek, miről beszélgetnek...

A beszélgetést az idegen férfi kezdte meg, azonnal közölve a pappal jövetelük célját.

- Amint a plébános úr is tudja...

- Szóljon abbénak, mint mindenki ebben a faluban, ha nem esik neheze? - kérte mosolygón a pap.

- Köszönöm. Választó kerületünk - országgyűlési képviselőnk, szégyen Bokros bácsi halálával - megüresedett. Önt jelöltük, bocsánat, kérjük fel képviselőjelöltünknek.

- Engem? - fanyalgott az, mély megdöbbenéssel. Miért?

- Ciceró szerint: a nép jóléte a legfőbb törvény. Mutasson a környéken, sőt az országban egyetlen olyan papot, vezetőt..., személyt, aki annyit tett a népért, mint ön! Politikusaink zöme elvesztette hiteletét. Megbízható, hiteles embereket, ebben az esetben jelöltet keresünk. Ki más lenne az, ha nem olyan pap, mint az abbé?

Merő elismeréssel, már-már hódolattal nézte Gáspár abbét, aki zavartan lesütötte a szemét, mintha csupán a munkája érdekelné..., miatlatt sorolta:

- Suszteráj, azelőtt olyan sem volt, aki egy-egy flekket...

- Ma már nem flekkelünk - igazította ki csendesén az abbé, csupán a szakma becsületéért, az igazságért. - A cipők legnagyobb része gumitalpúak. Esetleg ragasztunk. Ezt az egyet talpalam - mutatta -, évektől először, talán utoljára.

- ... sarkat, cipzárat..., mást megjavítson. Asztalos, szabó, fodrász sehol sem volt ezelőtt. Ön mindent megoldott - sorolta tovább a megyei elnök.

- Kicsiben - hárította el a pap -, mikroszinten, egyetlen falura szűkítetten.

- Vizitációs nővérek - vette át a szót a hebegő férfitől a polgármester, mit sem adva Gáspár abbé közbeszólására. - Azelőtt egy-egy magatehetetlen öreg ápolása, tisztába tévése, etetése, magának az ebédnek házhoz vitele... megoldhatatlannak tűnt. A hozzátartozók, az önkormányzat súlyos ezreket fizettek ki miattuk, mivel szociális otthonba bejutni manapság szinte lehetetlen, ha mégis, hosszú évekig kell várakozni, vagy milliókat fizetni. Most... - csapott a combjára - minden megoldódott.

- Itt volt..., igen volt, ez a nagy munkanélküliség. Máshol sírnak, sopánkodnak, a markukat tartják, a vezetők a vállukat vonogatják, felfelé mutogatnak. Ön nem sírt, nem futkosott segítségért, megoldotta.

- Nem én - hárította el a pap szerényen. - Az Úr. Én csupán egyszerű eszköz voltam, vagyok a kezében.

- No, nemcsak imádkozott, tett is. Ha valaki, ön az igazán nagy műveltségű, a... - húzta a szót zavartan a megyei pártelnök.

- Ezt mondja az Úr - vágott közbe az abbé: - Ne dicsekedjék erejével az erős, ne dicsekedjék gazdagságával a gazdag! Jeremiás próféta 9:22-23. Én, az egyszerű falusi pap, mit mondjak? Mélyen meghajtom a fejemet, és hallgatok.

- Nekünk igazi, becsületes, talpraesett vezetőkre van szükségünk. Antiszthenész szerint...

Ez... vagy nagyon szereti az ókori bölcseket, vagy csak fitogtatja a tudását, csillog - vélte Gáspár abbé, de mihelyt folytatta, bűnbocsánatért esedezően, mivel méltatlanul meggyanúsította a felebarátját, szégyenkezően lehajtotta a fejét.

- ... az államok akkor pusztulnak el, amikor már nem képesek a hitványakat a derekasoktól megkülönböztetni. Mert ugye a múltban, de manapság is, hány, de hány hitvány alak lett képviselő. S a sok korrupció!

- Nézzék uraim! Itt nemsokára ifjúsági összejevetelt tartunk. Énekeket tanulnak, természetesen zenekísérettel, utána németóra lesz. - Bocsánatkérően mosolygott. Arcát a bensőjéből kisugárzó angyali derű gyönyörű túlvilági lényhez hasonlóvá varázsolta. - Nem, a világért sem küldöm el önöket. Nézzék, hallgassák végig, de ha beszélgetni

akarunk, itt nem tehetjük. Ne is húzzuk tovább! Papi hivatásomhoz méltón, két igeverssel válaszolok: Tartsd távol szádtól a csalárdságot, és távolítsd el ajkadról a hamisságot! Példabeszédek 4:24. A másik: Ne hozzatok többé hazug áldozatot, még a füstjét is utálom! Újhold, szombat, ünnepi összejövetel? Nem tűröm el a bűnt és az ünneplést. Ézsaiás próféta 1:13.

Elnézést kérően tárta szét a kezét, és mosolygott.

- Ez a válaszom. Talán mást is, jobban kifejezőt is idézhettem volna. Mit tegyek, ha egyszer ez jutott eszembe?

Ugyanazon jóságos derűvel mosolygott rájuk, mint előbb, csupán a bocsánatkérése vált karakterisztikusabbá.

- Pap vagyok, nem politikus. Mielőtt megalakítottuk a kft-nket, sokat utaztam. Később is, ha nem is annyit, sokat tartózkodtam távol a falumtól, holott nekik rám, nekem rájuk van szükségem. Hadd maradjak itt, legyek teljes egészében az Úré, és az övék, ők az enyémeik. És egyébként is, a mi ősrégi anyaszentegyházunk magyarországi vezetése nem ültetett képviselőt ebbe a parlamentbe...

- Nincs megtiltva.

- Hadd ne legyek én az első. Én azt tartom, akinek több ura van, egyikhez sem marad hűséges. Én egy urat szolgállok, - felfelé mutatott. - Őt! - Széttárta a két kezét, s mennyei derűvel mosolygott.

- Nagyon sajnálom - állt fel az előbbi kereszténydemokrata párt megyei elnöke, utána a polgármester.

- Hát még én, amiért hiába fáradtak. Bocsássonak meg nekem, hanem - lesett derűsen az elnök lábára -, az ön cipőjére is ráférne egy sarkalás. Ha várnak...

- Nem, ne! - hárította el az pirongva, holott senki sem nevette ki, mert egyre többen gyűltek köréjük, és hallgatóztak, mindezt megszokták.

Sorban kezét fogtak az abbéval, és kissé leverten eltávoztak, a fiatalok derűs ricsajától hangos teremből.

Gáspár abbé egészen az ajtóig elkísérte őket.

5.

A vadászház tarkabarka vadvirágokkal telepötyögtetett, regényes tisztáson állt. Vastagtörzsű, óriási lombozatú, gircses-göcsörtös ágú tölgy- és cserfa rengeteg koszorúzta. Közelében és távolabb több vadetetőt helyeztek ki, amelyeket telenként szemestakarmánnyal és a tisztásokról összegyűjtögetett száraz szénával rendszeresen feltöltögették...

Mindez a szorgos vadászok keze munkáját dicsérte.

A környék egyetlen dombocska csúcsán, ég felé nyúló fogpiszkálóként kecses kilátótorony ágaskodott. Borús időben puha felhőkbe burkolódzott, viszont tiszta légkörben, egészen Budapestig elcsúszhatott a szem a tetején lévő keskeny kerengőről.

A vadászházat a falutól a két éve leégett fenyves mellett elvezető úton lehetett megközelíteni. Nem a legszívderítőbb látványt nyújtotta, noha az óta újra kizöldült a fű, apró zöld cserjék törtek elő a földből, ágaskodtak, terebélyesedtek szét zöld terítökként elleplezve a pusztító tűz koromfekete maradványait.

A környező településeket is magába foglaló vadásztársaság a szokásos évi közgyűlését tartotta. Az óriási teremben a falakat - kiállításnak is beillőn - saját és más vadásztársaságok területeiről „begyűjtött” trófeák: szarvas- és őzagancsok, muflon szarvak, vaddisznó-agyarak, kitömött madarak... ékesítették.

Szokás szerint, vendégeket is hívtak: a Mavadtól, a környező gazdaságokból és a belügyi szervektől...

Bajor Ajtony legnagyobb megdöbbenésére, a társulat elnöke, a vendégek között üdvözölte gyermekkori barátját és iskolatársát: Kulín Balázst is, aki a Belügyminisztériumban dolgozott.

A terjedelmes beszámolót, személyi kérdések megtárgyalása és hosszadalmas vita követte. Mindezek lezárása után, a vadászok és a vendégek az ilyenkor kijáró vadászvacsorához készülődtek. A sürgőforgó asszonyok asztalokat tologattak, evőeszközökkel, tányérokkal zörögtek, mialatt szépen megterítették.

A vadvacsorát az udvaron felállított kondérokban főzték meg. A nehezebb munka, mint a vízhordás, a szállítás, a fa aprítása... kivételével, mindent az asszonyok, a vadászok feleségei végezték el.

A jóízű vadvacsora elfogyasztása, a terítékek leszedése után, a vadászok és a vendégek, késő éjbenyúlón - sokan a padlásszobában berendezett két kisebb hálósobában aludnak majd - borozgattak, beszélgettek: anekdotáztak, ugratták egymást.

Bajor Ajtony, egymaga ült a fal melletti kis asztalkánál. Társai, sorban elnézést kértek tőle, és a szomszédos asztaloknál helyet foglaló, más falusi vadásztársaikhoz, jó ismerőseikhez, rokonaikhoz... pártoltak át, vagy a mosogatással végzett és most betelepülő feleségeik elé siettek. Ajtony felesége otthon maradt, a nagybeteg anyját gondozta. Ő is át akart ülni máshová. Többen hívták, mivel majdnem mindenki ismerte, szerette. Hozzá, azért nem ültek át, mert igen eldugott helyen ült. Éppen felállt, hogy átüljön máshová, amikor valaki teljesen váratlanul, a vállára rakta a kezét.

- Látom, egyedül maradtál. Ha megengeded, melléd telepszem.

Legnagyobb megrökönyödésére Kulin Balázs volt, akit - noha az gyakran hazalátogatott - messzire elkerült, akivel, hosszú évtizedekkel ezelőtt teljesen megszakította a régi, szoros barátságukat.

- Telepedj! - vonogatta a vállát, húzogatta a szája szélét fagyosan, kezével nem éppen legmarasztalóbban, az egyik székre mutatva. Olyként feszengett, mintha azon törné a fejét, hogy itt hagyja-e, vagy maradjon?

- Hallom - kezdte el Balázs, hogy feloldja a közékük telepedett feszültséget, de az is lehetett a zavarát akarta levezetni ezzel a kezdeményezésével -, Gáspár abbé kft-ét alapított, te is ott dolgozol.

- Több, mint négy hónapja, a püspök úr kívánságára, feloszlott. A helyi önkormányzat vette át, majdnem változatlan formában.

- Te asztalos vagy? - kereste Balázs az utat, amelyen elindulhatott eredeti célja felé.

- Hivatalosan, amíg le nem százalékolnak, jelenleg...

- Hallottam róla, - vágott közbe. - Mi a bajod?

- A májam és a beleim is rosszalkodtak. Hála Istennek - emelte ki az Isten szót társa köztudott ateizmusát gúnyolón -, mostanában, a vadászatnak köszönhetőn, újra és teljesen jól érzem magamat.

- Két év múlva, én is nyugdíjba megyek. Máris elmehettem volna, de csak kihúszom hatvanéves koromig. Te... - kanyarodott vissza nagy ívben Balázs, ha nem is Gáspár abbéhoz, de hozzá kapcsolódó témájához - emlékszel még azokra a színes, mozgalmas mesékkal, adomákkal, énekekkel tarkított hittanórákra, amelyeket Gáspár abbé elődje, Kanyó tiszti tartott?

Ajtony gunyorosan nézte: te is köpenyt cseréltél, mint a társaid. Szüroghatta, becsmérelgette a tekintetével, lekezelően egy ideig, majd, hiába türtöztette magát, csak nem állhatta meg, hogy bele ne marjon:

- Azokra az időkre is emlékszem, amikor szépen áthelyeztettétek. Gáspár abbéval is ugyanazt akartátok tenni a hatvanas évek végén.

- Én aztán nem - huzakodott Balázs feldúltan.

- Ám őt - folytatta mit sem adva társa tiltakozására - az iskolaigazgató, a tanácselnök, a párttitkár, se más nem dobhatta ki, mivel a falu népe egytől-egyig melléje állt. Műveltségével, szervezőkészségével, óriási népszerűségével magasan lekörözte őket. Irigyleték, az ifjúságot féltették tőle, meg ugye nem volt békepap. Mi, mint előbb is mondtam: egy emberként álltunk ki mellette. Tüntettünk, tiltakoztunk, ők, átvitt értelemben ti, meghátráltatok.

- Történt, ami történt - Balázs elengedte a füle mögött társa sértő megjegyzését -, Gáspár abbé végig meghatározó egyéniség maradt a faluban. Emlékszel - tért vissza váratlanul elődjéhez - Kanyó tiszti hányszor meghúzta a fülünket, amikor...

- Óriási fákra másztunk - vette át a szót Ajtony, zord tartózkodása, társát elítélő, messzire taszító viselkedése ellenére is nosztalgiába hajlón -, madárfészkeket fosztottunk ki, hurkot raktunk a vadcsapásokra...

Kulin Balázs meglötyögtette poharában a borát. Sokáig nézte élénk szivárványszerű színjátékát. Előbb hozta magával, mert borosüveg valamennyi asztalon volt. Egyik vadász rendszeresen körbejárt, és utána töltötte a borosüvegekbe az elfogyasztott italt. Arcán őszinte

elismerés hullámai ömlöttek szét, száját összecücsösrítette, és elismerőn maga elé bólogatott.

- Óriási áldás a községnek az ilyen igazi, talpig hivatásszerű pap -
suttogta hódolatteljesen, Kanyó tisztelendő úr után ismét Gáspár ab-
béra célozva.

- Ő nem pap, szent - vette a lapot Ajtony. - Sem a régi püspöke,
sem ti nem bírtatok vele - szúrt bele ismét, haragudva rá szertelenség-
géért, amiért hol Kanyó tiszivel, hol Gáspár abbéval huzakodott elő.

- Mi az, hogy ti - cserregett Balázs felvert szarkaként, műfelhábo-
rodást mímelve.

- Legalább előttem ne játszd meg magad, Balázs!

Mutatóujjával feléje bökött. Előbbi fintora eltűnt. Szeme szikrákat
hányt a társa felé.

- Te, a legjobb barátom mondod ezt - háborgott Balázs.

- A régen volt legjobb barátod.

- Nem értelek, de mindegy - bizonytalanodott el, amúgy is elborult
arcának mimikája, feje furcsa rángatózása, mint minden abban a pil-
lanatban, nagyon mesterkéltnek tűnt Ajtony szemében, amiért foko-
zott bizalmatlansággal szemlélte Balázst.

Hallgattak. A távoli sarokban zene szólt. A helyi vegyes zenekar
játszott. Máder István, a kántor alapította, szervezte, tanította meg
őket muzsikálni. Most nem ő vezényelt, mert nem szerette az ilyen
zajos, szabadon röpködő, szabad szájú összejöveteleket. Egyébként
mindig ő vezényelte a zenekart főleg, ha saját szerzeményeit játszot-
ták... Poharak koccantak. A levegőben, a szertefolyó zeneszárnyán
enyhe zsvaj úszott. Később énekelnek is majd, s meglehet, enyhe
duvajokodással, tánccal fejezik ki jókedvüket.

- A koleszra emlékszel-e? - Balázs a népi kollégiumot becézte így.
Semmit sem adva barátja előbbi, nem a legszívderengetőbb, zord
megnyilvánulására.

Békítőn, enyhe bocsánatkérő hangsúllyal beszélt.

- Egyszer - kapta be a horgot, ha nem is mohón, csupán a jó hal il-
ledelmességével Ajtony - szétszedtük Panyik tanár úrék léckerítését,
és eltűzeltük, mert ugye fa nem volt a konyhán, de másított sem... Sze-
rezzünk, győzködtek a szakácsok. Mi szereztünk.

- Micsoda botrányt csaptak!

- Ha nem koleszosok vagyunk, biztosan kicsapnak a gimiből, ugyanis Szilvássy tanár úr is - a volt igazgatójuk - elhatárolta magát cselekedetünkől, ami ugye így utólag...

- Nem állt mellénk, az biztos - vágott közbe. - És arra emlékszel-e - szította az előbb megrakott tüzet Balázs -, amikor félrevertük a harangokat, hogy szétugrassunk egy jobboldali nagygyűlést?

- Hogy a fenébe ne emlékeznek - vágta rá Ajtony, a társa legnagyobb megrökönyödésére fagyosan. Azt hitte, ezen az estén kibékülnek végre. Íme, nem sikerül. - A hosszú gyalog- és kerékpártúrákra, csónakázásokra, a több napos nyári, együtt eltöltött kirándulásokra. Egyszer... - Balázs bort akart tölteni, amit Ajtony lefordított poharával és: a májam megjegyzéssel visszautasított - az Adriai-tenger partjára is lekarikáztunk. Sátorban háltunk, nyársaltunk...

- Egymás kezéről csapkodtuk le a lányokat.

- Csupa heccből - ironizált Ajtony, arra célozva, habár egy csipetnyit sem bántotta akkor, hogy Balázs az ő jövődöbeli, ha nem is menyasszonyát, első szerelmét vette feleségül.

- Évtizedek óta nem találkoztunk - sóhajtott Balázs mélyről feltörően. Arca elborult, a borát sokadszorra meglötyögtette. Elszomorodására társa előbbi viselkedése, fagyos magatartása, lekezelő válaszai, melegség nélküli, csupán felsorolásbeli nosztalgiázása némi választ adott. Tudatosan felépített módszerrel, eltervezett szándékkal készült régi barátja kibékítésére. Egyelőre nem sikerült. Viszont azt még mindig nem tudta, hogy valójában miért haragudott meg rá, noha régóta kíváncsi erre. Most, határozta el, ha kibékülése nem is sikerült, tiszta vizet önt a poharába.

A bora után Ajtonyra lesett, ő vissza rá. Ezekben a pillanatokban egyszerű sportrendezvény nézőjeként kémlelték egymást, ahol nem arról van szó, hogy mi a jó, mi a rossz, kizárólag az eredmény a fontos.

- Ajtony, te... nagyon régóta haragszol rám, neheztelsz valamiért. Hiába közeledtem hozzád, közeledek... - törte meg Balázs a reájuk üledő elviselhetetlenné váló csendet, jól széthúzva a szavait, amely valósággal gyötörte Ajtonyt ezekben a pillanatokban.

- Ha valakinek, neked kell a legjobban tudnod miért! - vágott közbe Ajtony.

- Mind a ketten Budapestre kerültünk. Én az ELTE jogi karára, te az állatorvosi egyetemre...

- Ahonnét engem másodéves koromban kicsaptak, pontosabban ki-zártak.

Széthúzott, gunyoros szavakkal folytatta:

- Eltávolítottak. Utána szabályosan nyomorogtam, ágyrajárás, munkanélküliség..., amíg a te pályafutásod nagyívben ívelt felfelé. Most is, mindazok ellenére, amit a múltban tettél... - Szája széle elfintorodott, hangja marón gunyorossá változott - manapság is a bel-ügyben dolgozol.

- Hiába költöztem el a faluból - folytatta Balázs, kissé kizökkenve előbbi sodrából, de erősen érződött a hangján, hogy kibékülése reményében még mindig féken tartja indulatainak tüzes paripáját -, gyakran hazautaztam. Te messzire elkerültél. Elmentem hozzátok, te durcásan s megszegyenítőn faképnél hagytál. Na jó, mondtam, mert ugye nekem is van önérzetem, nem kereslek fel többé. Nehezemre esett, kifejezetten szenvedtem. Ami mindebben legszörnyűbb, manapság sem tudom, miért haragudtál meg rám. Régen volt, azóta is gyötör: miért? Erzsike miatt? - A felesége, Ajtony volt menyasszony-jelöltje. - Nem. Irigyelsz, mert én... - legyintett - véltem, de... de te nem olyan vagy, nem olyannak ismertelek meg, aki másra irigykedik.

Bizalmas közelségre hajolt hozzá. A zene elcsendesedett, a zaj felerősödött. Leginkább a székekkel zörögtek, ugyanis sokan odébb lökve azokat, hangosan beszélgetve kimentek a teremből.

Kint élénken ragyogtak a csillagok. A hold hosszú pásztát vágva a lombok között, a fák mögé húzódott. Távolban bagoly huhogott, kan róka ugatott, fészkük mellett virrasztó madarak halk csip-csiripezése, hurrogása hallatszott.

- Több évtizede érettségiztünk. Te egyetlen érettségi találkozónkra sem jöttél el.

- Te miattad nem mentem el.

- Mi...attam? - hüledezett az egy ideig, majd enyhén az asztalra csapott. - Mondd meg végre, miért haragszol! Nem először kérdez-

lek, te eddig egyszer sem válaszoltál. Történelmi változások zajlottak le, zajlanak manapság is. Kell, hogy közelebb hozza egymáshoz az embereket. Meg kell szűnnie a fokozatos elidegenülésnek, gyűlölködésnek. Válaszolj!

- Világosan, érthetőn megüzentem: hagyjál békén! Most sem én hívtalak ide, magadtól jöttél.

- Annyi év után, megöregedve, előbb említett történelmi változások: rendszerváltozás, csendes forradalom..., miegymás után, megmondhatod. Felelj végre nekem!

Bajor Ajtony ferde szemmel leste egy ideig a társát. Kutató tekintete mély barázdákat szántott Balázs arcán. Néma szemrehányása a veséjéig hatolt. Szeméből lángoló gyűlölet csapott fel, kapott a társába, amitől az önkéntelen hátrább húzódott.

- Ha valaki - kezdte mély gyűlöletét viasztükrébe lesve - te tudod, hogy mennyire szerettem az állatokat.

- Igen, tudom - vágta rá rezignáltan, nem értve őt.

- Gyerekkoromban nem azért szedtem ki fészükéből a kismadarakat, hogy megöljem őket, nem azért fogtam be a mezei vadakat, hogy megegyük azokat. Fel akartam nevelni, meg akartam szelídíteni, tanulmányozni a fejlődésüket, megismerkedni növekedésük menetével. Ma nem tenném, de hát akkor gyerek voltam. Manapság sem azért vadászom, hogy mint afféle hús vadász: dirr-durr, lödözzem halomra az állatokat. A természetes kiválasztódás egyensúlya felborult. Mi emberek borítottuk fel, ezért nekünk is kell helyreállítanunk. Például, beavatkozással: ritkítással, a selejtes egyedek kilövésével. Én kezelem a vadföldet. Télen, nyáron az erdőt járom. Feltöltöm a vadetetőket. Gyönyörködöm a váltakozó, egészséges vadállományban. Élvezem a madarak énekét, az állandóan meg-megújuló erdőt. Méhészkedek, állatokat nevelek. Gyerekkoromtól állatorvosnak készültem...

- Be is kerültél az egyetemre.

- Osztályidegen létemre: csaltam, hazudtam, hogy felvegyenek. Mivel álltattam őket? Hogy apám leadta az államnak a maga ötven hold földjét, s hosszú huzavona után hentesegdként, pontosabban húsipari szakmunkásként helyezkedett el a vágóhídon. Kulákságun-

kat letagadva, végig munkáskáderként futtattam magamat, ami ugye piszok dolog volt, de...

- A jeles érettségid sem kutya - hebegett Balázs, egyáltalán nem értve a társa hosszúlére fogott eszmefuttatását.

- ...abban a rendszerben minden előfordulhatott. Bejutottam az egyetemre, ahonnét másodéves koromban kicsaptak, merthogy megmásítottam a származásomat, az önéletrajzomat, ami igaz is.

- Honnét, kitől tudták meg? - érdeklődött Balázs teljesen ártatlan, bárgyú képpel.

- Tőled.

- Tő...lem - háborodott fel őszintén, kissé felemelkedve a székéből, kitörés előtt álló dühvel. - Nem igaz. - Előbbi hangját kissé elmásította. - De ha tényleg rám gyanakodtál, miért nem vetted a szememre te vagy más?

- Mert féltünk tőled, aki végig magas rangú rendőrtisztként dolgoztál a belügyben, dolgozol manapság is, a rendszerváltás után is ugyanott. Jó, most köpenyt cseréltél. Egy kis pálfordulás, és kész! Igaz? Mi kell hozzá? Pléhpofo!

Kulin Balázs idegesen, a végtelenségig visszafojtott, zajongó lelkiismerettel dobolt ujjaival az asztalon. Másik kezével remegőn szájához emelte a borát, és az utolsó cseppig felhörpintette.

Benső énjével küszködően leste a társát.

- Honnét veszed? - hangzott a szava félrevert nagyharangként. - Indokold meg! Mert sértegetni mindenki tud. Te, se más nem gázolhat a becsületembe.

- A dékáni hivatal egyik alkalmazottja..., szép, fiatal nő - nem tudta miért emelte ki ezt - súgta meg, hogy miként, honnét...

- Személy szerint engem nevezett meg? - vágott közbe Balázs.

- Nem téged, a belügyminisztériumodat. - Sokat sejtetően feléje szegezte a fejét. - Mondd! Ki ismert engem ott rajtad kívül? Engem a politikailag nulla Bajor Ajtonyt? Kinek álltam én ott az útjában?

- Nekem? Mondd meg, miért! - háborgott.

- Mert, amint valaki mondotta: nincs vadállat, amely túltenne az emberen, ha a hatalomvágy úrrá lesz szenvedélyein. - Bajor Ajtony már beszélgetésük legelején elhatározta, hogy alaposan beolvas Ba-

lázsnak, most megtette. - Felfelé nyaltál, lefelé tapostál. Mások vállán át s kárára, mint a többi hithű pártkatona, tornásztad fel magad a magasba. Talán ezért, talán másért... Egyébként valamennyi ismerősöm, rokonom rád gyanakodott a faluban, ahol engem megbecsülnek, tisztelnek, amely nagyban kárpótolja a veszteségemet, olyannyira, hogy nem panaszkodhatom, mert jó, nem lettem állatorvos..., bár néha, a mai napig is fáj, főleg, ha lódoktort látok. Befutott ember vagyok. Polgármesternek jelöltek, amit én visszautasítottam. Saját, szépen berendezett házam, műhelyem, jó szakmám van. Nyugdíjambra sem panaszkodhatom, és ugye fusizok is. Nem javítgatok, intarziabetéteket, stílbútorokat készítek, és amint említettem már, állatokat tartok... No de rád, a volt legjobb barátomra, az elárulómra, a tönkretevőmre, ha nem is csaptalak le, ha nem is köptelek pofán..., hogyan, miként nézhettem? Veled, végig a letűnt hatalom szekértolójával, én a nagy senki mit tehettem mást, mint hogy messzire elkerültem? Ha véletlenül, olykor-olykor mégis összeakadtunk, átnéztem rajtad, mint a bemocskolódott ablaküvegen.

Nyersen a társára fintorgott.

- Te azt vártad, hogy ezek után a nyakadba borulok, mint régen? Úgy teszek, mintha semmi sem történt volna?

- Ajtony! - könyörgött tekintetével, hangsúlyával egyaránt Balázs. - Én nem jelentettelek fel. Viszont... - bökött feléje a mutatóujjával - tudom, ki záratott ki az egyetemről. A III/III-as ügynöklista szigorú titkosításának ideiglenes felszabadítása után, teljesen véletlenül megtudtam, hogy ki jelentett fel.

- Ki? - vágott közbe Ajtony.

- Saját nagybátyád: Bajor Lajos.

Látva a társa szemgolyójának hihetetlen kitágulását, nyaki ereinek veszélyes kidudorodását, arcizmainak összeráncolódását, ordító hitelenségét..., gyorsan hozzátette:

- Neked... és csak neked, bármikor megmutatom, saját kezűleg írt ügynöki jelentéseinek fénymásolatát, ha... feljössz Pestre. Nem lenne szabad, de neked - még közelebb hajolt, mint amikor valaki meg akarja győzni a másikat -, aki rám gyanakodsz, aki több évtizeden át

haragudtál rám igazságtalanul. - Szótagolta. - Bármikor megmutatom. De... tényleg, miért nem kérdeztél meg, miért nem estél nekem?

Bajor Ajtony felugrott. Legszívesebben ráordított volna. Leköpné, fejéhez vágná a poharát, ráborítaná az egész asztalt..., mert nem elég, hogy annak idején tönkretette, kizáratta az egyetemről, most vérbeli nagybácsijával is álnokul össze akarja ugratni? Bensőjét feszítő hatalmas energiáját mégsem ordításra, dühös, nyílt kitörésre, hanem önmaga lecsillapítására fordította. Szinte az utolsó pillanatban sikerült álljt parancsolnia fortyogó, minden pillanatban vulkánként kirobbanó indulatainak, amelyeknek kiszámíthatatlan következményei lehettek volna.

Mereven megfordult, és faképnél hagyva Balázst kiviharzott a teremről. Sokan utánanéztek, s megátalkodottan húzogatták a nyakukat, mások kíváncsian lestek Kulin Balázusra.

Az előbb még csak a fák koronáját pásztázó hold teljes terjedelmében felcsúszott az ég félkörívű peremére, hogy tovább haladjon a saját, jól kitaposott pályáján. A mindent beborító erdő sötét aljának megszokott neszei, most kísértetiesen hallgattak.

A közeledő őszt jelezték.

* * *

Juristics Antal, a volt harangozó és sekrestyés megvakult. Régen lappangó cukorbaja a tettes: Itt viszket, ott viszket... - érezte a kezdeti tüneteket. Nem adott rá. Másnak is viszket. A macska az oka. Tele van bolhával, és szétszórja. Később szédült, gyakori vizelési inger kínozza, rengeteg folyadékot ivott... és csak fogyott, fogyott... Sohasem volt beteg. Egyetlen foga hiányzott, azt is - stílszerűn - a harang kötele ütötte ki. Majd elmúlik. Kiheveri, mint mindent az eltelt hosszú évek alatt. Csak akkor fordult orvoshoz, amikor a látása is megromlott. Alig látott, gyakorta szédült, fáj a feje, gondolatai kihagytak.

A doktornő azonnal beutalta a kórházba.

Ez az ősszel történt, most tavasz van. Hiába kezelték gondosan, „az orvosok kezei között” vakult meg, és a hosszú kezelés ellenére is csak mostanra sikerült beállítani a cukorszintjét...

A fia hozta haza saját autóján.

A tornácra ültette: Visszamegy dolgozni, utána bejön. Addig üljön nyugodtan! Esetleg... Nem, menj csak! - hárította el sietve Jurisics Antal a fia ajánlatát.

Azóta ott ült.

Tavasz van - motyogta búbánatosan, mialatt a levegőbe szimatolt: A nárcisz illata... a felesége élt-halt a nárciszért.

Szegény, ő sincs többé - sóhajtotta bánatosan. - Ősszel halt meg. Hat gyereke van, és még sincs egy sem. Felnőtt unokái vannak, déd-unokája számtalan..., de íme a példa, ő senkinek, egyiküknek sem kell, holott nem volt rossz apa s nagyapa... Képzeletében egyenként maga elé szólította őket, és sorban megkérdezte: vethetnek-e, ha igen, mit a szemére. Csak egyetlen rosszat mondjanak rá, ő meghajol, végleg beletörődik a sorsába! Azok egytől egyig némák maradtak. Semmit sem tudtak felhánytorgatni, a szemére vetni.

Miért nem szerettek? - kérte tőlük számon, miután családi fénykép-ként egyetlen nagy csoportba rendezgette a gyerekeit, s az unokáit. - Mert szegények voltunk? Igaz, nem kaptatok annyit, mint más ember fia, de nem éheztek. Minden évben levágtuk a magunk két hízott disznaját. Kecskét tartottunk, annyi tejet ihattatok, amennyi belétek fért. Ruhátok, olykor ugyan foltos, de minden évben kitartott. Nagykabát, bundacipő... mindenetek meg volt..., amire telt a szolid harangozói keresetből, meg az egyebekből, mert anyátok és én rendszeresen napszámba jártunk. Kisbírószkodtam is a harangozás mellett..., amíg ki nem raktak, merthogy klerikális vagyok, két ellentétes urat szolgállok. Mindenféle munkát elvállaltam, ha kaptam. Annyit dolgoztam, amennyit a főhivatásom megengedett, mert ugye főállásban végig és elsősorban harangozó voltam, akit az utóbbi időben sekrestyésnek neveztek. Sorban és becsületesen kiházásítottalak benneteket... Unokáink, dédunokáink, valamennyiük születés- és névnapját számon tartottuk...

Ah! - legyintett lemondóan, és tovább szívta magába a most nyíló nárciszok nehéz illatát, amely máskor kitágította a mellét, felfrissítette a vérét, megnyugtatta az idegrendszerét, most semmi.

Valósággal nyüzszített kínjában.

Cinke... vadgerle... rigó... rozsdafarkú... gerle - nevezte meg sorban hangjukról ítélve a madarakat, hogy elterelje figyelmét a gyülemelő keserűségéről. - S veréb, verebek, mert mennyi, de mennyi van belőlük!

Emlékképek tömkelegei röppentek fel, vesztek bele múltjának lyukas hálójába.

Felállt. Térde megroggyant, de a lelke, ezekben a pillanatokban, minden előbbi levertsége ellenére, lassan újra feltöltődött friss erővel, mert a nárcisz illata mellé, akaratlanul magába szívta a csillagos éj pázsitjának, milliónyi csillagaként - ugyanis ő vak volt - a tavaszi ég szikrázó derűjét is, ami véglegesen lecsillapította előbbi háborgó kedélyét.

Igen - sóhajtotta mély öblös torokhangon mindezek ellenére leverten -, mostantól egyedül élek majd, és vakon. - Sűrűn nyeldesett, feltörő könnyeivel küszködött. - Nem sokáig, mert hamarosan meghalok, és a túlvilágon újra együtt élhetek a feleségemmel: hol zsörtölődünk, hol szépen elbeszélgetünk, teszünk-veszünk ezt-azt..., mert olyan jó volt együtt.

Harangoztak.

Fejét a hangok irányába fordította, szíve pezsgett, agya elzsibbadt: egy, kettő... huszonöt, s szünet, - számolta. - Utókongás nincs... - Elégedetten rábiccentett, merthogy éppen úgy csinálja, amint ő tanította, amikor átadta utódjának az elnyűtt stafétabotját.

Leült, fejét a botjára támasztotta, és újra felsóhajtott.

Megerősödöm kissé... és felmegyek a toronyba..., amely után ezekben a pillanatokban kifejezetten honvágyat érzett. Szíve-lelke együtt sóvárgott a látottakkal, mert most mindent világosan maga előtt látott, még a pókhálókat is... Igen, felmegyek! Előveszem régi, kis lámpásomat... Tényleg - hökkent meg -, hol lehet az a lámpás? Nincs meg - rázogatta elgondolkozón a fejét -, régen elvitte valamelyik unoka, az is lehet, hogy ükunoka, mert állandóan a padláson matat-

nak: keresgélnek, felfedeznek. Elemlámpával megyek, amint az utóbbi időben tettem, mert ezentúl állandóan sötétségben élek, feltétlenül kell az elemlámpa.

Kényszeredetten felnevetett, s amint látókorában szokta, reflexszerűen szétnézett, hogy nem hallotta-e meg valaki.

Hogy bolondnak nézzenek! Világos nappal elemlámpával? Hogy a gyerekek kicsúfoljanak, mások megszóljanak, merthogy... világítok, mégis tapogatózok?

Nem, inkább nem megyek sehová!

Vastag elkeseredésébe burkolódzón mélyen hallgatott. A virágok kellemes illata, a madarak idegcsillapító csicsergése sem érdekelte többé.

Kapuzörgést és más zajt hallott.

A lépéseiről felismerte Gáspár abbét.

Újra felállt. Két kezét - egyikben, a kórházban kapott fehér botját lógatva - ölelésre tárta.

Az úgyszintén átölelő és magához szorító öreg pap vállára borult, és keservesen felsírt.

- No... no, Antal! - csitítgatta az abbé hátát veregetőn, simogatón, mélyen együtt érezve vele.

- Nem az a baj, hogy megvakultam - zokogta az öreg. - Az is, de az fáj a legjobban, hogy a gyerekeim és az unokáim rám se hederítenek. Most érkeztem haza a kórházból és..., látod, egyedül ücsörgök. Így szokás ez mifelénk?

- Rendszeresen látogattak a kórházban. Ide is eljönnek, ne félj!

- Úgy, amint az anyjuk sírjához? Csak halottak napján raktak rá virágot...

- Nem ebben a faluban laknak, és ugye manapság nehéz az élet - védte őket a pap.

- Igen - szipogta az öreg saját maga biztatására. - Egyikük ugyan itt dolgozik a faluban, de ő is odébb lakik két faluval. Mindegyiküknek családja van...

Elakadt. Gáspár abbé kihasználta az alkalmat, elengedte, és gyengéden visszaültette a székére. Ő a kicsi tornác alacsony szélének dőlt.

- Hozzál széket magadnak! - tegezte következetesen Gáspár abbét, aki szigorúan megkövetelte, hogy azok az idősek, akiket ő letegezett, az ősi anyaszentegyház szokásai szerint visszategezzék. - Itt kell lennie valahol, hacsak el nem lopták.

- Ebben a faluban, hála Istennek nem lopnak.

- És a te áldásos tevékenységednek.

- Megvan - lépett odébb az abbé, ahonnet egy székkal tért vissza.

Régi harangozója mellé ült. Arra gondolt, hogy mennyit, de mennyit ültek így együtt! Arcán a visszafordíthatatlanul elmúlt idő szomorúsága ült, múltjába gyökeredzett óriási fává cseperedett, de kivi-rágozni nem fog többé soha.

Kezét a vak vállára rakta.

- Készíték neked a kapud elé egy kispadot. Délelőttönként kiülsz, és majd csak akad valaki...

- Aki megszán - szomorkodott akaratosan Jurisics Antal a pap szavába vágva -, és szóba ereszkedik velem, a vakkal.

- Délutánonként - folytatta Gáspár abbé, semmit sem adva az öreg vak közbeszólására, csak a hangját emelte fel kissé - kiküldök érted valakit, vagy saját magam jövök el a kordémon, és beviszlek a faluházba, ahol velem vagy másokkal biztosan elbeszélgethetsz. Hallod a kopácsolásomat, élvezed a nyüzsgő életet...

- Amit én sohasem láthatok többé.

- Amit Isten egyik kezével elvett, a másikkal bőségesen kárpótolja majd. Kinek, kinek érdemei szerint.

- Érdemei szerint? Nekem, aki évtizedig szolgáltam őt?

- Odaadón, hűségesen.

- És - vágta rá a jámbor abbé legnagyobb megrökönyödésére - mivel jutalmazott érte? Elvette a szemem világát. Rád is ez vár, abbé!

- Ne keményítsd meg a szívedet, kedves testvérem! Mert szívből származnak a gonosz gondolatok, a gyilkosságok, a házasságtörések, a paráznaságok, a lopások, a hamis tanúságok és - emelte fel a hangját, kezét egyszerre - az istenkáromlások.

- Mégis, miért tette ezt velem Isten?

Kíváncsian összevonta a szemöldökét, de arcvonása azt árulta el, hogy semmi sem érdekli. A vakok szokványos fejtartásával bámult a levegőbe.

- Nem tudom, viszont egy biztos: Isten sohasem cselekszik céltalanul. Büntetésből...

- Büntetésből! - horkant fel Jurisics Antal.

- Vagy - torkolta le azonnal - valamilyen célja van veled. Egyszer - gyorsította fel szavainak eddigi csordogálását, nehogy közbeszóljon, s a kezét megnyugtatóan a vállára rakta - lezuhant egy repülőgép. Egyetlen személy, a hittérítő pap maradt életben. Több száz embert térített meg az eset után... Más! Hajótörést szenvedők egy gumicsónakon ringatództak a végtelen tengeren... Ugye tudod: földünk kétharmad részét tenger borítja. Szóval - folytatta azon nyomban -, napoktól nem ettek, nem ittak. Még egy szűk nap és végük van. Egyszer csak egy fáradt, kövér sirály repült le a csónakjukra. Az egyetlen még mozogni bíró személy kinyújtotta a kezét, és elkapta. Darabokra tépték, és megették. Másnap, egy helikopterről felfedezték őket. Mind a három volt ateista istenhívővé lett, de megtért a teljes családjuk is... Megint más! Egyik férfi óriás vas villanyoszlopot akart befesteni. Tudod, amelyek magasfeszültségű dróthuzal-vezetéseket, kábeleket tartanak fenn a levegőben. Néhány méternyi mászás után észrevette, hogy egy fiú odalopózkodott, és ellopta a földön hagyott festékes dobozát, s a tartalékcsetét. Leugrott, és üldözőbe vette. Néhány száz méteren át zavarta anélkül, hogy elkapta volna. Igaz, a festéket és az ecsetet visszaszerezte, ugyanis a fiú menekülése közben eldobálta azokat. Ő szépen felszedte. Alig ért vissza, amikor egy dzsip közeledett, valaki kihajolt, s messziről integetett neki: Elfelejtették kikapcsolni az áramot. Azt hitték, agyoncsapta a nagyfeszültség. A festő angyalnak vélte a kis tolvajt, aki megvédte a biztos haláltól, mert menten agyoncsapja az áram. Megtért, és másokat is megtérített...

Levette kezét a társa válláról.

- Se szeri se száma az ilyen csodálatos történeteknek, amelyek mind...

Nem folytatta, mert az öreg vak társa reményét vesztvé rázogatta a fejét, amelyből Gáspár abbé arra következtetett, hogy szavai nem ha-

toltak be tudata alatti énjének mélységeibe, nem váltak lelki tartalommal, mindezért önmagát okolta, amiért lelkisége nem sugárzott szét, élő magként a környezetére. Egy indián bölcs szavaira gondolt: Az ostoba emberek olyanok, mint a dob. Belül üresek, és túlságosan hangosak... Semmit sem tett, csupán egy dobot vert. Megszégyenülten fohászzkodott az éghez segítségért, amely eredményeként a vak társa szemlátomást megváltozott.

A botjára támaszkodott. Ő azt hitte sír, holott Jurisics Antal már nem tudott sírni, nagyobb volt a bánata, mint amit a könnyei feloldhatnának.

A pap vigasztalón megsimogatta a fejét és a hátát.

- Epiktétosz szerint - suttozta idegnyugtaton, szelíden -, elég a hazádnak az, ha mindenki elvégzi a maga feladatát... Te elvégezted. Élvezd a munkád gyümölcseit, mert vakon is érezni lehet a nap cirógató sugarát, a virágok illatát, a madarak énekét...

Megint megtorpan, mert rájött: beszédünk bensőnk tükre, békénk kitükröződő lelkisége. Fecsegünk, valóságban semmit sem mondunk, csupán belső botladozásainkat tálaljuk ki..., amint ő tette most már másodsorjára.

Elhallgatott, mert ő tudta, mikor kell hallgatnia, Istenre bízta a vak további vigasztalását.

- Nem zúgolódom többé - kezdte az mintegy válaszként az abbé fohászára - belenyugszom a megváltoztathatatlanba.

Mialatt hallgatott, fejét a pap felé fordította. Most érezte először, hogy nem szenved önmaga kalitkájában. Az örök egyedüllét borzalma, igazi otthoni érzéssé szelídült, amely mélyebb magába szállásra, önvizsgálatra készítette.

- Ne is keseregj Antal, mert a keserűség és az önsajnálát nem jó lakó, szomszédja a gyűlölet. Bízzál! Mert Ézsaiás írása szerint, akik az Úrban bíznak, erejük megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak, és nem lankadnak el, járnak, és nem fáradnak el.

- Időm nagy részét - kezdte Jurisics Antal - a templomban vagy annak környékén töltöttem el. Reggel fél ötkor keltem. Felballagtam a toronyba. Százhetvenkét lépcső fel, ugyanannyi vissza. Hajnalra harangoztam. Utána nem mentem haza. Télen elhántam a havat, más-

kor...? Mindig akadt munkám: Feltöltöttem olajjal, amit kellett. Kikészítettem a miseruhákat. Első péntekként először begyűjtöttem a füstölőt, majd fel-felszítottam a parazsát Húsvétkor az Agnus Dei, Krisztus urunk sírja, karácsonykor a Betlehem, körmeneteken a baldachin... No de, miért soroljam neked, a papnak, a papok királyának!

- Juj! - borzongott meg a dicsérettől, őszinte rettenettel Gáspár abbé. - Csak egy királyt ismerek: Jézus Krisztust. Én az ő egyszerű szolgálja vagyok. A nagy evangélista szerint: lelkem és Krisztus között az első láncszem nem az én jószágom, hanem a rosszaságom: nem az én érdemem, hanem nyomorúságom: nem az én gazdagságom, hanem az ínségem. - A társára mosolygott. - Bocsáss meg! Folytasd, testvérem!

- A templomi teendőim után - sóhajtotta - a kisbíróság, a napszám következett, amit minden délben ott kellett hagynom a harangozás miatt. Jó, olykor beugrott helyettem az asszony, ha ráért, mert ugye ő is dolgozott, később egy-egy gyerek helyettesített... Vasárnaponként egész délelőttöttem a templomban töltöttem el. Nem felhánytorgatás-ként mondom, jól éreztem magamat. Szívesen, kedvvel szolgáltam.

- A legveszélyesebb időkben: üldözések közepette is kitartottál, amelyért elnyered, ha itt lent nem is, fent a jutalmadat.

- Ha valaki meghalt, napokig harangoztam, közben - figyelemfelkeltőn felemelte a mutatóujját -, amint említettem is napszámban dolgoztam, amit ugye minduntalan ott kellett hagynom. Nem szerették, kevesebb bért adtak, mint másnak, és ugye én csak közeli munkát, leginkább ház körüli teendőket vállalhattam el. A háború alatt, mert katona nem voltam, nemzetőrként hetekig őrködtem fent a toronyban. A háború után tűzfigyelő ügyeletet rendeltek el. Az a..., Uram bocsáss meg, boszorkány tanácselnőknő...

A távolba lesett, ajkát lekezelőn büggyesztgette, és hallgatott.

- A nők, Theodor Fontane szerint - vette át a szót a pap -, azok, akik mindjárt rendőrért kiáltanak, de a törvényről nem szívesen vesznek tudomást. Mert ő ugye, mit sem törődött a törvényekkel.

- Amelyek szintén az egyházat sújtották. Legjobban az esett - lágyult el a hangja, botja gumis végét a köhöz veregette -, amikor reg-

geli misék után, együtt beballagtunk a parókiádba, ahol mindig megkínáltál egy pohárka szilvóriummal.

- Elmajszoltunk hozzá egy-egy karéj kenyeret, és nagyokat hallgatunk.

- Így telt el az élet.

- Az életünk, Antal.

- Megöregedtem, nagyon megöregedtem. Egyre nehezebb elviselnem önmagamat.

- Goethe szerint: az öregkort nem megérni, elviselni művészet. Legyél türelmes.

- Nem vagyok az, de szerencsémre nem élek sokáig. Meggyónok, megáldozok, rám adod az utolsó kenetet...

- Nem Antal, a betegek szentségét - javította ki. Tovább és együtt rójuk az élet göröngyös, kátyús útját. Még a tanyákra is kiviszlek a kordémon. A gyerekeid, főleg az asszonyok, meg az unokáid, bízzál bennük, ha most nem is, ha jelenleg egy sincs melletted, meglásd, sorban eljönnek, meglátogatnak. Nehéz s hosszú tél volt, sok hó esett. Nehezen, vagy alig járható utak, influenzajárvány, most a sok kerti munka, mert ugye mind-mind fóliáznak, amellet állandó munkahelyük van valahol...

- Majdnem egy hónapig látogatási tilalom volt a kórházban.

- Na látod, s te mégis neheztelsz rájuk? Miért haragudnának az ilyen jó apára, amilyen te voltál, és vagy? És itt vannak a vizitációs nővérek is. Elhozzák az ebédedet...

- Másra nincs is szükségem, mert ellátom én magamat.

- Mosás?

- A fiam családja vállalta.

- Ugye... ugye! - róttá meg. - A takarítást is elvégzik a nővérek.

- Nem engedem. Kinek ennyire nagy családja van...

- Mindannyian távol élnek.

- Magam takarítok ki... Megfürdök. Tiszta alsót váltok. Felöltözködöm..., mindent magam végzek el. Tapogatózom, egyre biztonságosabban mozgok majd.

Gáspár abbé az égre lesett. Hálát adott, amiért a vak máris megvigasztalódott: Isten útjai kifürkészhetetlenek. Hogy miért vakult meg?

Világos. Mert elhanyagolta a cukorbaját. Isten senkinek sem kötüzi meg a kezét, a lábát, szabad akaratot adott az embereknek. Ő így élt vele vissza. Viszont Antal Isten szerény szolgája volt, mert az volt. Őt ugyanis sokféleképpen lehet szolgálni. Antal harangozó és sekrestyésként tette ezt, kevéske fizetésért, tiszta szívvel. No de, gazdagok-e, jóllaknak-e a templom egerei? Megvakult, amint ő is, bárki megvakulhat, lám a Szentatyát is meglőtték..., ámde a jutalmuk...? Nem - mosolyodott el - az sem lesz több, mint más Istenben hívő emberé. Miért is lenne, amikor fenn a mennyben, aki odajut, mindenki egyenlő. Egy biztos: Istennek gondja lesz rá, vakon, betegen sem hagyja magára.

Maga elé mosolygott.

Rendszeresen eteti a verebeket, amiért sokan megszólják, kinevetik. Isten - válaszolta azoknak, akik megkérdezték, hogy miért eteti a verebeket - még ezekről a kicsi verebekről is gondoskodik, olvashatjuk az Írásból. Hogyan, miként? Általunk. Amint az élőknek kell eltakarítaniuk a halottakat, az egészségeseknek kötelességük gondoskodniuk az elesettekről, a nyomorékokról, hogy beteljesedjék az írás: Sohasem hagylak el benneteket...!

Gáspár abbé és Jurisics Antal, a vak, majdnem két óra hosszáig maradtak még együtt.

Erről-arról beszélgettek, és hosszan hallgattak, mint régen...

Gáspár abbé, mielőtt hazaindult volna, térdre hullva hosszan imádkozott az öreg vak holnapjáért, amely mint minden jövő, ma kezdődött el.

* * *

Bajor Ajtonynak az emlékezetes vadászközgyűlés óta - ahol Kulin Balázs félrészegen és sok évtized után közölte vele, hogy nem ő, a saját nagybátyja: Bajor Lajos, a volt III/III-as ügynök feljelentése nyomán zárták ki annak idején az egyetemről - teljesen kibicsaklott a belső békéje. Eddigi kiegyensúlyozott tartása óriási bukfencet vetett. Hosszú napokig töprengett, ette magát, s újból és újból arra a gondolatra jutott, hogy Kulin Balázs hazudott: Mást sem tett az eltelt évti-

zedekben, a vérébe ívódott. A képmutató, a köpenyt cserélgető emberek törvényszerűen hazugok. Balázs miért lenne kivétel?

Eltelt életét - most már, s mégis Balázs által közöltek tükrében - térképszerűn maga elé terítette, és minden egyes pontját, külön-külön kielemezte. Az események régen elfelejtett vagy csak most felfedezett epizódjait és az azzal kapcsolatos személyek magatartását górcső alá vette, s aprólékosan kielemezte...

Az egyik bakteorológiai előadás után zsibongva, fiatalos jókedvvel távoztak az előadóteremből, valaki... Valaki? Marika - jött rá némi tapogatódzás után - a kifejezetten csinos nő, a tanulmányi osztály minden adminisztrátora, akinek ő csakúgy, mint a többi hallgató, szívesen udvarolt volna, ha nem annyira..., olykor taszítóan távortartó, amilyennek tetette magát: Marika fizette ki az ösztöndíjakat, adta ki a menzajegyeket, a kért igazolásokat, vezette az ilyen-olyan nyilvántartásokat... Bárhol jelent meg, hím ösztöneiktől vezérelt, egyetemista fiúk gyűrűje övezte.

- Bajor Ajtony - szólította meg titokzatosan, amely a szép nő egyéniségéből kifolyón, egyáltalán nem tűnt fel akkoriban -, jöjjön fel a tanulmányi osztályra!

Megfordult, s testet-lelket felborzoló illatot hagyva maga után, elviharzott.

Viharzott? Tipegett, suhant, tánclépéseket lejtett. Egyetlen nőt sem ismert előtte és az óta, aki annyira sikkesen járt, akinek oly formás lábai lettek volna, mint neki volt.

Érdekes - mélázott el - eddig a nevére sem emlékezett, most elővett régi, képzeletbeli fényképként a maga tökéletes másában: fiatalosan, illatosan, sikkesen... újra maga előtt látta.

Fent a tanulmányi osztályon a nagy hasú, a lógó tokájú, a túlhízott disznóként szuszogó osztályvezető, zordon a kezébe nyomott egy iratot, amely szerint: letagadta a származását, meghamisította az életrajzát, osztályidegen, amiért a dékán azonnali hatállyal kizárta az egyetemről és a diákszállóból.

- No... de - hebegett letaglózottan, holtsápadtan, földbe gyökerezetten, halálra rémulten - apám leadta az összes földjét az államnak, jelenleg szakmunkás a vágóhídon...

- Menjen fel a minisztériumba, és tegyen panaszt! - gúnyolta ki olyan hangon s gesztussal, amely egy bőséges leköpéssel felért. Lenézőn, megvetően, amitől ő akaratlanul sündisznóállásba helyezkedett.

Hiába tanácsolta, nem ment sehová.

Százszor, ezerszer átélte azt a helyzetet: ott, s amint leforrázott emberként kitámolygott az ajtón... Éjszakánként rosszul aludt, izzadt, napközben nem lelte a helyét, gyomrában érzett görcse állandósult. Borzasztóan érezte magát. Több kilót lefogyott.

Hosszú évek teltek el, mire úgy-ahogy, ha nem is felejtette el életének eme csúfos derékba törését, borzalmas emléke szép lassan, mint esős időben a külső ablak üvege bepárásodott.

Most letörölte, és újra és újra átélte azokat az érzéseket.

Kezdetől Kulin Balázsra gyanakodott, elvégre ki más tehetette? Ezt bizonyítón, amely feltételezését végleg megalapozta, az igen szép, de visszahúzódó, a fiúkat kerülő, a tanulmányi osztály fiatal adminisztrátora: Marika legnagyobb meglepetésére, a Rottenbiller utcai kapuban várta, ahol, nyakon öntés-szerűn megsúgta neki: a belügyből kijött egy illető, és mielőtt a kizáró határozat megszületett volna, sokáig tárgyalt a dékánnal. Személyleírása egyöntetűn Kulin Balázsra, gyerekkori legjobb barátjára illett, aki akkor már ugyancsak a Belügyminisztériumban dolgozott. Jogi tanulmányait levelező tagozaton folytatta.

Újabb csapás az előbbi után, méltó ok a teljes testi-lelki összeomlásra.

Nem egy csapásra, nem látványosan, nem botrányszerűn szakította meg barátságukat - amely kora gyermekkoruktól, Balázs eme csúfos hátfordításáig tartott -, fokozatosan, félre nem érthető kitéréssel...

Hazaköltözött, és... íme megint a nagybátyja segítségével elhelyezkedett a helyi bútorgyárban, ahol bútorkészítő szakmát szerzett, dolgozott egészen leszázalékolásáig. Munkája mellett rengeteget fusított, teszi manapság is. Stílbútorokat készített, készít egyik budapesti kisiparos megrendelésére. Állatokat tart... Eredményeként szép családi házat épített, élt és él békés családi életet, aránylag jómódban...

Kulin Balázst teljesen kiradírozta az életéből.

Hátha most nem hazudott! - facsargatta jobbra-balra az egyre jobban összekuszálódó gondolatait, elvégre ő maga ajánlotta fel: bármikor megmutatja a nagybátyja összes kézzel írott jelentéseinek fénymásolatait.

S ha szaván fogná!

Nem! - hessegette el a veteményeskertben kapirgáló kakast elűzőn, ismét és ismét. - A nagybátyja, a mindenen felülálló erkölcsű, megbecsült közéleti férfi, egyik legöregebb rokona nem tehetett ilyet! Ki-fejezetten szerette őket, őt főként kedvelte. Nem telt el egyetlen nap sem, hogy fel ne kereste volna őt és a családját, ha többre nem, néhány percre... A második világháború előtt gazdálkodott. Nyugdíjához szükséges tízéves munkaviszonyát a helyi földműves szövetség felvásárlójaként szerezte meg... Tőle leste el hosszú, közös együttlétük során, a méhészet alapjait, tanulta meg a juhtartás fortélyait, mely nyomán évektől méhészkedett, és állandóan tartott néhány tucatnyi birkát, disznót és sok-sok aprójószágot.

Miért szerette, támogatta őt az összes testvéreinél, rokonságánál jobban? Miért tartott kulák létére oly szoros kapcsolatot a helyi szervezetekkel? És... - tört reá felhőszakadásként, duruzsolt szélzsongás-szerűn a fülében ezekben a pillanatokban az eszébe ötlött történet -, mintha az apja közvetlenül a halála előtt olyasmit mondott, amit ő lázálomnak vélt, ezért nem is törődött vele, hogy Lajos besúgó...

Tényleg - buzogott most feltörő, szennyes gejzírként -, miért csak ő járt el az összes rokonai és a falu kulákjai közül egyedül a tanácsülésekre, a Hazafias Népfront összejöveteleire, ilyen-olyan rendezvényekre, választották meg különböző tisztségekre... Őt meghívták, más hasonzorú kulák, például, amíg élt az apja, talán be sem tehetne volna a lábát azokra a helyekre. Régi dicsőséghajhász, igen nagyra-vágyó természetének tudta be: ő volt a falu utolsó bírója, rettentően fájlalta leváltását, ő üdvözölte a községe nevében az odalátogató püspököt, mondott beszédek jeles alkalmakkor... Nagyon szerette a feltűnést, hivalkodó hajlama valósággal a vérebe ívódott...

Most, Kulin Balázs bejelentése után, minden megváltozott, amit máskor soha, ezt is, azt is mérlegre tette, és aprólékosan kielemezte.

Újabb és újabb felfedezésekre jutott. Például a nagybátyját, a többi kulákkal szemben, egyszer sem csukták be. Kezdetben ugyan őt is üldözték, de később minden a feje tetejére állt körülötte.

Hosszabb tusakodás után úgy határozott, hogy nem emészti magát tovább: felkeresi, és nyíltan melléneke szegezi a kérdését.

De mi lesz akkor, ha...? Mert ugye a világért sem sértheti meg. Rövid gondolkodás után ennek is megtalálta a receptjét: Elmondja, amit Kulin Balázstól, a Belügyminisztérium magas rangú tisztségviselőjétől hallott. Mindezt színésziessé, magából kikelten, felháborodottan teszi. Szerepet játszik. Miért ne? Egyszer ő is színészkedhet!

Látogatására egy szombati napon került sor. Érkezésekor nagybátyja újságot olvasott. Jóval elmúlt nyolcvan éves, és még mindig szemüveg nélkül olvas, irigykedett, mivel ő már régen szemüveggel olvasott, és azt használ autóvezetéskor is.

- Isten hozott! - szívélyeskedett Bajor Lajos, miután meglátta. Újságját ledobta, és elébe sietett. Szeme csillogott. Arcán az igazi öröm rőzsái nyíltak. - Szervusz! Régen jártál nálam.

Kezet fogtak, és leültek. Ajtony mereven és gyanakvón leste a nagybátyját. Arca minden pillanatban - attól függően, hogy mit fedezett fel vagy vélt felfedezni - alakot váltott.

- Igaz, hogy... - préselte ki végre az első eleven szőlőszemeket feldőlt énjének satujából. - Kulin Balázs szerint... Negyven év után a vadászházban találkoztunk... - Mégis úgy látta jónak, ha azonnal előrukkol e névvel, és nem színészkedik. - Maga dobott ki az állatorvosi egyetemről? Én persze nem... - erőltetetten mosolygott. Kezélába idegesen, bocsánatkérően járt...

- Igaz - bugyogott forró, fekete szurokként nagybátyja ajka szűk résén át, amely úgy érte Ajtonyt, mint egy váratlan hátbavágás. Lélegzete elakadt, szíve furcsán dobogott. Hímezést-hámozást, esetleg felháborodott macskanyávogást, nyílt méltatlankodást várt, és íme! - De ne ítélj el - kérte sírásra hajlón -, mielőtt meg nem hallgattál!

Bajor Lajos torka hirtelen összeszorult. Valahányszor megpróbálta folytatni, szinte fuldoklott a feltörő szégyenétől. Reményét vesztesen rázta a fejét.

Ajtony agya a Balaton fölött átzúduló viharoként zúgott. Hullámai-nak minden egyes csobbanását hallotta. A nyárfák sejtelmes esti suhogása, a tavaszi rügy pattanás, minden egyes csillag... beleolvadt a felette képződő tarajos égbe. Ahány mennydörgés, villámlás, szellőkés, annyi hang, amelyek kibeszélhetetlen, de arcáról könnyen lekotázható átokká, egy életre szóló haraggá változtak, amely vesztese - korából adódón - csak a nagybátyja lehet.

- Fiam! - Bajor Lajos két keze, apró papírzizegést okozva az előtte heverő újságjára huppant. Arca elszürkült, nézése elnyomorodott. - Azokban az időkben minden megtörténhetett. Üldöztek, börtönnel fenyegettek...

- Lajos bácsit egyszer sem csukták börtönbe - szakította félbe Ajtony igazságérzetétől vezérelve -, amíg szegény apámat, számtalanszor meghurcolták, becsukták. És másokat is...

- Mert én elsőként leadtam az összes földemet, és felmenekültem Budapestre. Csapoként, kenyérkihordóként kerestem meg a kenyeremet.

- Néhány hónapig, mert hamarosan hazaköltözött.

- Kidobtak a pékségből, s letelepedési engedély híján hazaszuppoltak - vágott Ajtony szavába szenvedélyesen, védekezően. - Itthon megverték. Nyilvánosan sértegettek. Kidobolták a nevemet...

- Amint valamennyi kulákét, apámét, és az állandóan megemelt, ilyen-olyan beszolgáltatásokat nem teljesítők nevét. S ki lett később a begyűjtő?

- Én, mert rám erőltették. Előtte? A tanácsházán nem ülhettem le... Kiírták a nevemet a szegyénytáblára...

- Mindenki neve odakerült, mert ki tudta teljesíteni az állandóan megemelt, mesterkéltszerű szolgáltatásokat?

- Várj csak, várj! Ne szólj mindig közbe, főleg ne ítéld el, amíg végig nem hallgattál!

Szemében a remény és az önön gyásza váltogatta egymást, mialatt a fejét törte, hogyan folytassa? Felszín alatti félelme mély örvényként hömpölygött. Mert biztosan megérezte: legkedvesebb rokonát is elveszítette, akit az ellene elkövetett bűne levezezléseként, lélektani indítékoktól vezéreltetve szeretett meg, mert lesz, ami lesz, eme valóságának örökre nyoma marad benne.

- Állandóan zaklattak - vált keserűvé a hangja, bőséges bűnbánattal keveredve. - Két civil ruhás ávós többször felkeresett. Dromedár, kipurcant parasztok voltak. Erősködtek, győzködtek, fenyegetőztek: írjam alá a nyilatkozatot. Nem! Máskor elmentek, akkor váratlanul nekem estek, és összeverték, pofoztak, rugdostak... Miért engem szenvednek be... nyögtem, könyörögtem. Mert népszerű ember vagyok, s nekik, mivel közel van a határ, kulák kell, aki gyanún felül áll bizonyos körökben. Nem! A feleségem szeme láttára az autójukba tuszkoltak, és megfenyegettek, hogy kivégeznek. Én elhittem. Nem egy kulákot lelőttek. Ellenállt, rájuk támadt, jogos önvédelem, és kész! Olykor öngyilkosság látszatát keltették...

Bepárasodott tekintete saját lelkiületének tátongó szakadékába süllyedt. Arca fájdalmat tükrözően eldeformálódottan visszasugározott valamit a régen átéltekből, az öregkor ráncalmaza alá temetett, kissé elfelejtődött borzalmakból. Tekintete gyászt sugallón tapadt Ajtonyra.

Eddig visszafojtott könnyei kicsordultak.

- Nagyon, annyira féltém, hogy teljesen összeroppantam - zokogta -, mert ugye, nem először történt meg, hogy kivégzéssel fenyegettek. Ha ezelőtt nem is, most hátha lelőnek.

Letörölte a könnyét. Régmúltját idézőn a távolba kémlelt.

- Egyszer... - rebegte visszaemlékezően, szipogva -, még 1945-ben az oroszok..., tudod, hiszen te is ott voltál a hegyalatti borospincénkben, hazaosontam élelemért, ruháért... Lövöldöztek, golyók pattogtak körülöttem a falakon, aknák robbantak... Póczerék kőfala mellé húzódtam. Elfogtak, és kémkedés gyanújával valamelyik kapitányuk elé kísértek, aki: lőjétek agyon! - adta egyszerűen parancsba, jelentésük meghallgatása után. - A közeli Besztercsbe hajtottak, lökdöstek, rugdaltak... Én összekulcsoltam a két kezemet, visszafordultam feléjük, sírva rimáncodtam, bizonygattam ártatlanságomat. - Mély lélegzetet vett. - Egyikük, kettőjük közül a jobb lelkű: öreg, bajuszos, mongol kinézetű katona megsajnált, s elzavart. A levegőbe lőttek..., mintha engemet puffantottak volna le. Képzelheted, mit éreztem menekülésem közben. Mert hátha hátulról mégis lelőnek. Ha egyik nem a másik. Idegösszeroppanást kaptam. Nyomait máig viselem. Roszszakat álmodok, izzadok, fel-felnyögök... A te apád erős idegzetű

hentes volt, én első világháborús rokkant, s idegroncs. Hogy mégis ő halt meg előbb, balesete az oka.

Tovább kapart múltjának fekete emlékeiben. Megbolygatott szomorú történései sorban buktak elő. Előbbi vinnyogáshoz hasonlító, hátborzongató, visszafojtott sírása, mialatt eltorzult hangsúlya megváltozott, elviselhetőbbé vált.

- A Bagoly hídnál váratlanul megálltak. Engem szabályosan kilöktek az autójukból. Na, megszabadultam tőlük - örvendeztem. Nem. Utánam jöttek, és behajtottak az útról a híd alá, ahol háttal a betonfalhoz tuskoltak, torkomnak pisztolyt szegeztek.

Előbbi visszafojtott sírása kitört, eddiglen elfojtott burkából. Hangosan felzokogott.

- Teljesítettem a kérésüket. Ott a híd alatt írtam alá beszervező nyilatkozatomat, megállapodásomat a biztonsági szolgálattal, amely szerint önként felismerve bűnömet, kizsákmányoló múltamat, önszántamból a dolgozó nép szolgálatába állok, kérlelhetetlenül jelentem az észlelt törvénysértéseket, feljelentem a nép árulóit...

- Engem? - rázta saját zakója elejét Ajtony. - Én nem árultam el senkit. Engem, a saját testvére fiát, aki azt hittem, szeret?

- Szeretlek is. Téged szeretlek a legjobban.

- Örökös lelkiismeret-furdalása készítette erre, nem az igazi, rokoni szeretete.

- Kezdetben - folytatta Bajor Lajos, kiborulásától elvakultan, mit sem halva - meghatározott időközönként s éjjel kerestek meg. Megmondták... Nem, nem mondták, utasítottak, miről írnak, kiket figyeljek... Semmitmondó jelentéseket írtam. Észrevették, mert ugye, nem hülye emberek voltak ezek.

Zokogása lecsendesedett. Szemét megtörölte, orrát kifújta, néhányszor szípozott, és folytatta.

- Éreztem: egyre jobban szorul nyakam körül a hurok. Begyűjtőnek neveztek ki. Ezzel s mással zsaroltak. Ha nem „dolgozom” rendesen kitálalnak. Kulák, besúgó, „fizetesként” begyűjtő? Mindenki leköp majd. Tennem kell valamit. Helyzetünk, a kulákság helyzete kissé fellazult, az ő belső ellentétek, pedig egyre jobban kiéleződtek. Mindez a levegőben lógott. - Merőn nézte Ajtonyt. - Jó, kitesznek az

egyetemről, de Nagy Imre alatt, akinek neve, személye többször feltűnt, várható volt a kormányrakerülése, úgy is visszavesznek. Közeli rokonom vagy, én hűségemet bizonyítón azt eszeltem ki, hogy feladlak. Saját testvérem fiát adom fel. Ha másért nem, ezért békén hagyom, hisznek nekem, aki állandóan a leleplezésemről rettegettem. Nem egészen úgy sikerült. - Két kezét összekulcsolta. - Nem tehettem róla, hidd el, nem úgy akartam, fiam! Gáspár abbénak mindent meggyón-tam, ő feloldozott. Isten megbocsátott. Bocsáss meg nekem te is!

Az újságjára borult, és felszabadultan felzokogott. Fájdalma ellenére testi-lelki megkönnyebbülést érzett, amiért annyi évtizednyi titkolódzás, képmutatás, önmarcangolás után, végre mindent bevallhatott Ajtonynak.

Bajor Ajtony felállt, s az ajtó felé indult.

- Nem haragszom magára, de most elmegyek - dugta vissza fejét az ajtó résén.

Tényleg nem haragudott, holott kezdetben úgy érezte, hogy egész életre szólón meggyűlölte: Senki sem születik rossznak. A körülmények teszik azzá. Nagybátyja alapjában véve jó ember, semmiről sem tehet. Arról sem, hogy régi III/III-as ügynökként lassan - talán akaratán kívül - beleépült egy hazugságon alapuló totális rendszerbe: fel-szólalásokra készítették, ő lett az állandó előkészített vagy felkért fel-szólaló, ilyen-olyan tisztségekkel halmozták el, s maga sem vette észre mikor, mikortól: szekértolójukká, téglává vált egy mocskos, bekormozódott épület falában...

Mind a ketten, más és más módon voltak jók, engesztelhetetlenek a másik erkölcsiségeivel szemben, amely egyáltalán nem zárta ki a megbocsátást.

Mert mi az élet? Kisebb-nagyobb elbukások, elhallgatások, meg-vallások és megbocsátások összessége.

Bajor Ajtony megbocsátott, mert nem tehetett mást. Elvégre saját nagybátyjáról volt szó, de érezte, soha többé nem lesz vele szemben az, aki eddig volt.

De beléphetünk-e ugyanabba a folyóba kétszer?

Ami most történt a faluban, arra egyáltalán nem lehetett rámondani, hogy a falu megszokott életét élte.

Az elmúlt hetekben végre megkezdődött az annyira várt ivóvízvezeték csöveinek lefektetése. A falut - kívül az utcákat, belül a bekötések miatt a portákat - teljesen feltúrták.

Az utca szélén árokásó gép dübörgött. Óriási kanala iszonyatos zörgést okozott. Nyomában emberek tucatjai dolgoztak: egyengették az árkok széleit, eligazgatták az alját, a kidobált földeken kis padkát készítettek a szerelőknek. A másik oldalon megtisztították az úttest aszfaltját a kupacokról leszóródó földtől.

Egy-egy utca lakosai összefogtak, s csoportosan dolgoztak. Mindezt ingyen a községük javára, közmunkaként.

Egy ideig dolgoztak, majd rövidke pihenőként a lapátjuk nyelére támaszkodva, élénk beszélgetésbe elegyedtek egymással.

Odébb a vízművek csőszerelő brigádja dolgozott. A csöveket kint szerelték össze a kézi munkások által előkészített padkán, hogy minél kevesebbet kelljen kuporogniuk, szorongniuk a keskeny árokban.

A megtisztított, szabaddá tett út szélén, mivel a járdákon, az udvarokba vezető árkocskák miatt -, amíg az átjáró deszkákat le nem rakják - egyáltalán nem lehetett közlekedni, ricsajozó gyerekhad közeledett.

Negyedik osztályos általános iskolások voltak.

Egyikük, ráadásul a legkövérebb, váratlanul kivált a sorból, és a kihányt halmon átgázolva, egyenesen a gödörbe ugrott. Néhány társa: mit csináltál..., nem szabad! - felkiáltásokkal, vihogva utána futott, és ugyanúgy, amint a társuk ők is átgázoltak a földhalmon, a kis padkára kuporogtak, a kezüket nyújtották, hogy kihúzzák a társukat. A frissen kiásott, laza talajú árok széle leomlott alattuk, ők vihogva, sikoltozva szintén a gödörbe csúsztak.

A tanító nénijük kotlóstyúkként, szárnyak helyett a kezével verdesve a levegőt, ijedten rikoltozva futott utánuk, mielőtt erélyesen figyelmeztette az ottmaradtakat: nehogy utána fussanak!

Hiába, mert azok pillanatokon belül szétrebbentek, és hangyamód felkapaszkodtak a földkupacra. A frissen kiemelt földhalmaz mind-

untalan kiszaladt alóluk, ők mit sem törődve a ruhájukkal, jókedvűen hemperegtek a homokban: sikoltoztak, nevetgéltek, lökdösődtek...

A közelben dolgozó falusiak közül néhányan a tanító néni segítségére siettek. Egyikük a gödörbe ugrott, és erélyes szitkozódása közepette, szabályosan kidobálta a kis nebulókat a puha földre. A kint állók közül az idősebb férfi elkapta az ijedten feltápászkodókat, és sorban megnevezte, megfenyegette őket, hogy megmondja a szüleinek, a fenekükre vert.

- Így-e! Mert a tanító nénitek úgysem mer rátok csapni. A többi apátoktól kapjátok meg otthon!

- A modern nevelés az oka - gúnyolódott valaki.

- Azért vannak tele a városok huligánokkal, taréjos fejű, tetovált bőrű fiatalokkal - szólt oda távolról egy kopasz férfi -, mert hála Istennek, ebben a faluban nincs egy se. De ne is legyen!

Szépen kidobálták a gödör szélének beomlása miatt betúródott földet, majd mit sem törődve többé a végre összeverődött és tovább induló gyereksereggel, élénk vitába kezdtek. Egyik csoport ellenezte a verést, a többség viszont - bőven és szenvedélyesen illusztrálva saját gyerekkori történeteikkel -, valamennyi iskolába visszaállította volna ezt a büntetésformát. Egy valamiben mindnyájan egyetértettek: a jelenlegi intézményesített gyereknevelés országosan, számtalan újságban olvasott, rádióban hallott példát hozva fel rá, de ebben az igen vallásos faluban is kátyúba jutott. Így vagy úgy feltétlenül változtatni kellene a módszereken.

A levegőben friss földszag keveredett a házak előtti kiskertekből kiszűrődő tavasz végi erős virágillattal. Fent az égen ólomszürke felhők úsztak. A fák - rengeteg fa sorjázott az utcák szélein, igen megkeserítve szerteágazó gyökérzetükkel az árokásók dolgát - váratlanul susogni kezdtek, majd ismét elhallgattak.

Dávid Ábelné - az egyetlen ABC bolt vezetője - feldúltan, külsőleg-belsőleg kiborultan rohant a plébánia felé. A közmunkát végző emberek - saját lelkiségük visszhangzó lélekharang kongásaként - kíváncsian bámulták: valaki meghalt, netán papot hív nagybeteghez...? Elgondolásukat élénk találgatás követte, hogy van-e beteg a családjában, ha van, ki lehet az...?

A közelből élénk kacsahápgóság és pulykarikácsolás hallatszott, s az árokásó gép kanálának pufogása, dübörgése, amely valamennyi kisebb neszt elnyomott.

Gáspár abbé száraz lucernát gyűjtött a szamarának. Mialatt dolgozott, ismét és ismét Jurisics Antalra, volt harangozójára gondolt.

Ez éjjel meghalt. A nyitott ablakba borulva találtak rá. Súlyos cukorbetegsége miatt a hirtelen fellépő kóma végzett vele. Valószínűleg fulladt, s utolsó erejét összeszedve a nyitott ablakhoz vánszorgott...

Az utóbbi hetekben nagyon sokat tartózkodtak együtt. Ha arrafelé járt, maga mellé vette a kordéjába, és ki-kivitte valamelyik tanyára, bevitte a faluházba, vagy elhozta ide a parókiára.

Egy ideig beszélgettek, majd úgy, amint régen, nagyokat hallgattak. Annyira ismerték már egymást, hogy - a viccbéli két alakhoz hasonlóan, akik kívülről tudták könyvük megszámozott vicceinek tartalmát, egymás szórakoztatására, csak a számukat nevezték meg, és máris óriási nagyokat kacagtak - akár egy-egy megkezdett, de be nem fejezett szóból is megértették egymást.

Az eltelt években kialakult, meleg barátság selyemszála fűzték a két öregembert egymáshoz. A jó modorú, segítőkész harangozó szinte csüngött az abbén, aki viszonzásként, erejéhez mérten anyagilag támogatta nagy családjának fenntartásában, később kisnyugdíja kiegészítésében.

...Az utolsó évtizedek majdnem felét egymás mellett töltötték el, éltek le.

Nagyon sajnálta. Állandóan rá gondolt, ha dolgozott vagy megállt pihenni..., és imádkozott érte...

Dávid Ábelné, az alig negyvenéves, magas, ha nem is szép s jó alakú asszony, azonnal elsírta magát mihelyt megpillantotta a papot.

Az megátalkodottan nézte.

A fiatalasszony nem tartozott a buzgó vallásos asszonyok közé. Nem volt tagja a nők harmadrendjének, nem vállalt munkát a világi vizitációs nővérek között, ritkán járt templomba, évente csak egyszer győnt, a faluházi imaórákat, vallásos összejöveteleket nem látogatta, viszont nagyon szerette az abbét: udvarias volt hozzá a boltban, ki-

tüntetőn ő maga szolgálta ki, messziről köszöntötte, néhány szót közvetlenül és bensőségesen, váltott vele...

- Nagyon bűnös vagyok, abbé - zokogta fennhangon.

Az öreg pap elé állt, s idegesen tördelte a kezét. Arcáról az előbbi könnyek sűrűn potyogtak le a földre.

- Mindnyájan azok vagyunk. Viszont, ha megvalljuk a bűneinket, hű és igaz: Ő megbocsátja, és megtisztít minden gonosztól.

Egy ideig hallgattak.

- Abbé! - bugyogott elő, kissé később Ábelné vastag ajka közül a szó, forró zsírként pöfögve -, ha nem is gyóntam havonként, ha nem is csúsztam-másztam naponként a templomban... - húzta a szót, végül zavartan elhallgatott.

- Nagyon ritkán fordultál meg nálunk, az igaz - vetette szemére sze-
liden, mialatt a nő ismét elhallgatott.

- Istent szeretem - buzgólkodott. - Senkit sem gyűlölök...

- Ne is, mert megbüntettem atyátok bűnéért a fiatalokat is - szánta a nő lecsillapítására Mózes második könyvéből vett idézetét, mutatóujját a mellének szegezve - harmad- és negyedízig, ha gyűlölnek engem. Mindegy: Istent, vagy hű képmását, az embert.

Ki akarta zökkenteni zuhogó szomorúságának folyásából, ami ebben a pillanatban mégis inkább erős ráolvasásos, maró szemrehányásként hatott, ugyanis Dávid Ábelné egyetlen, s igen fiatal lánya elzüllött. Hetekig csavargott a közeli városban, ahol igen rossz társaságba keveredett: loptak, verekedtek, nyílt botrányokat okoztak... Nem egy esetben rendőrök zsuppolták haza. A falusiak megszólták, gúnyolták, utcanőnek, kis-szajhának csúfolták.

- Nem a lányomról van szó - értette félre az abbé előbbi idézetét, azt nyíltan ki is mondva -, a fiamról.

- A fiadról? - hökkent meg a pap.

Udvariasan közelebb hajolt az asszonyhoz, gyengéden megfogta a karját, és az irodája felé vezette. A nő engedelmesen, összetörten követte, helyt adva a minden pillanatban kitörhető zokogásának.

- Igen - suttogta eközben kihűlten, kimerülése szélén zötykölődve -, akit kezdettől mostanáig a férjem s mindenki előtt letagadtam.

Elhallgatott. Fejét bűnbánón lehajtotta. Sírásától csendesen rázkódva ballagott, teljesen rábízva magát az öreg pap vezetésére.

- Egy családtag titkos bűne - róttá meg az abbé az asszonyt útközben, finoman, hogy ne fájjon - az egész család életét megronthatja. - Ugyanis Dávid Ábelné köztudottan nem élt jól a férjével, többször elköltözött tőle az apjához: mindenki őt hibáztatta a faluban rideg magatartása, uralkodó természete, konoksága miatt. - Nem marad rejtve, kisugárzik a környezetünkre. Jaj, mit tegyek? - mondd, mondhatod most. Szállj magadba! Nem te miattad van-e? Nézz a tükröbe, hogy kit látsz meg benne? Nem a titkos bűnöd-e az oka?

- Magam módján gondolkozva... - rebegte alig hallhatóan, végül a majdnem kiújuló sírása beléfojtotta a szót.

- Oscar Wilde szerint: aki nem a maga módján gondolkozik az olyan ember, aki általában nem is gondolkozik. - Gyengéden meghajolt, és az összetört asszonyra mosolygott. - Ne haragudj amiért megszakítottalak. Folytasd! Azaz, várj kissé, azonnal az irodámban leszünk!

Az irodában Gáspár abbé egy székre ültette a síró, a dagadt orrát, a szemét törölgető, összetört vendégét.

- Beszélj lányom! Én, meghallgatlak. Ha bűnt követtél el, mert egyik közmondásunk szerint: a jótól a rosszig elég egy botlás... könnyörogök Istenhez, hogy bocsássa meg.

- Sokkal nagyobb bűnről van szó, mint egyszerű botlásról. A fiamat - zokogott fel elkínzottan - több mint húsz éve csúful elhagytam, azóta nem láttam... Most, teljesen váratlan, felkeresett.

Gáspár abbé, hogy időt engedjen az asszony bánata szabad folyásának, egy ideig hallgatott. Együttérzőn, biztatón simogatta a tekintetével. Miután a testileg-lelkileg összetört asszony továbbra is hallgatott, előbbi együtt érző tekintetébe némi kíváncsiság vegyült.

- Miért nem látogattad, illetve... - két kezét tanácstalanul széttárta -, egyáltalán, miért hagytad el?

Dávid Ábelné megtörölte a vörös szemét. Zsebkendőjét visszadugta ruhája bő ujjába, s hosszan maga elé révedt. Egyszínű arcára a szégyen, a bűnbánat és a kétségbeesés torz vigyora elhervadt rózsákat

rajzolt. Régmúltjának apró epizódjai egységes mozaik rajzolatává álltak össze, mialatt halkán és szaggatottan beszélni kezdett:

- A... városban éltem. Az egyetlen létező szállodában dolgoztam, ahol egészen fiatalon..., nagyon korán megismerkedtem a rossz élettel. Fiúk, családos apák..., mert én senkitől sem kértem számon: nőtlen-e vagy nő, csak az érdekelt, hogy tetszik-e, szeretem-e?

- Sok férfit szeretnél? - használta ki a szünetet a pap.

- Ha nem is sokat, többet... és „úgy maradtam”. A férfi, mert egészen biztosan tudtam, ki az apja... felesége és két gyereke volt..., már az arcára is csak haloványan emlékezem, noha a nevét tudom..., hallani sem akart a gyerekről. Nem az övé, fújta. Mit tegyek, törtem a fejemet kétségbeesve. Sírtam, keseregtem, könnyörögtem neki, később átkozódtam, megfenyegettem, mire ő jól elvert... Senkim sem élt a városban, akinek elmondhattam volna. Templomba nem jártam, nem gyóntam, a szüleim meg ugye...

- Az igen vallásos, jámbor emberek.

- Miként adtam volna tudtukra? Majdnem csitri lány létemre, megessen, gyerekkel, sosem fogadtak volna be, mert ugye mit szólnának a falusiak. Igaz is, borzasztóan nagy szégyennek számított akkoriban.

- Az ez manapság is, és lesz továbbra is mifelénk.

Dávid Ábelné a sok sírástól megduzzadt, karikává szűkített szemével messzelátóként a múltjába kémlelt. Belekotort: menekült, futott felidézett emlékei elől, mint vonyító kutya, amelyik lopott, s most vasvillával zavar egy parasztember. Mégis, hiába fáj, sajgott, mindig ugyanahhoz a gennyes góchoz tért vissza.

- Megszültem - folytatta átélt szörnyű álma lezárásaként, sajgó lelkiismerettel, beletörődötten. - Senkim, semmim sem volt. Szappant, hálóinget, étkészletet... mindent a szobatársnőimtől kunyeráltam össze. Ők örömmel vitték haza kicsinyeiket, amíg én... A gyerekem apja, hiába üzengettem, telefonálgattam neki, felém se nézett. - Sőhajtott. - Tizenötödik nap kiengedtek, pontosabban kiraktak a szülőotthonból. A gyereket a szálloda udvarán, egyik óriási fa tövében lévő asztalra helyeztem, és bosszúból, amely végig fűtött, gyötört, ott hagytam neki, mármint az apjának. Én, mintha mi sem történt vol-

na... Nem, nem! - tiltakozott kiabálva, megrémülten. - A szívem sajgott, testileg-lelkileg összetörten, erkölcsileg teljesen megsemmisülten, eleven halottként utaztam haza, ide a falumba.

Fájdalmasan összeharapta a szája szélét, valósággal megborzongott.

- Hihetetlen mit éltem át. Állandóan bántott a lelkiismeretem, beteges üldözési mánia gyötört, minduntalan a rendőröket vártam, akik elvisznek. Árnyékként tengtem. Semmit sem ért az életem... aztán - fanyarul legyintett -, nem részletezem. Miután semmi sem történt, elrendeződni látszott minden, férjhez mentem.

- Azt mondtad, most felkeresett. Ki nevelte fel? Hol élt eddig, hogyan talált meg? - Elnézést kérőn rámosolygott. - Bocsáss meg, csupa emberi kíváncsiságból szakítottalak félbe.

- Mert... hiába hagytam ott a fa alatti asztalon az udvarban - vájtt bele ismét fájón, annyiszor levezeklett bűnbánatába -, csak nem álltam meg, hogy titokban fel ne hívjam... a szálloda tulajdonosát, akit a mai napig a gyerekem apjának tartok... Azért is helyeztem a szállodája udvarában lévő fa alá...

- Aztán! - sürgette a pap az elhallgató, a fájdalomtól teljesen összekuporodott asszonyt.

- Ő magához vette... Hogyan intézte el a feleségével..., bár amennyire ismertem, gyerekbolond asszony, s a családjával, nem tudom. A szülőotthonban őt neveztem meg, íratam be apaként, amit állítólag a gyámhatóság előtt el is ismert. Engem senki, sohasem kért számon. A gyerekem apja még az évben eladta a szállodáját, amely valójában nagyobb panzió volt, és a családjával együtt felköltöztek Pestre. Semmit, semmit sem tudtam, tudok róluk azóta.

A többbit úgy mondta el, mintha most újra végigélné az egészet, maga előtt látna mindent.

- Szombat van. Korábban zártunk. Otthon, a kapunk előtt egy... meglehetőn..., Uram bocsáss, de így igaz, csúnyácska fiatalember várt. Én mihelyt melléje értem, kínosan rábámultam, mert azonnal megismertem: mintha mellbe csaptak volna... Nem, nem, egy belső hang súgta a fülembe, hogy ez a fiatalember ott, az én elhagyott fiam... Ő nem ismert meg. Hogyan, miről ismert volna meg? Én... leg-

alábbis az egyik, a jobb énem, mert bennem gyermekem eldobása után, két lélek lakozott, nem tudom miért kívántam, hogy megismerjen. Bizakodtam, függtem rajta, féltem, valahogyan mégis reménykedtem: hátha, egyszer csak megismer. Érzékszerveink rejtett radarberendezése az én sugaraimra hangolódik. Komplikáltan hangzik, mégis olyan egyszerű ez, elvégre én vagyok az anyja, ha elhagytam is, ha akkor le is mondtam róla.

Előbbi csendes sírása testet-lelket összerázó zokogássá fokozódott.

Gáspár abbé nem bírta elviselni az asszonyból kiáramló fájdalmat. Átlagosnál érzékenyebb lelkülete magasra hangolt húr gyanánt rezonált a teljesen összetört nőből kisugárzó sajtósra. Felállt, melléje lépett, és fejére rakta a kezét. Az segítségkérőn megragadta, fájdalomosan remegve az arcához húzta, és hozzádörzsölődött.

Gáspár abbé az égre emelte a tekintetét.

- Ha bűneinket számon tartod Uram, ki marad meg akkor...? - idézte fohászként a százharmincadik zsoltár irodalmi értékű, igaz szavait, önkéntelen belső ösztökélésre. Ezután megint az asszonyhoz fordult: - Szedd össze magad lányom, és folytasd!

Dávid Ábelné, erőt véve fájdalomának zuhatagán, elengedte a papot. Előhalászta ruhájának ujjából előbbi zsebkendőjét, és ismét megtörölte vele a szemét, s az orrát. Nem rakta vissza, a markába gyűrte. Arcizmai, mintha kellemetlen szagot fedezett volna fel, enyhén remegtek.

- Dávid Ábelnét keresem - fogadott zordon, csipetnyi érzelem nélkül, faarccal, pléhhangon beszélve.

- Én vagyok... az anyád vagyok - rebegtem válasz helyett. Alamu-szi mosolya, mert ha nem is ismert meg, gyanította..., talán a nézéséről sejtette meg, hogy én vagyok az anyja, láthatóan gonosszá változott.

- Te, az én anyám? Soha! - vágta rá kurtán, s leköpött. Ostoba arcán galád győzelem kifejezése terült szét. - Csak ezt akartam - sziszegte mérges kígyóként, és otthagyt.

- Én utána futottam, és elkaptam a kezét.

- Fiam! Ne menj el! - nyögtem, kértem. - Én... - hebegtem, mire ő durván ellökött. - Honnét tudta meg, hogy én itt lakom? - kérdez-

tem, mert a rám törő fájdalmam, nyílt megszégyenítésem ellenére leküzdhetetlen kíváncsiság gyötört.

- Apa meghalt. Anya mindent elmondott a temetése után. Amint akkor elhatároztam, leköttem. Megérdemelte. - Kipattanó pengéként mellemnek szegezte az egyik ujját. - Nem érdekel tovább! - Gúnyosan rám röhögött, és elviharzott. Csak álltam, lábam a földbe gyökeredett. Fejemben az erek lüktettek, majd szét-vetették az agyamat, szívem fájt, arcomon a nyála összekeveredett a lezúduló könnyemmel. Nem töröltem le. Merőn, kiszakadt szívvel, saját énemben megsemmisülten lestem utána.

Bocsánatkérőm bámult a papra.

- Tetszik tudni mit gondoltam? - folytatta mindenén túl, megszégyenítésén, fájdalmán felülemelkedőn. - Nem ezt érdemeltem Istentől, holott...

- Élj feddhetetlenül! Ne legyenek görbe utaid, hátsó gondolataid, ne légy képmutató, csalárd...! Mondaná a szent. Másként Isten nem halmoz el jutalommal. A bűnt jutalmazza? Emberileg nem akarlak megbántani, de kimondom: amit kaptál, megérdemelted. Viszont, ha a fiad nem is, Isten - miután kellően megbántad - megbocsát. Még akkor is megbocsát, ha eddig hamisan áldoztál, vetted magadhoz az Ő, szentmise keretében ostyává változtatott testét.

Bal kezét az asszony vállára rakta, jobbával keresztet írt a feje fölé:

- Én feloldozlak, de - arcán hamis mosoly ömlött szét - penitenciaként vedd magadhoz..., mert ugye, ha valaki, ti megengedhetitek magatoknak, Boris Kornélt, a testileg-szellemileg nyomorék, gondoskodásra, ápolásra szoruló fiút! Neveld fel az elhagyott, a fa alá rakott fiad helyett.

- Isten akkor megbocsátana? - súgta elrévülten, majd váratlanul összerázkódott, és riadtan felnyögött. - Nagyon, de nagyon elfoglalt ember vagyok.

- És kapzsi, aki a szorgalmat összekeveri a harácsolással - emelte fel a kezét az abbé. - A Szentírás sok kapzsit ismer: Éva a Paradicsomban, Lót Sodomában, Bileam, Ákám, Júdás... Büntetésük? Évát kiűzte Isten a Paradicsomból, Lót mindenét elveszítette Sodomában.

Bileam gonosz útra tévedt, Ákánt megkövezték, megégették, Júdás öngyilkosan végezte...

- Szabjon rám... mindent, de mindent, de ezt ne! - süvöltött közbe a hangja. - Isten nem rakhat rám több terhet, mint amennyit elbírok.

- Én feloldoztalak az Úr Jézus Krisztus nevében, a többi...

- Nem! - hőkölt vissza az asszony mindent elhárítón. - Nem tehetem meg. Nem élünk jól a férjemmel. Elzavarna miatta. A lányommal is nagyon sok problémám. Összeroskadok...

- Hogy megjavuljon a kapcsolatotok, az kizárólag rajtad s nem a férjeden múlik. A lányod...

- Nem-nem-nem! - A fejéhez kapott. Felugrott, és az ajtóhoz hátrált. - Én nem vagyok alkalmas, naponként kétszer tisztába tenni, etetni, hallgatni a groteszk hangját, látni a gnóm vigyorgását, eltűnni a dührohamait, ilyen múlttal, mint az enyém. Nem... És - védekezett arcátlanul - dolgozom is.

- Látod, látod, édes lányom - emlékeztette az abbé. Ismerte, ő áldoztatta először, ő adta össze a férjével, keresztelte meg a lányát... - Ennyit, ennyit ért a kérésed: szabjon ki bármit, levezekelem. Valójában nem szabtam ki rád penitenciát, semmit. A kis nyomorék fiú gondozását is csak próbának szántam. Próbára tettem a hitedet, a szavad hihetőségét. Elbuktál..., ugyanis Kornélt, néhány órával ez előtt bevitték az Ipolytölgyesi Szellemileg Fogyatékosok Katolikus Otthonába. Isten legyen hozzá irgalmas.

Dávid Ábelné riadtan szorította kezét a szája elé, szemét elképedten kitérve leste a papot, aki szelíden rámosolygott.

- Menj az utadra! Holnap vasárnap lesz. A templomban várlak. Ha méltónak érzed magad, a mostani gyónásértékű vallomásod után megáldozhatsz!

- Nem érzem magam méltónak - sikította feldúltan. - Bocsásson meg, atyám!

Zavartan, tetőtől talpig piszkosan, mintha tócsába esett volna, mocskos csíkot húzva maga után, kioldalgott a parókiáról.

Gáspár abbé az imazsámolyára rogyott. Szemét a falon függő feszületre szegezte, és hosszan imádkozott: az egyik elveszett bárányáért, hosszú percekre elfelejtve a kilencvenkilencet...

6.

Máder István, Gáspár abbé legnagyobb öröme, végre teljesen abahagyta a verselést. Elbeszéléseket is nagyon ritkán írogatott. Minden idejét, tudását a zenének szentelte.

Óriási sikereket ért el szőlőjátékával és zenekarával, amely az utóbbi időben leginkább klasszikus zenedarabokat, vagy azokból egy-egy részletet játszott, szólaltatott meg: Mozart, Beethoven Heroicájából a legismertebb részt, vagy C-moll szonátájának második tételét, Mendelssohn D-moll variációját, Chopin Polanaisejának néhány hányadát, Schubert D-moll kvartettjének első tételét...

Az egész környéket bejárták. Alig győzték teljesíteni a meghívásokat. Mindenhol teltház előtt szerepeltek. A templomban vasárnaponként, misék előtt és után sokáig orgonált. Nemcsak egyházi zenét játszott, mást is. Nagyon sokan hallgatták. A városból és a szomszédos falvakból csoportosan jöttek át a komolyzenét kedvelők, hogy többek között meghallgassák Bach Toccata és fűgáját. Az Új Ember című katolikus hetilap rendszeresen közölte, mikor, hol, mit adnak elő.

Újabban nemcsak orgonán, hanem más hangszeren, leginkább kürttel, vagy tárogatóval kísérte a templomi szertartást, vagy annak egy részét, játszott szebbnél szebb szólókat. Gitárral és lanttal is kísérletezett, a kezdeti nehézségek áthidalása után - amely a hangosítás megoldatlanságából származott - sikerrel.

Súlyos testi hibájából adódó kisebbségi komplexusát agresszivitásban: sugárzó feltűnési, szereplési vágyában élte ki. A zene pótolta az életéből hiányzó nőt is, mert - idézte önmagát kinevetve. J. W. Goethét: - A női természet közeli rokona a művészet. Nekem nő helyett csak a természete jutott.

Önképzésként újabban Schopenhauer, Nietzsche, Ibsen, Dosztojevszkij, Strindberg műveket olvasott.

A szokásos év végi hálaadó litániát és szentségimádást a kora esti órában tartották meg. Ezt megelőzőn, a zsúfolásig megtelt templomban, mialatt Gáspár abbé gyóntatott, István, a kántor felemelő orgonaszámokat adott elő, de később magát a litániát kürttel kísérte.

Gáspár abbé a szép szertartás és ceremónia befejezése után a hívei elé állt, hogy Abraham Lincoln szavaival, amelyet ő gyakran idézett: Ismerje meg a nép az igazságot, s biztonságban lesz az ország..., itt a templomban beszámoljon az általa vezetett egyházközség éves tevékenységéről: Mennyi pénz gyűlt össze a templomuk felújítására, mert évektől erre a nemes célra gyűjtöttek. Mennyi - külföldről és különféle szeretetszolgálatoktól kapott - ruhaneműt, pénzt osztottak szét a rászorulóknak. Hányan születtek, hány kisbabát keresztelt meg, hányan elsősoroltak, béralkoztak, hány diák jár hittanra, hány új cserkész avattak, hány fiatal pár esküdött egymásnak örök hűséget, hányan haltak meg.

Amikor ehhez a részhez ért, hangja kissé elakadt, kezét kegyesen széttárta. Igyekezett minél több tekintetet befogni, hogy csak rá figyeljenek, egyedül azzal foglalkozzanak, amit mond.

- Bizony, bizony ebben az évben kétszer annyian haltak meg, mint az előzőben: Jurisics Antal, szeretett harangozónk és régi társam az Úr oltáránál... Fekete Béla, a fuvaros... Emlékszem, a leghátsó sorban ült. Ott - mutatta. - Mózes Pálné, hithű vizitációs nővér, itt ült elől, hosszú évtizedeken át, egy és ugyanazon a helyen, Mikó Dániel, az elmaradhatatlan csontbetétes födelű imakönyvével, amelyet magával vitt a sírba is, amazon a helyen ült. Szabó Balázs fent a kóruson - lehalkította a hangját, szinte súgta, a rosszul hallók egymást lökdösve kérdezték: mit mondott...- de sokszor elaludt szegény. Ne ítéljük el! - emelte fel a hangját. - Pék volt, éjjelenként dolgozott. Most végleg álomra szenderült.

Nehogy felneveessenek, felemeltebb hangon gyorsan folytatta:

- Csuzi Imréné... - Maga elé nézett, s rövid ideig hallgatott. Rendkívül nagyot hallott. Ha gyónt a fél templomban hallani lehetett a szavait.

Egyszer meggyóna, hogy rendszeresen lopott az ABC boltból. Másnapról kezdve valamennyi vásárlása után megmotozták...

Igen jól hallva egyes résztvevők elfojtott illedelmeiken is felülke-rekedő sanda kuncogását, mocorgását, hirtelen felemelte a hangját.

Barsanufiust idézem, aki ötszázhatvanháromban halt meg Egyip-tomban: Bűnösnek nevezed magad, de valójában nem mutatod, hogy annak is érzed magad. Ítélsz, bíralsz. Szemrehányásokat teszel a szomszédodnak. Gúnyolódsz, amikor egyetlen szó súlyos sebet üthet, gúnynev örökös békétlenséget szülhet, s haragot..., ahelyett, hogy félrehúzódnál, és hallgatnál. Te is, én is, Isten szegény szolgája még nagyon messze vagyunk attól, hogy magunkat igazán bünteleneknek nevezzük. Ezért mondjuk el: Úr Jézus Krisztus, Isten fia könyörülj rajtam!

Másabb hangon, de alig pillanatnyi szünet után folytatta:

- Kis Jani bácsi, szenvedélyes és környékszert ismert galambász, ott középtájon ült. A kőműves, Nagy Gábor, a fal mellett, egy széken foglalt helyet. Kubinyi Károlyné, a kis nyomorék Kornélka hűséges gondozója, előimádkozó, templomunk rendszeres díszítője, úgyszin-tén itt ült elől a jobb szélen.

Hatásos szünet után folytatta:

- Mindnyájan elmentek. Szomorúságunk mellett legszomorúbb többen, mint ahányan születtek, mert nem soroltam fel mindenkit. Valamennyien hitben, a betegek szentségével ellátva költöztek át a másvilágra, megrövidítettük bolyongásaikat az értük mondott szent-miséekkel. Miért ne higgyük: csak jobb létre szenderültek. Nem örök-re távoztak el, egyszer feltámadnak... Addig a szentek karában dicsé-rik Istent.

Egy ideig kivárt, majd nagy levegőt véve tovább beszélt:

- Ismét szilveszter következik. Ezzel kapcsolatban engedjétek meg nekem - a szószékről mindenkit tegezett, egyébként csak a fiatalab-bakkal tette ugyanezt -, hogy ne a saját szavaimmal, hanem Szent Pálnak a rómaiakhoz írott leveléből vett idézettel figyelmeztesselek benneteket. Ne dorbézolásban - mondta fejből, szabadon - és része-geskedésben, ne szeretkezésben és kicsapongásokban, ne viszályko-dásban és irigységben éljétek, hanem öltsetek magatokra az Úr Jézus Krisztust. A testet ne úgy gondozzátok, hogy bűnös kívánságok éb-

redjenek benne. - Kissé leeresztett hangon tette hozzá: - Kinek van füle, hallja!

Rövid, figyelmet felkeltő szünetet tartott. Fejét szerényen lehajtotta.

- A faluban, érdemtelen személyemmel kapcsolatba, több hír kelt szárnyra. Például: elhagyom a falut. Igaz, az elmúlt időben több helyre hívtak: legyek a teológián tanár, országgyűlési képviselő, rendező. Mi tagadás, amint Jézus Urunkat hajdanán, a papot is megkísérti olykor az ördög: Kell ez nekem? Kora reggeltől, késő estig, lótok-futok, tesztek-veszek, a tanyákat járom, a szomszédos falvakban helyettesítek, mert egyre nagyobb a paphiány, községek egész sora marad pap nélkül... ahelyett, hogy valamelyik öregek szociális otthonában húznám meg magamat, élvezném az öregkort, megírnám életem történetét, elmélkedéseket, hitiratokat gyártanék...

Elhallgatott. Merőn nézte az embereket, akik mozdulatlanul, egyetlen köhintés nélkül, feszülten hallgatták.

- Nos, nem megyek. Amíg erőt ad az Isten, köztetek maradok. Földi életem befejeztével, veletek ugyanazon temetőben nyugszom hosszú álmomat...

Nem folytathatta. Óriási, spontán taps csattant fel. Felálltak, és minden erejüket beleadva, lelkesen, egymáson túltéve verték össze a tenyerüket, köszöntötték, éltették a papjukat.

Taps a templomban, prédikáció közben? - döbbent meg Gáspár abbé. Riadt madárhoz hasonlóan, naiv gyermeki bájjal lesett körbe, pillantott fel az Oltáriszentség-tartó helyére, hogy eltette-e? Mert ilyet: templomban az Úr sem látott. De ne is lásson!

Riadtan, könyörgőn tárta szét a kezét, esedezően lesett a híveire, mintegy kérve őket, hogy hagyják abba! Amikor ez sem használt, semmi sem használt, a hívei tovább tapsoltak, sőt most már éljeneztek is, kapkodva megáldotta őket, és sietve bevonult a sekrestyébe.

A mindenén áttörő, testet-lelket felemelő lelkesedés a kóruson tartózkodókra is átragadt. István, a kántor a többiekkel együtt tapsolt, de ő volt az is, aki leghamarabb feleszmélt iméinti lelkesedéséből: Rájött, hogy bármiként van is, templomban mégsem illik prédikáció közben éljenezni...

Sietve a helyére ült, és túlharsogva a lelkes, a hangosan éljenező tömeget, heves orgonálásba kezdett.

Bach E-moll prelúdium és fugájából játszott el egy részletet.

Ha igaza van Jules Renard francia írónak: minden olvasmány egy magot hint el, amely kicsírázik, és a templomi orgonaszó aranyból készült létra, amelynek selyemfelhőkbe vesző fokain fel lehet jutni az égbe.

Ők - érezték most - feljutottak.